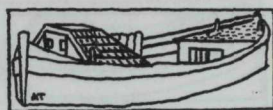

JÁSZKUNSAÉG

AZ MTA JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI TUDOMÁNYOS TESTÜLETE FOLYÓIRATA

Ezer év a Tisza mentén

Eligazító szavak összeállításunkhoz

Tisztelt Olvasóink,

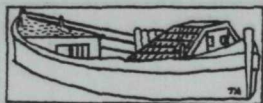
a megszokott folyóiratszámától eltérő anyagot tart most kezében. Két témakörbe sorolható képes összeállítást, amely témakörök azonban összekapcsolódnak. Összekapcsolja őket az a határozott szándék, hogy a millennium méltó megünneplésére rendezett, egy esztendeig fennálló nagy felületű kiállításához a katalóguson túl is eligazítást, tájékoztatást nyújtó segédanyagot kapjanak kezükbe az érdeklődők. Az összeállítás anyagának egy példánya, a *Tisza menti községek adattára* magában a kiállításban is használható-olvasható, hiszen három darab lapozóként beépített kötete — Bodolai Mária és Berta Ferenc szolnoki múzeumi munkatársak színvonalas kivitelezésében — bárki által felüthető, forgatható. Másik anyagegyüttesünk: *A Tisza és mellékfolyói a befolyás sorrendjében* pedig térképekre feldolgozva, s dokumentumanyaggal, fotókkal illusztrálva képezi a Szolnoki Galéria *Ezer év a Tisza mentén* című kiállítás törzsanyagát.

Maga a kiállítás, s ebből következően ezen összeállításunk is a Szolnok megyét és Szolnok városát meghatározó, alaptörténetét adó Tisza folyó honfoglalástól számított ezer esztendejét villantja fel. Jó és rossz, szerencsés és balszerencsés eseményeivel. Ám mivel a Kárpát-medencében való megjelenésünk-megtelepedésünk óta mindig is úgy tartották, hogy a Tisza a legmagyarabb folyóink — hiszen egykor magyar földön eredt s magyar földön is torkollott — úgy gondoltuk, hogy ezer esztendő elég okot szolgáltat arra, hogy a teljes folyás szakaszán, vagyis *Rahótól Titelig* beszéljünk róla.

A most közzétett anyag nem önálló kutatás eredménye. Azokat a tanulmánykötet jellegű kiállítási katalógus tette közzé. Fontosnak tartottuk azonban, hogy nyilvánvalóvá, s egy helyen tanulmányozhatóvá-szemlélhetővé tegyük azt az anyagunkat, amit a kiállítás során használtunk, amiből építkeztünk. Így jelen kiadványunk birtokosa szinte egy kézükönvet, kvázi *Tisza-lexikont* tarthat a kezében, ha nem is teljesen hibátlant és nem is százszázalékosat.

Mindennek megokolható magyarázata van. Ez pedig a következő.

Közölt anyagunk, mint említettük, a kiállításához készült, annak szerves része. Márpedig egy kiállítás sohasem lehet olyan részletező és teljességre törekvő, mint egy tanulmány, mint egy monográfia. Csak szeletet mutathat be, egy gondolat mellé csoportosíthat láthatóvá tett tárgyi, dokumentum, fotó és rajz anyagot. Ezért mindazok a megjegyzések amelyek egy-egy tanulmánykötetben, szakcikkekben irodalom vagy lábjegyzetként beépülnek, itt törvényszerűen el kell hogy maradjanak. Esetünkben is elmaradtak. Kiindulásként Görög Demeter 1848-ban Pesten kiadott Tisza szabályozás előtti térképét vettük alapul (Magyar atlasz, azaz a magyar-, horvát- és tótországi megyék és szabad területek földképei), erről olvastuk le a Tisza menti településeket eredetüktől a titeli

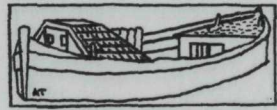

beömlésig, jobb és bal parti megoszlásban, melyet a kiállítás egyik indító tablóján láthat is a közönség. Igyekeztünk a felsorolt községeknek statisztikai adatait is gyűjteni.

1845-ben a Széchenyi— Vásárhelyi nevéhez köthető nagyszabású Tisza-szabályozásnak a munkálatai beindultak. Történelmi viszonyainkat is figyelembe véve tudjuk, hogy ezek a munkálatok 150 évre visszamenőlegesen, illetve még ma sem értek véget. Viszont folyamatosan — ha akadozva is — folytak. 150 évnek a teljes áttekintését sem a kiállítás, sem pedig jelen kiadványunk nem vállalhatta. Csak időmetszeteket adhattunk, s ezeket úgy kellett kiválasztanunk, hogy azok nemcsak a Tisza-szabályozás jelentős periódusaival essenek egybe, de megfeleljenek a társadalom azon fejlődési fázisainak is, amelyekben megindultak az ország településeinek a regisztrációs munkálatai, statisztikai feldolgozásai. Az volt a célunk, hogy a kettőt: az írásos adatokat és vízszabályozási munkálatok eredményeit összhangba hozzuk. Ezért döntöttünk úgy, hogy a magyarországi nagy tájálalakító munkálatok már eredményeket felmutató fázisában, gyakorlatilag a századforduló időszakában regisztráljunk. Ez ugyanis megvalósult, követhető tényanyag. Viszont ez azt is jelenti, hogy a vízszabályozás előtti térképanyagunk elavult. Levágások, gátépítések, vízelterelési munkálatok folytak ez alatt az idő alatt, amik már nem egyezhettek kiindulási térképünkkel. Voltak települések, amelyek a levágások következtében távolabb kerültek a Tiszától, s azért felsorolásunkban nem szerepelnek. Voltak olyan községek amelyeket összevontak, sőt nevüket is megváltoztatták. Az erre vonatkozó századfordulós adatokat az akkor legnagyobb és legjobb tudós gárdát foglalkoztató lexikonok (Pallas, majd utódja a Révai Nagylexikon) címszavai alapján állítottuk össze.

A századforduló után megváltozott az ország arculata. Trianon után összecsohktek a határok, az a Tisza, amely nálunk eredt és nálunk folyt végig, három-négy ország tulajdonává lett. Ez azt is jelentette, hogy abbamaradtak a megkezdett vízszabályozási munkálatok. Nem lehetett egyetlen vízgyűjtő területben gondolkodni, minden utódország a maga elképzelése szerint használta a folyót. Az 1940-es években jött a másik változás; mikor is a bécsi döntések után visszacsatolták az anyaországhoz a Trianon által elcsatolt területeket. Ebből az időből származik második statisztikai időmetszetünk, amely az adattárunk második részét képezi. (Csonka-Magyarország Közigazgatási helységnévtára, 1941, kiadatott Budapesten, szerkesztette: Vitéz Várady Károly.) 1941 az az időpont, ami ezt bezárja, hiszen utána ismét nem lehetett a Tisza teljes hosszában gondolkodni. Adataink tulajdonképpen ezt a két: véleményünk szerint teljesnek tekinthető időszakot fogja át és ad róla egy megközelítően hű képet. Amit lehet árnyalni, lehet kiegészíteni, de ilyen teljességében sehol nem lehet megtalálni. Annak ellenére, hogy az 1950—60-as évektől a Tisza-szabályozás újra központi kérdéssé vált. De ekkor már teljesen megváltozott és csak a mai határokon belüli szakaszra vonatkozott.

Szabó István

SZABÓ ISTVÁN

A Tisza és mellékfolyói a befolyás sorrendjében

Összeállítás

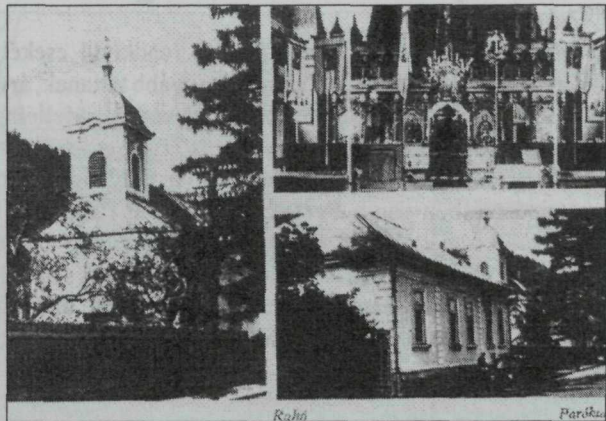
TISZA

A Duna után Magyarország legjelentősebb folyója. Az Alföldet középen szeli ketté, ezért igazi nemzeti folyónk s a magyar nép ezer dala, emléke és szeretete fűződik hozzá.

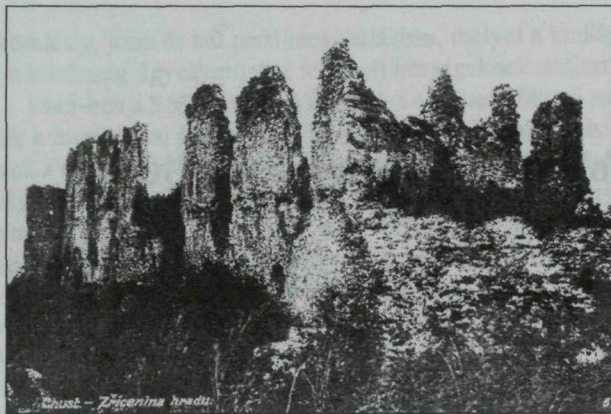
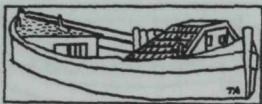
Néve a régi írásokból és hagyományokból mintegy 50 alakban ismeretes, *Strabo Parisousnak*, *Pathisousnak*, *Plinius Pathissusnak*, *Priskos Tigasnak*, a *Ravennai Névtelen Tysianak* és *Tisisanak*, *Theophylactus Simocatta Tissusnak*, *Konstantin császár Titzanak*, a régi magyar krónikák *Ticia*; *Thiscia*; *Tisia*; *Tiza*; *Tize* és *Tieze* néven nevezték, s a *Tibiscus* név csak helytelen elnevezés és tévedésből jött használatba.

Eredete és felső folyása:

A *Máramarosi havasokban* ered a **Fehér Tisza** és a **Fekete Tisza** ágakból, amelyek *Rahó* község felett egyesülnek. Egy darabon hosszanti völgyben folyik a hegységek között Nyugat, majd Észak-Nyugat irányban, majd fölveszi a balpartról *Trebusánál* jobbról a **Taracot**, *Bustyaházánál* a **Talabort**, *Husztnál* a **Nagyágot**, *Tiszaújlaknál* balról a **Batárt**, azután jobbról a **Vissót**, *Máramarosszigetnél* az **Izát**, *Mezővárinnál* a **Borsát**, s ismét balról, *Ar* közelében a **Túrt**. A **Túrnak** ez a felső szakasza. Az eső ezen a vidéken gyakori és elég nagy, maximuma júniusban van, de októberben is van egy kisebb maximuma, ezért a **Felső-Tisza** ezekben a hónapokban gyakran kiárad. Felső szakaszán zuhatagokon, sellőkön folyik, völgye szűk, csak *Nagybocskótól* kezdve szélesedik ki és itt néhány kilométer széles síkság kíséri. *Telekháza* alatt ér ki az Alföldre és csakhamar elveszti hegyi

Rahó: a Fehér- és Fekete-Tisza egyesüléséből itt születik a Tisza

Huszt vár „bús düledékei”
alatt folyik el a Tisza

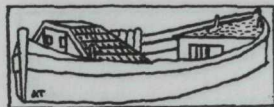
jellegét, harántvölgygel keresztül törí a *Vihorlát-Gutin* hegysort *Huszt* és *Nagyszöllős* között s azután hatalmas törmelékkúpján, amely a *Szamoséval* egybeér a hegység lábánál, kanyarogva folyik Kelet felé.

Középső szakasza:

Nagyszöllöstől körülbelül *Szolnokig* tart. Ezen a távolságon belül építő munkája és elhordása körülbelül egyforma nagyságú. *Nagyszöllöstől* Keletnek folyik le a törmelékkúpján, típusos fattyúága a **Vérke-patak**, amely a **Borsova** és a **Latorca** vizével áll összeköttetésben. Törmelékkúpján zátonyokat épít. *Vásárosnamény*nál eléri a nyírségi magasabb löszplatót s Északnak kanyarodva folyik *Csapig*, ahol Nyugat-Délnyugat irányban térül el a **Latorca** törmelékkúpja miatt s így a *Nyírség* Északi lábánál folyik, majd a *Tokaji-hegy* alatt inkább délnyugati irányt vesz fel, esése igen erősen megcsökken *Tokaj* alatt, s az majdnem semmi a **Sajó** torkolatáig. A **Sajó** törmelékkúpja alatt hajdan a **Tiszának** hatalmas árterülete volt, amely szabadon kalandozott szerteszét. A **Hortobágy** folyó mentén, vagyis a hozzátartozó területen több holt folyóágat lehet felismerni. A középső folyás szakaszán a **Tiszának** számtalan hatalmas kanyarulata volt, amelyek a folyó esését nagyon csökkentették s ezért szabályozásuk régtők fogva szükségesnek mutatkozott. A folyó mellékvizei ezen a szakaszon a **Szamos** a **Krasznával** (*Vásárosnamény* fölött), a **Bodrog** (*Tokaj*nál), a **Sajó-Hernád** (*Kesznyéten*nél), **Hejő**, **Csincsá**, **Eger**, **Laksa**, **Hányér**. *Szolnok*nál veszi fel utolsó jobb oldali mellékvizét, a **Zagyvát**.

Alsó szakasza:

*Szolnok*tól a torkolatig tart. Itt esése rendkívül csekély. A föld folyói közt csaknem egyedülállóan kicsy, kanyarulatai tovább tartanak, árvizei ellen a part menti területeket csaknem mindenütt töltésekkel kell védeni. Mellékvize ezen a szakaszon leginkább csak balról van: a **Hármas-Körös** (*Csongrád*nál), a **Szárazér** (*Tápén*nál), a **Maros** (*Szeged*nél), a **Maros-Aranka** nevű fattyúág (*Arán*nál), a **Béga** (*Titeln*nél). Jobbról érintkezésben van a **Ferenc-csatornával** (*Óbecsén*nél) s felveszi a **Jegricska barát**. *Szalánknémet* (*Slankamen*)-től Északra ömlik a **Dunába**. Az alsó folyáson úgy a **Körösök**, mint a **Maros** igen heves vízjárásúak s mivel árvizük rendszeren vagy megelőzi kissé a **Tiszáét**, vagy teljesen egybeesik vele, az árhullám magasságát nagyra növeli. A legalsó szakasz vízjárása főleg a **Duna** vízállásának befolyása alatt áll, s így eszerint igazodik.

Általában a **Tisza** vízmedencéjének talaja legnagyobb részét kötött s ezért a folyó heves vízjárású, áradásai elég gyors lefolyásúak, sok hordalékot visznek, de a középső és alsó szakasz igen csekély esése lassú vízjárásra kényszeríti.

A folyó hossza 963 kilométer, míg forrásának egyenes távolsága a torkolattól csak 455 kilométer hosszúságú.

TARAC

A **Tisza** 90 km hosszúságú jobb oldali mellékfolyója, amely az 1742 méter magas *Popágyán* fakadó **Mokranka** és az 1818 méter magasságú *Bisztra* hegy tövében a galíciai határon eredő **Tereszulka** patakok összefolyásából *Királymezőnél*, *Remeténél* torkollik a **Tiszába**. A vizét tutajozásra és faszállításra használják.

TALABOR

A **Tisza** 90 km-es jobb oldali mellékfolyója. A Máramarosi havasokban ered az 1443 méter magas Gorán csúcsa alatt Szinevvér-Polyána községtől Északra. A folyó keskeny völgye csak Kövesligetnél kezd kiszélesedni. A **Tiszába** Bustyaházánál torkollik.

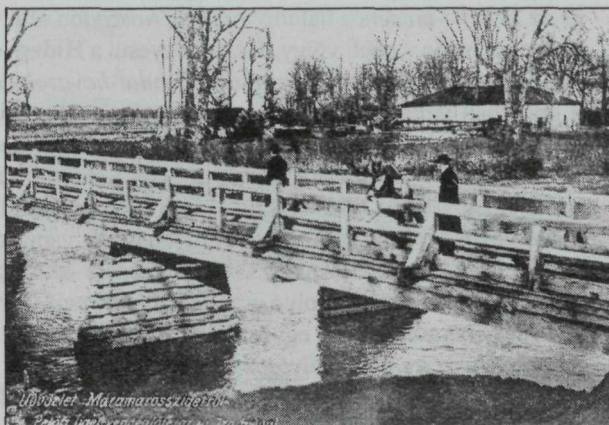
NAGYÁG (NAGY-ÁG)

A **Tisza** 90 km hosszú jobb oldali mellékfolyója. *Máramaros vármegye* északi határán ered két patakból: a *Felsőpataknál* fakadó **Ripinyei víz (Ripank)** és a *Csorna Répa* lábánál lévő *Priszlop* község mellett fakadó **Bisztra** egyesüléséből *Szolymánál*. Ökörmezőt érintve völgye fokozatosan kiszélesedik, s *Lipese* mellett kiérve a *huszti lapályra*, *Huszt* mellett beleönlük a **Tiszába**. Említésre méltó mellékvize nincsen. A **Nagyág** völgye az első világháború idején az 1914—15-ös orosz áttöréskor véres harcok színtere volt.

VISSÓ

A *Ciszla* és *Borsa* patakok egyesüléséből keletkezett 80 kilométernyi hosszúságú bal oldali tiszai mellékfolyó *Máramaros megye* délkeleti részében, *Polyánánál* ömlik a **Tiszába**.

A máramarosszigeti szép fahíd az *Iza* folyó fölött

IZA

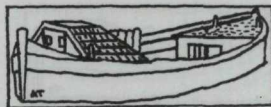
A **Tisza** bal oldali mellékvíze. A *Radnai havasok*ban ered a *Batrina* alatt. Innen északnyugati irányban folyik párhuzamosan a **Tiszával**, amelybe **Máramarossziget** alatt ömlik bele. Hossza közel 80 kilométernyi.

TÚR

A **Tisza** bal oldali, 90 kilométeres hosszúságú mellékvíze. *Szatmár vármegye* keleti részében, az *Avas-hegységben* ered, s nyugati irányban folyva rövid szakasz után kilép a lapályra, határt képezve *Ugozca* és *Szatmár vármegye* között. Kacsaringós folyással éri el a **Tiszát** *Olcsvapáti* mellett, *Ar* közelében. A **Túr**nak ez a felső szakasza, amelynek közelében gyakori az eső, melynek maximuma júniusban van, de október táján is van egy kisebb maximuma, amik miatt ez a felső szakasz ezekben a hónapokban gyakran kiárad. Ezen a felső szakaszon zuhatagos, a völgye szűk és csak *Nagybocskótól* kezdve szélesedik ki. Itt néhány kilométer széles síkság kíséri. *Telekháza* alatt kiér az *Alföldre*, elveszíti hegyi jellegét, harántvölgygel keresztül töri a *Vihorlát-Gutin hegysort* *Huszt* és *Nagyszőlős* között, s aztán a **Szamoséval** egybeérő kiterjedt törmelékűpán a hegység lábánál kanyarogva folyik Kelet felé a **Tisza** irányába, amelybe a **Szamos**sal egyesülve ömlik bele. *Nagyar* mellett azonban egy ága jobb oldali irányban kiszakad, s ez az ág közvetlenül folyik a **Tiszába**.

SZAMOS (A KRASZNÁVAL)

A **Tisza** bal oldali mellékfolyója. Ókori földrajzokban **Samus** néven említik. A **Nagy- és Kis-Szamos** egyesüléséből keletkezik. Előbbi a *Radnai hegységben* ered az *Ünőkő*, *Lopacsna* és *Vrfu Omului* lábánál fakadó forrásokból, amelyek *Újradnánál* egyesülnek. Völgye itt kemény kőzetek közé beágyazódva, szűk és nagyeesésű. Csak *Óradnán* alul ér az *Erdélyi-medence* halomvidékére. *Naszódon* alul völgyes széles árterű, teraszos, tipikusan medencebéli völgy. *Désnél* egyesül a **Hideg- és Meleg-Szamos**ból keletkező **Kis-Szamos**sal. A **Hideg-Szamos** a *Gyulai-havasok* déli részén ered. Északkelet felé a gránitban járhatatlanul szűk a völgye, de aztán a kristályos palák között valamivel kisebb esésű, könnyebben járható völgyggyé tágul. **Hideg-Szamos** községeknél egyesül a **Meleg-Szamos**sal, ami a *Bihar-hegység* mészkő-felvidékén ered. Felső forrásokpatakjainak völgyei festőien szép mészkőszakadékok, tele barlangokkal. A mészkőből kristályos palába ér, ahol széles völgytágulatai vannak. Ám a gránitban ez a völgy is nagy esésű szurdok lesz. A kocsutak ezt a szakaszt a hegytetőkön át kikerülni kényszerülnek. Amint a folyó gránitmezőből a palás területre ér völgye is járható lesz. A **Hideg-Szamos**sal való egyesülésen alul még mindig nagy az esése és csak *Gyalumál* ér bele egyszerre az *Erdélyi-medence* halomvidékébe. Völgye itt ismét széles lesz és teraszos. A helységek megint a teraszokon vannak (*Kolozsvár*, *Apahida*, *Szamosújvár*,

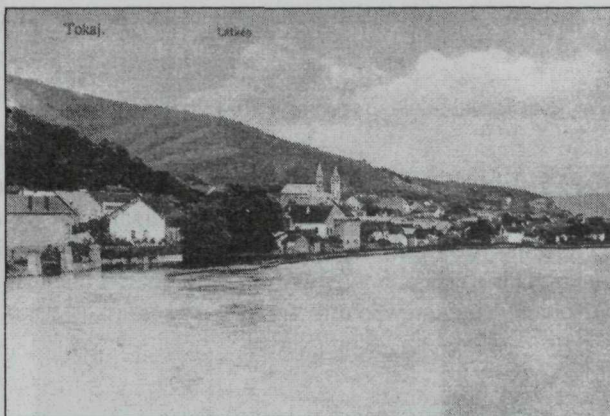
Dés). Désen alul a folyó a medence szélének megy neki s ezért a völgye lefelé mindig szebb és festőibb lesz, amint fokozatosan keményebb kőzetek közé jut. Zsibónál hirtelen kanyarral észak felé vág, a széles zsibói medencébe, aztán kis szurdokkal *Benedekfalva* és *Cikó* közt áttör a medencét határoló öskőzeteken; *Szinyérváraljánál* kiér az *Alföldre*. Ott pedig már szabályozva van: *Szatomárnémetitől* lefelé tutajozható.

KRASZNA

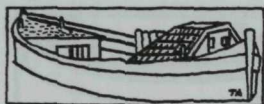
A Szamos mintegy 200 kilométer hosszúságú bal oldali mellékfolyója, amely *Szilágy vármegye* déli határán ered a *Meszes- és Réz-hegységek* találkozásánál. Északi irányban halad, s közben felveszi a *Zilah-patakot*, s átszelve az *Ecsedi lápot*, *Olcsvánál* ömlik a Szamosba.

BODROG

A Tisza jobb oldali mellékfolyója, mely a **Tapoly, Ondava, Laborc, Ung és Latorca** egyesüléséből lesz folyóvá s ömlik a **Tiszába Tokajnál**. E folyók vízgyűjtőterülete *Bereg, Ung, Zemplén és Sáros vármegye* vidékének mintegy 500 négyzetkilométernyi felületét jelenti. A **Bodrognak** az **Ondava** és **Tapoly** forrásától számított hossza 281 kilométer, a forrásai és a betorkollása közötti egyenes távolság pedig 123 km. A tápláló vizek közül először a **Tapoly** és az **Ondava** egyesül *Parnónál*, majd *Szürnyegnél* az **Ondava** az **Unggal** egyesült **Latorcot** veszi fel, kevéssel lejjebb *Inrénél* a **Latorca** egyesül velük s csak *Zemplén* közelében lesz az egyesült folyókból alakult új folyó neve **Bodrog**. Ettől kezdve számos, részben már átvágott kanyarulattal délnyugati irányban tart a **Tisza** felé, amelybe — miután *Végarodónál* a **Ronyvát** is felvette — a **Tiszába** ömlik. Vagyis, az egyesült folyó teljes hossza csak 115 km, völgyének ebből az egyenes hossza mindössze 55 km. *Zempléntől* mért esése, vagyis a **Bodrog-folyó** esése a torkolatig nagyon csekély, mindössze 3,55 m. Emiatt, különösen a bal parti részen kiöntései igen gyakoriak: ezek főleg a *Bodrogkőzt* sújtják. Ezeket leküzdendő 1863—1887 között több átmeteszést végeztek e folyószakaszon, 47,7 km-rel megrövidítve így a mederhosszat, melyeket az 1846-ban alakult *Bodrogközi Tiszaszabályo-*

Tokaj alatt egyesül a Bodrog és a Tisza

zasi Társulat és a Felső-bodrog Vizszabályozási Társulat foganatosított a körzetébe tartozó 58, illetve 38 község hozzájárulásával és érdekében.

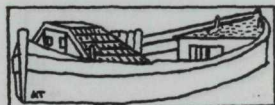
SAJÓ (HERNÁD)

Neve különösen XIII. századi okleveleinkben sűrűn előfordul. Említi *Anonymus*, *Rogierius* és *Kézai* is. A tatárok a folyó törmelékűjén kiszélesedő teraszon: *Muhi pusztán* verték meg 1241-ben a magyar hadakat. A **Sajó** a **Tisza** jobb oldali mellékfolyója. *Gömör* és *Kishont vármegye* területén a *Fabova-hegy* aljában ered 1294 méter tengerszint feletti magasságban. Három ágból táplálkozik. Ezek egyike az úgynevezett *Sós-Völgyből* (*Szlanszka dolina*) csörgedezik — innen a folyó neve is (Sav + jó=/német/ Salzach). A **Sajó** elfolyik a *Dobsina*, *Rozsnyó*, *Pelsüch*, *Tornalja* mellett, völgye *Csoltónál* és *Beretkénél* kitágul, *Sajószentpéternél* a **Rimát** felvéve átér *Borsod vármegyébe*, ahol a **Bodva**, **Hejő**, majd a **Hernád** vizét is felvéve 160 km-nyi út után *Kesznyéten* mellett beleömlik a **Tiszá**-ba. A **Sajó** völgye elég sűrűn lakott, bányászata és ipara jelentékeny.

A **Hernád** a **Sajó** bal oldali mellékfolyója. Több forrásokból ered a *Szepes* és *Gömör vármegye* határán emelkedő *Királyhegy* csoportjának tövében. Egy ideig keleti, majd keleti-délkeleti irányban halad kissé szélesedő völgyében. *Káposztafalu* alatt egy sziklahasadékon áttörve az iglói lapályra lép s innen kitágult völgyében folyik keleti irányban. *Margitfalutól* kezdve, ahol is felveszi a **Gölnic**-folyót, keskeny völgyben kanyarog *Abosig*, ahol a **Szvinkát** is felveszi. Ettől kezdve folyásának iránya déli lesz, völgye egyre tágul és *Kassa* alatt rövid távolságokon belül egyesül a **Tarca**, **Ósva** és **Miszloka** vizeivel, melyekkel együtt 4—8 km szélességű völgylapályon halad tovább. Ezután dél-délnyugat felé kanyarodik, s ezt a folyási irányát tartja egészen az *Ónod* közelében lévő *Hidvége* településig, mely alatt belefolyik a **Sajó**-ba. Egész hossza 190 km, vagyis hosszabb, mit az őt felvívő **Sajó**-é. Eredetétől torkolatáig mért egyenes szakasza 122 km, esése kilométerenként átlagosan 5,26 centiméter. Jelentékenyebb mellékvizei a **Szinye** vagy **Szvinka**, a **Tarca**, az **Ósva** bal oldala felől, jobb felől pedig a **Gölnic**, a **Miszloka**, a **Szakály** és a **Mánta** patak. Felső, nem hajózható folyása *Kassáig* a *Központi-Kárpátok* és a *Gömör-Szepesi-érchegység* között, alsó folyása pedig a *Gömör-Szepesi-érchegység* és az *Eperjes—Tokaji-hegység* között határvonal.

HEJŐ

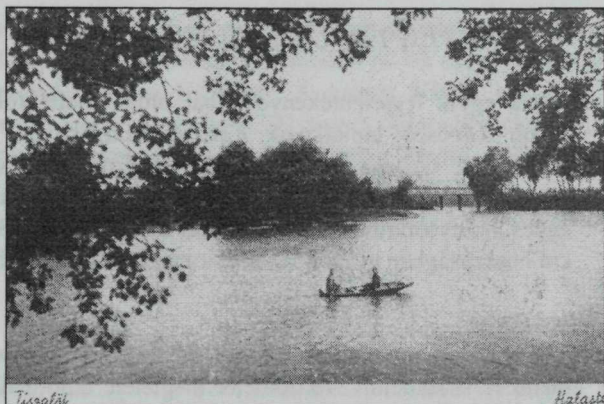
A **Tisza** jobb oldali mellékvize. *Borsod vármegyében* ered a *Bükk hegység* keleti szélén, *Görömbölytapolca* közelében. A **Sajó** lapályára érve délkeleti irányban tart a **Tisza** felé, melybe *Tiszaoszlár* alatt ömlik bele. A folyó alsó folyása mocsaras, hossza kb. 50 km. Felső szakasza télen sem fagy be, mert a *tapolcai* meleg források belefolyanak. A folyót Heuyou néven már *Anonymus* is említi.

A tiszalöki halastó

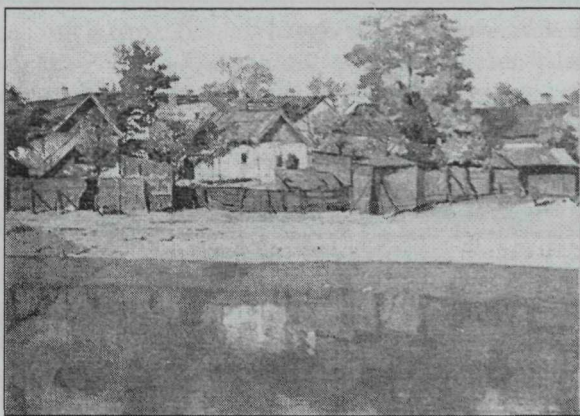
EGER

Folyócska Heves és Borsod vármegyékben, a Tisza jobb oldali mellékvize. Borsod vármegyében Apátfalvától északnyugatra, Balaton község mellett ered s Eger városát átszelve dél-délkelet irányában halad. Fűzesabonynál keletnek fordul s Poroszló alatt a Tiszába ömlik. Hossza 68 km. Három bal oldali mellékvize van: a Takányi-, Ostorosi- és Kanya-patak. Az Eger-patak neve már a zátyvi apátság 1067-es alapítólevelében fellelhető. Kulturális tekintetben is igen nevezetes, mert mellékén az ősi tüzelőhelyek és nomád telepek számos maradványát találták meg. Völgyében kő-, csont- és agyageszközökre, konyhahulladékokra leltek. Eger városa is a folyócskáról kapta nevét.

ZAGYVA

A Tisza jobb oldali mellékfolyója. Salgótarjától keletre, Zagyvaróna határában, a Medveshegyen ered, 628 méter tengerszintfeletti magasságban. A Karancs és a Mátra között lévő medencébe fut le, s egyesül a Karancsról jövő Tarján patakkal. Az egyesülés után völgye összeszűkül, mert a Mátra északnyugati oldalait megkerülve keményebb vulkáni kőzeteken át halad keresztül. Apcnál éri el az Alföld törmelékletjtőjét. Hatvan alatt már teljesen síkságon folyik. Jobb oldalról a Galgát, Bért és Zsunyiit veszi fel. A Tápió vize csak árvízkor éri el. Bal oldali legnagyobb mellékvize a Mátra déli lejtőjének vizeit gyűjtő Tarna patak. A Galga torkolatától kezdve közép- szakasz jellegű, kanyarog, csak iszapot hord. 167 km hosszú folyás után Szolnoknál ömlik a Tiszába.

A Zagyva és a Tisza
Szolnoknál egyesül;

Kléh János Zagyvaparti részlet
című festményén a szolnoki
Tabán látképet örökítette meg

HÁRMAS (EGYESÜLT) KÖRÖS

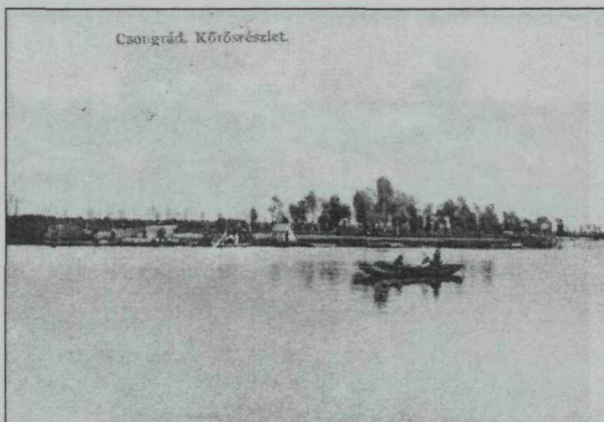
A Tisza egyik legjelentékenyebb bal oldali mellékfolyója. A **Sebes-, Fekete-** és a **Fehér-Körös**ből táplálkozik. *Köröstarcsától* kezdve nagy kanyarokat leírva nyugat felé folyik, *Gyoma, Szarvas, Öcsöd, Kunszentmárton* érintésével *Csongrád* mellett ömlik a **Tiszába**. Rendetlen árvízű, sok helyen mocsaras, 273 km hosszú folyó, melynek egyesülés és torkolat közötti szakasza azonban csak 63 km-nyi. *Békéstől* a **Tiszáig** 219 km hosszúságban evezős hajók és tutajok számára járható.

Sebes-Körös

Kolozs vármegye nyugati részében *Bánffyhunyadi*tól délkeletre *Körösfő* község közelében fakad és körülbelül 25 kilométer megtétele után a **Kalota-Patakot**, aztán a *Havas-rekettye* községtől délre eredő, *Gyulai havasokból* jövő mintegy 25 km hosszúságú **Sebest** veszi fel. Aztán *Kissebes* alatt felveszi a bővizű, úgy 35 km hosszú **Dragan-patakot**. Ettől kezdve nevezik **Sebes-Körösnek**. Így megy át *Bihar vármegyébe* s itt *Barátka* és *Rév* községek között barlangi eredetű mészkő hasadékvölgyön tör keresztül a mészkőhegységeken. Aztán táguló völgyben siet nyugat felé *Élesd, Mezőtelegd* és *Nagyvárad* érintésével *Köröstarjám*nál délnyugatra, *Okány*nál északnyugatra, majd *Körösladány* alatt a **Fehér-Körös**szel egyesül. Hossza 288 km., a forrása és torkolata közötti egyenes szakasz 121 km, esése 1536 m, vagyis kilométerenként 8,33 méter, bár *Nagyvárad*tól kezdve már csak 42 métert esik, s itt a szélessége 35—70 méternyi.

Fekete-Körös

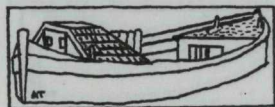
Bihar vármegye délkeleti határán *Rézbánya* közelében ered vadregényes helyen (*Biharkapu=Portale*) több forráspatakából. északnyugati irányban folyik az *Alföld* ide benyúló *Belényesi-öblében*, *Belényesnél* nyugat felé fordul, *Belényesszentmiklósnál* kiér az *Alföldre*, *Tenke, Tamáshida* érintésével nagy kanyargásokkal. *Doboz* mellett a **Fehér-Körös** csatornázott medrébe torkollik (régii medre *Békés*nél egyesült). Hossza 258 km, esése 1342 m, kilométerenként 5,21 méter, mélysége 0,4—2 méter, szélessége az alsó folyáson 30—50 méter.

Fehér-Körös

Hunyad vármegye északi határán *Bulzsd* község mellett ered. Eleinte délnek, *Biharkristyórtól* nyugatnak, *Brádtól* északnyugatnak folyik, majd *Körösbányát* érintve *Arad vármegye* területére ér. Ettől kezdve egyre szélesedő völgyben hatalmas kanyarulatokat téve folyik nyugat-

Csongrád, Körös-részlet

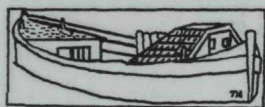
északnyugati irányban. *Borosbesenél* kiér az *Alföldre*, érinti *Borosjenőt*, *Kisjenőt*, *Gyulát* s a **Fekete-Körössel** egyesülve csatornázott mederben folyik északnyugatnak, majd *Köröstarcsa* alatt egyesül a **Sebes-Körössel**. A három **Körös** közül ez a leghosszabb: 303 kilométernyi, amelynek esése 1303 méter (kilométerenként 4,30 méter), mélysége csakúgy, mint a **Fekete-Körösé** 0,4 és 2 méter közötti, szélessége is azzal színel: vagyis 30—50 méter közötti.

SZÁRAZ-ÉR

A **Tisza** mellékveze. *Arad vármegyében* ered *Ménes* mellett, a **Maros** fattyúágaként, attól 3—5 kilométernyire. Az *aradi síkságon* át *Tornyánál* éri el *Csanád vármegyét* és *Tápéval* szemben, közel a **Maros**hoz, beleömlik a **Tiszába**. Hossza közel 200 km, de forrásának torkolatig mért távolsága csak hosszának fele. Rendkívül csekély esésű vízfolyás.

MAROS

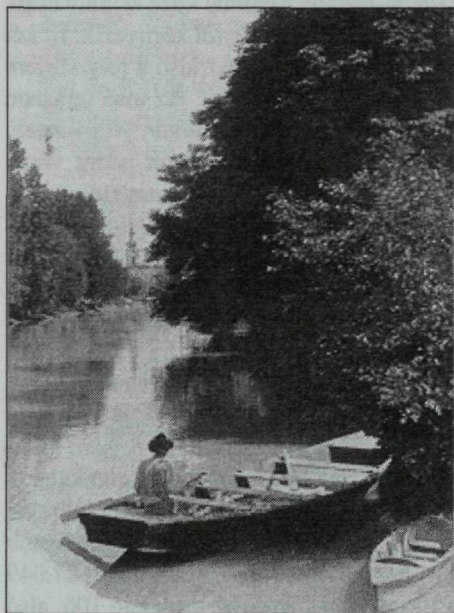
A **Tisza** legnagyobb bal oldali mellékfolyója. Az ó- és középkor folyamán nevezetes vízi út volt, melyen át az erdélyi sóbányák sójának egy jelentékeny részét szállították az *Alföldre*. A **Maros Csik vármegyében** ered, a *Gyergyói-medence* határán, *Gyergyóvaslábtól* délkeletre. A *Hargita* vulkánorának kitörése északi irányba kényszerítette s csak *Déda* és *Szászrégen* közt tör keresztül, szűk völgyben a *Görgényi-* és *Kelemen-havasok* között. *Szászrégen*nél az *Erdélyi-medence* halmai közé ér, ahol esése lecsökken völgye kitágul s a medence halomvidékének lankás lejtői környezik. Itt két terasz, a folyó két régebbi völgyfenekének maradványai kísérik. Az alsó a folyó ártere fölötti 20 méternyi, a másik pedig 60—80 méternyi magasságban. Az alsó teraszon vannak az olyan községek, városok, mint *Marosvásárhely*, *Marosújvár*, *Nagyenyed*, *Gyulafehérvár* (itt van a *kenyérmezei csatatér* színhelye is), a felsőn pedig várak találhatók (*Gyulafehérvár* vára például). A folyó e részen alföldiesen kanyarog széles árterületén s heves árvizeivel sok bajt is okoz. *Dévánál* hagyja el az *Erdélyi-medencét*, mely után az *Erdélyi-érchegység* és a *Polyana-Ruszka* között szűkebb völgyben halad, mely igen változatos. *Lippa* és *Máriaradna* között éri el az *Alföldet*, ahol hatalmas törmelékűpot építve abba belevágódott, minek következtében az *Alföldön* csak sekély völgye van. E törmelékűpon sokszor változtatta irányát. Régi medre *Világos* felé húzódott s a **Körösökkel** kapcsolódott össze. Másik medrének nyomvonala délnyugati irányban az **Aranka**, illetve északnyugat felé a **Száraz-ér**. A folyó alföldi szakaszát szabályozták, árvízvédő gátak közé szorították s a **Tiszába** való torkolását *Szeged* fölött rendezték. Erdélyi szakaszán és a hegyek között ezek a szabályozási munkálatok elmaradtak, ezért a sok mellékpatakja miatt árvizei gyakoriak és jelentős károkat okoznak. A **Maros** 683 kilométernyi szakaszával *Magyarország* negyedik leghosszabb folyója, eredetétől torkolatáig való egyenes hossza 425 km. Vízterülete 27.049 négyzetkilométer. Szélessége *Szászrégen*nél 70 méter, *Marosújvártól* lefelé 100, alsó

folyásánál pedig 130—160 méter. Esése 811 méter, ami kilométerenként 1,19 métert jelent ugyan, de ez nagyon egyenetlen eloszlású. *Marosújvártól* torkolatáig evezős hajókkal járható, *Gyergyótól* kezdve pedig kisebb tutajok is közlekedhetnek rajta. Mellékfolyóinak legnagyobb részét az *Erdélyi-medencében* veszi fel. A **Görgény**, **Nyárád** és a két **Küküllő** a *Hargitából* hozza bele a vizet, a **Sebes**, **Kudzsir**, **Sztrigy** és a **Cserna** a *Déli-Kárpátokból*, míg jobbfelől az **Aranyos** az *Erdélyi-érchegységből* és a *Gyalui-havasokból*. *Déván* alul csak kisebb hegyi patakok folynak bele, az *Alföldön* pedig nincs mellékfolyója. *Zómtól* kezdve, ahol az erdélyi határt átlépi, nincs jelentékenyebb mellékvíze.

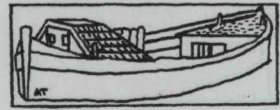
BÉGA (BEGA, egykoron BÖGE)

A **Tisza** bal oldali mellékfolyója, amely a *Pojana Ruszka* hegység északnyugati oldalán ered *Krassó-Szörény vármegyében*. Egy ideig északi irányban folyik, majd *Kurtyánál* csatlakozva a vele egyenlő nagyságú **Pojéni-patakkal**, tágasabb lapályra ereszkedik, amelyen *Facset* és *Bálic* mellett elhaladva nyugat irányba tart. *Nagytopolovec* mellett a **Temes** közvetlen közelébe ér, amivel két csatorna is összeköti. *Temesvárnál* délnyugati irányba fordul, amely irányt *Nagybecskerekig* megtartja, honnantól délre kanyarodik és *Perlasz* alatt, *Titellel* szemben terjedelmes mocsaras részeket képezve beömlik a **Tiszába**. Hossza 254 kilométer, eredete és beömlése között mért egyenes szakasztávolsága 174 km, vízterülete 2878 négyzetkilométer. *Temesvártól* a torkolatáig kisebb hajókkal járható. Még a XVIII. században zabolázatlanul kanyargott *Torontál* és *Temes vármegyék* területén, s kiöntései esztendőnként ismétlődő károkat okoztak,

hiszen egész *torontálmegyei* folyási szakasza — több mint 120.000 hektárnyi terület — olyan posványná vált, ami szinte alig hozott valami hasznot. 1718-ban *Mercy Ferenc* kezdte meg a mocsarak lecsapolását s a folyót *Facsettől Temesvárig* való szabályozását olyan mértékig, hogy azon fát lehessen úsztatni. Ugyanakkor *Temesvártól Klekig* 70 kilométer hosszú hajózható csatornát ásott, mégpedig úgy, hogy meghagyta a régi medret is, amely ezentúl főleg a **Beregszó** vizét vezette le. Mivel azonban az új csatorna száraz időben nem volt hajózható, *Mária Terézia* uralkodása idején *Kostély* mellett 10 km. Hosszú tápcsatornán keresztül kapcsolták össze a **Temessel** és a **Béga** tavaszi árvizeinek csökkentésére *Topolovec* mellett a **Temesbe**

A Béga folyó részlete Temesvár mellett

*Titel: innen már a Duna viszi
tovább a Tisza vizét egészen a
Fekete-tengerig*

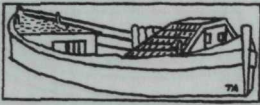

árapasztó csatornát húztak. A **Béga** így hajózhatóvá vált, s ezért az árvízvédelmi ügyeivel is foglalkozni lehetett. Ám a XIX. század közepén e műveket elhanyagolták, miért is a **Béga** vidéke olyan állapotba zuhant vissza, mint a *Mercy*

kezdeményezte munkálatok előtt volt. Ezért 1871-ben megalakították ugyan a *Temes-Bégavölgyi Vízsabályozási Társulatot*, de ennek ténykedése a pénzügyi korlátok miatt az árapasztó csatornák kiigazításán kívül csak a meglévő töltések fenntartására és megerősítésére szorítkozott. A **Béga** szabályozásának, illetve ármentesítésének végleges befejezése céljából az országos vízépítési és talajjavító hivatal egy részletesen kidolgozott tervet ajánlott 1891-ben elfogadás és végrehajtás végett a társulatnak; mely szerint a **Béga** árvizeinek főlöslégét a **Temes**be vezetnék át 6 árapasztó csatornán; részint ezen csatornák közt e célra berendezendő területen raktározódnék; úgy, hogy a hajózó csatornába a legnagyobb árvíz alkalmával is csak annyi víz jutna, amennyit ez kár nélkül levezetni képes. A **Béga** alsó szakaszának *Nagybecskerek*ig való szabályozása céljából két duzzasztógát és kamaraszilip készült, melyek segítségével a hajózás *Becskerek* és a **Tisza** között még kis víz idején is biztosított. Ezenkívül az 1902. XXII. t.c. intézkedik a **Béga** szabályozásáról az árvizekre vonatkozóan. E terv szerint a **Béga** árvízének legnagyobb része árapasztó csatorna segítségével *Temesvár* felett a **Temes**ben nyerne levezetést, úgy, hogy a **Béga** legfeljebb csak 100 köbméter vizet fogadna magába árvízkor másodpercenként. A **Béga** hajózása és vízének ipari és mezőgazdasági hasznosítása céljából a hegyvidéken völgyzáró gátakat terveznek, melyek a **Béga** vizét tározzák. A **Bégának** csak egy jelentékenyebb mellékvize van, a **Beregszó**, amely jobb felől ömlik bele.

FERENC-CSATORNA

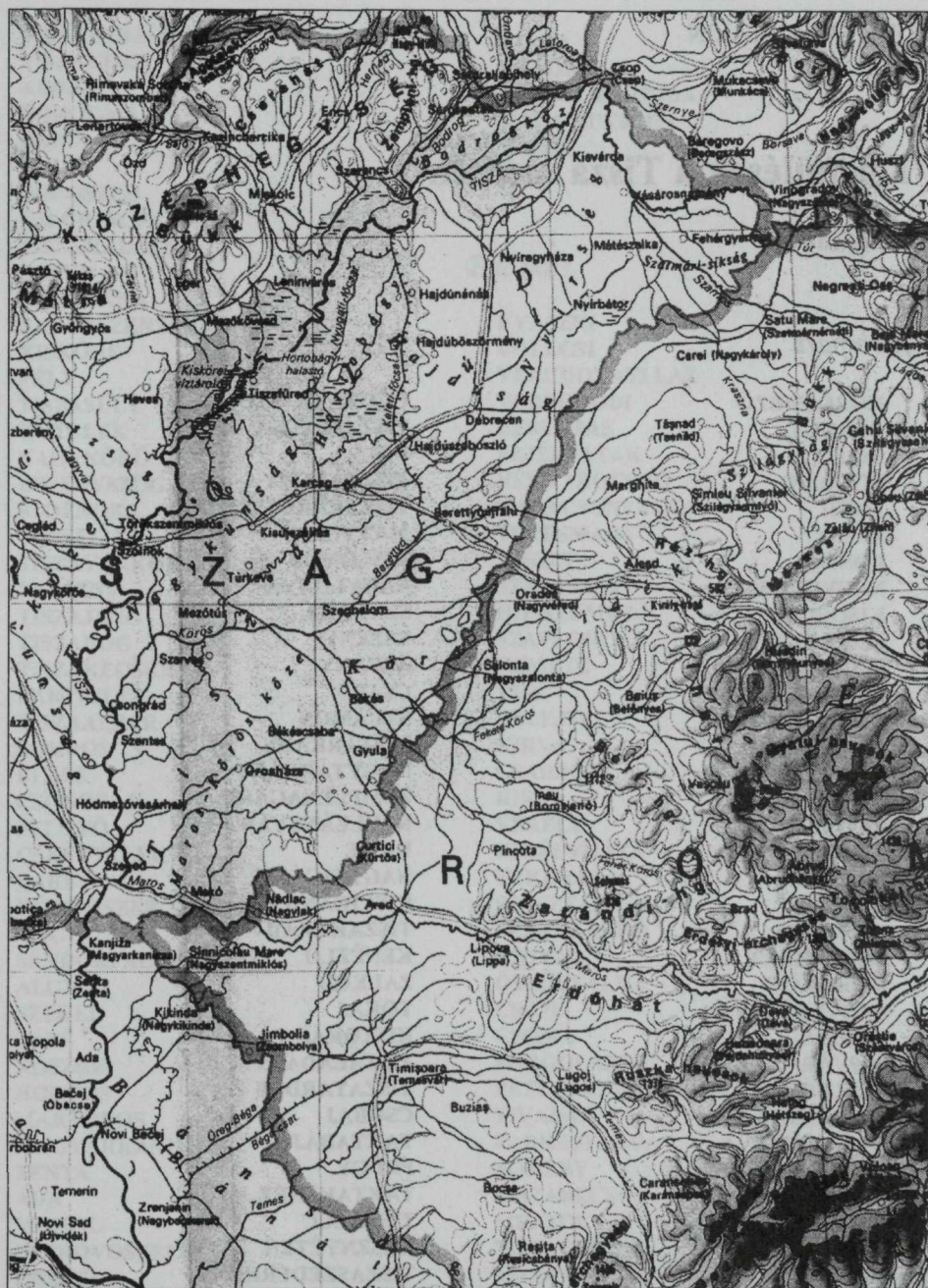
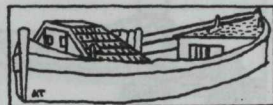
Egyrészt a mocsarak lecsapolásának szüksége, másrészt a közlekedési utak hiánya vezette a XVIII. század végén a *Kiss testvéreket, Józsefet és Gábort* az akkori viszonyok között arra a merész és nagyszabású gondoltra, hogy a **Duna—Tisza** között *Bács megyében* olyan hajózható csatornát építsenek, ami egyúttal a mocsarak lecsapolására is felhasználható. A csatornának nagy tranzit jelentősége is volt, mert a csatorna végpontjai — a **Dunánál Batina**, a **Tiszánál Bácsföldvár** — között az addigi folyami hajó utat 227 kilométerrel, vagyis az egykori feljegyzések szerint — tekintve a lassú

lővontatás és a rossz, időnként elöntött vontató utakat — 20 nappal rövidítette meg. *I. Ferenc király* a csatorna építésére alakult *Királyi Magyar Hajózási Társaság*ot sok kedvezményben részesítette és megengedte, hogy az új vízi utat róla nevezzék el. Az építést a *Kiss testvérek* vezetésével 1793-ban kezdték el és 1802-ben fejezték be 4 millió bécsi forint költséggel. A hajózási társaság a csatorna melletti lecsapolt kincstári birtok bérletéből a 25 évi szabadalmi idő alatt 20 millió forint tiszta hasznot húzott, ami eléggé megvilágítja a csatorna közgazdasági jelentőségét.

A koncesszió lejártával 15 évi alkudozás után A **Ferenc-csatornát** 1842-ben a kincstár vette át. A dunai torkolatnál a folyammer megváltozott és így ott 1854-ben egy új zsilipet, az akkori időben külföldön is méltányolt, teljesen betonból való *Ferenc József-zsilipet* építették meg *Bezdárnál*. De a vízpótlás emellett is hiányos maradt, a csatorna lassan feliszapolódott és a forgalom csökkent.

Türr István szervezett részvénytársaságot a csatorna rekonstrukciós munkálatai érdekében, s az újjáépítéshez az 1870. évi XXXIV. t.c. értelmében az állam 8.036.000 koronával járult hozzá. A csatornajavítás lényeges részét képezte a víztáplálás alapvető megoldása. E célból *Bajától Bezdánig* egy 46 km hosszú, a **Dunával** párhuzamos, de kisebb lejtésű tápláló, de hajózható csatornaszakaszt építettek. Ennek felső végén, *Baján* egy nagyobb kikötőt is. A körzetbe tartozó földek öntözése érdekében 1871—1875 között *Sztapártól Ujvidékig* egy 68 km hosszú öntöző- és hajózható csatornaszakaszt, a **Ferenc József-csatornát** is megépítették. Mivel az új átvágás következtében a **Ferenc-csatorna** tiszai torkolata holt kanyarulatba került, 1895—1899 között az alsó torkolatot áthelyezték *Óbecsére*, ahol nagy, kettős, 16 méter széles kamarazsilip épült felfüggesztett tolókapukkal. A **Ferenc-csatornán** 5, a **Ferenc József-csatornán** 4, a tápcsatornán 2 kamarazsilip van. A vízmélység 1,7—2 méter közötti. A **Ferenc-csatornán** 650, a **Ferenc József-csatornán** csak 300 tonnás hajók közlekedhetnek. Az évi forgalma aránylag jelentékeny: 350.000 tonna körüli, amiből 50% gabona (felfelé), 12% szén (lefelé), illetve 38% -nyi kő és egyéb építőipari anyag túlnyomó többségében lefelé. A gőzhajózásnál a szállítás a **Tiszán** és **Dunán** a közutak fejlesztésének eredményeként már a század első évtizedére olcsóbbá vált, mint a csatornán át, ezért a tervbe vett 227 km-es útrövidítés illuzórikussá lett és a **Ferenc-csatorna** egykori fontos tranzit jelentőségét elveszítette. Az átmenő forgalom alig 5%-ra csökkent, s a csatornahálózat elsősorban a mezőgazdaság szempontjából fontos, ipari jelentősége alárendelt szerepet játszik. Az is csak annyiban, amennyiben malmok, turbinák meghajtására használják energiáját. Mellékes hasznai (150.000 hektár lecsapolása; 11 köbméter/sec. öntöző víz; halászat 1.740 hektár területen; 267 lóerő nagyságú vízierő) együttesen nagyjából ugyanolyan értéket jelentenek, mint a hajózás. Ezek közül a mellékes hasznok közül a legjelentékenyebb a lecsapolás. A 110 éves főcsatorna fontossága messze felülmúlja a másik két mellécsatornáét, melyekhez a hozzáfűzött remények ugyanúgy nem teljeselek be, mint a **Ferenc-József-csatornához** fűztek. A forgalmi területe igen korlátozott, s talán csak közvetett haszonról beszélhetünk a **Ferenc-csatorna** esetében, ami elsősorban abban nyilvánul meg, hogy a korábban alig hozzáférhető, gyér lakosságú, egészségtelen, mocsaras vidék a századelőre az ország legvirágzóbb és leggazdagabb része lett.

A Tisza (részlet Magyarország Földrajzi Atlaszából)

GULYÁS KATALIN

Települések a Tisza mentén

Összeállítás

Jobb part

KÖRÖSMEZŐ
BORKÚT
BILÉN
BOGDÁNI
LICH
RAHÓ
LONKA
NAGYOROSZ
KISOROSZ
FEJÉREGYHÁZA
SZLATINA
ALSÓAPSA
KÖRTVÉLYES
TARACZKÖZ
TÉCSŐ
BUSTYAHÁZA
SZÁLDOBOS
SZEKLENTZE
KŐSZEG
HUSZT
RAKASZ
VERESMART
KISKUPÁNY
NAGYSZŐLŐS
SZIRMA
SÁSVÁR
FANCSIKA
TISZAÚJHELY
KARÁTSFALVA
TISZAKERESZTÚR
TISZAÚJLAK
CSETFALVA
VÁRI
BADALÓ
TARPA
GULÁCS
JÁND
GERGELY

UGORNYA
TISZASZALKA
VID
TISZAADONY
TISZAKERECSENY
MÁTYUS
KISLÓNYA
NAGYLÓNYA
SZALÓKA
ESZENY
ÁSVÁNY
CSAP
SALAMON
KISTÁRKÁNY
NAGYTÁRKÁNY
ZEMPLÉNAGÁRD
RÉVLEÁNYVÁR
RICSE
NAGYCIGÁND
KISCIGÁND
TISZAKARÁD
KENÉZLŐ
ZALKOD
TOKAJ
KISTOKAJ
TISZALADÁNY
TISZATARDOS
CSOBAJ
TAKTABÁJ
PRÜGY
TAKTAKENÉZ
TISZALUC
KESZNYÉTEN
TISZASZEDERKÉNY
KISFALUD
PALKONYA
OSZLÁR
HEJÓKÜRT

TISZATARJÁN
TISZAKESZI
ÁROKTÓ
DOROGMA
BÁBOLNA
VALK
POROSZLÓ
ÚJLÓRINCFAVA
TISZAHALÁSZ
SARUD
TISZANÁNA
TARNASZENTMIKLÓS
KISKÖRE
PÉLY
TISZASÜLY
KÓTELEK
NAGYKÖRŰ
BESENYSZÖG
SZOLNOK
TÓSZEG
TISZAVÁRKONY
VEZSENY
TISZAJENŐ
TISZABÖG
TISZAKÉCSKE
LAKITELEK
TISZAALPÁR
BOKROS
ELLÉS
CSONGRÁD
FELGYŐ
CSANYTELEK
BAKS
PUSZTASZER
DÓC
SÁNDORFALVA
ALGYŐ
SZEGED
TÁPÉ
RÖSZKE
HORGOS
MARTONOS
MAGYARKANIZSA
ZENTA
ADA
MOHOL
PETROVSZELÓ
ÓBECSE
FÖLDVÁR
CSUROG
CSIKORA
SZLATINA

PASKA
MUSORIN
VELIKA KUVESDA
MALA KUVESDA
TOPOL
TITEL

Bal part

KVASZNI
VOLLCSI
VERCHOVATI LAZ
VERECHODI
BERLEBAS
FEJÉRPATAK
NÉMETBOCSKÓ
KARÁCSONFALVA
VERESMART
SZIGET
SZARVASZÓ
HOSSZÚMEZŐ
SZAPLONCZA
REMETE
VISK
VELEJTE
KIRVA
CSABRIN
KIRVA
VERÉCE
KIRÁLYHÁZA
TEKEHÁZA
SZÁSZFALU
FEKETEARDÓ
HETENI
ŐSZÓDFALVA
CSÉPE
CSOMA
FORGOLÁNY
PÉTERFALVA
TIVADAR
FARKASFALVA
BÖKÉNY
TISZABECS
MILOTA
TISZACSÉCSE
TISZAKÓRÓD
SZATMÁRCSEKE
NAGYAR
KISAR
OLCSVAAPÁTI

Ezer év a Tisza mentén

VITKA
VÁSÁROSNAMÉNY
KISVARSÁNY
NAGYVARSÁNY
GYÜRE
ARANYOS
KAPÓCSAPÁTI
KENÉZ
ÖRMEZŐ
BENK
MEZÓLADÁNY
TISZAMOGYORÓS
EPERJESKE
TISZASZENTMÁRTON
ZSURK
ZÁHONY
GYÖRÖCSKE
TISZABEzdÉD
TUZSÉR
KOMORÓ
FÉNYESLITKE
SZABOLCSVERESMART
DÖGE
KÉKCSE
TISZAKANYÁR
DOMBRÁD
TISZACSERMELY
TISZATELEK
GYÖRGYTARLÓ
TISZABERCEL
GÁVAVENCSELLŐ
BALSA
SZABOLCS
TÍMÁR
RAKAMAZ
TISZANAGYFALU
TISZAESZLÁR
TISZALÖK
TISZADADA
TISZADOB
POLGÁR
ÚJSZENTMARGITA
TISZACSEGE
EGYEK
TISZAFÜRED
TISZAÖRVÉNY
TISZASZÖLÖS
TISZASZENTIMRE
TISZADERZS
ABÁD

SZALÓK
TISZABURA
TISZAROFF
TISZAGYENDA
TISZABÓ
FEGYVERNEK
TÖRÖKSZENTMIKLÓS
TISZAPÜSPÖKI
SZAJOL
TISZATENYŐ
SZANDASZÖLÖS
RÁKÓCZIFALVA
RÁKÓCZIÚJFALU
MARTFŰ
TISZAFÖLDVÁR
CIBAKHÁZA
NAGRÉV
TISZAINOKA
TISZAKÜRT
TISZAUG
TISZASAS
CSÉPA
MAGYARTÉS
SZENTES
SZEGVÁR
MINDSZENT
MÁRTÉLY
HÓDMEZÓVÁSÁRHELY
DESZK
SZÖREG
ÚJSZENTIVÁN
TISZASZIGET
GYÁLA
BALA
RÁCKERESZTÚR
TÖRÖKKANIZSA
JOSEPKOVA
SZANÁD
CSÓKA
TISZASZENTMIKLÓS
PÁDÉ
CÁRLOVA
BEODRA
TRANYOVA
TÖRÖKBECSE
KUMÁND
TARRAS
ELLEMÉR
ARADÁ CZ

SZABÓ ISTVÁN

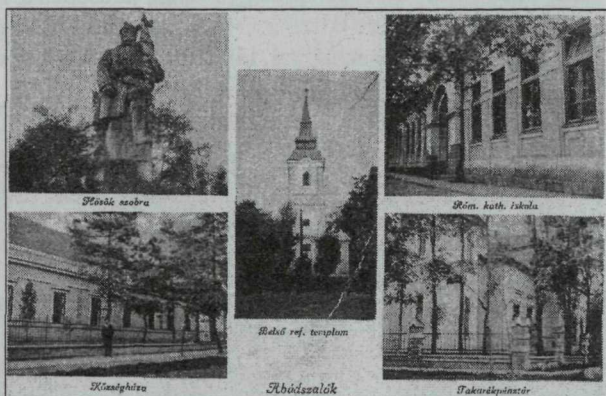
A Tisza menti települések adattára

Összeállítás

ABÁD: (Tisza-A.), ma Abádszalók,

ABÁDSZALÓK

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében, a tiszai felső járásban (1900) 1169 házzal és 6827 magyar lakossal, kiterjedt termékeny határral (11.572 ha.); vasúti állomás, posta, távíró és telefonállomás; járásbíróság telekkönyvi hatósággal, takarékpénztár, hitelszövetkezet, tejszövetkezet, gőzmalom; báró Wodianer-féle angol félvér ménessel; a község Tiszaabad és Tiszaszalók községek egyesülésével keletkezett 1895-ben.

Hősök szobra

Róm. kath. iskola

Községháza

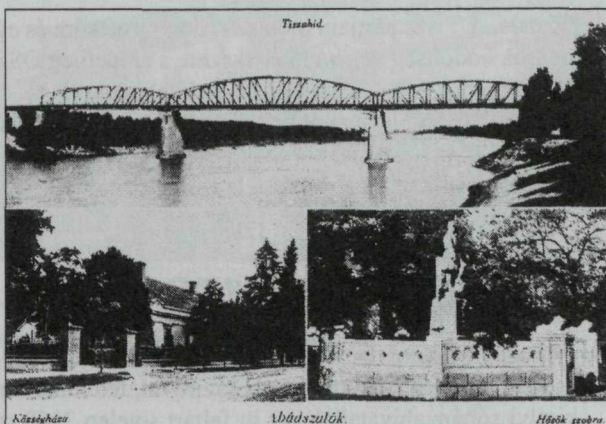
Római ref. templom

Abádszalók

Takarékpénztár

ABÁDI RÉV

(Portus Obad, ma Abádszalóki rév) a Tisza mellett, a mai Abádszalóknál (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai felső járásában) feküdt. Szent István a besenyő Thonuzobát — a hagyományok szerint — „nejével együtt élve temetteté az abádi révbe”. 1251-ben a rév vámjövendelmét Dé-

Tiszahíd

Községháza

Abádszalók

Hősök szobra

Ezer év a Tisza mentén

nes nádor fiai kapták, kik azt a tatárjárás óta rendszeresen szedték. Abád határában 1270-ben egy Kékhalom (Keyholm) nevű „hegyecskét” említenek; ez volt talán Thonuzoba sírja. Hóman Csepel-szigettől délre, Rózsa-szigeten kereste.

2. ABÁD

135 táján az aradi káptalan egyik faluja, ma RÉTHÁT Temes vármegye újaradi járásában. — RÉTHÁT: nagyközség Temes vármegye újaradi járásában (1910) 985 német lakja. Egy 1135-ből származó oklevélben, mint az aradi káptalan egyik faluja ABÁD néven fordul elő. A trianoni békeszerződés Romániának ítélte oda.

ADA

Nagyközség Bács-Bodrog vármegye zentai járásában a Tisza partján, (1900) 2166 házzal és 12.112 lakossal (közte 9979 magyar és 1977 szerb; 9559 római katolikus, 1946 görögkeleti és 492 izraelita), kik főleg állattenyésztéssel és kertészettel foglalkoznak,

de ipart is űznek. Van takarékpénztára, közigazgatási bankja, szerb földmívelők szövetsége, kölcsönös tűzbiztosító társasága, tégl- és fedélcserépgyára, mező- gazdasági gépgyára, állami földmívelő iskolája, több közművelődési egyesülete, kórháza, gyógyszertára; vasúti és hajóállomása, posta- és távíróhivatala, valamint telefonállomása. Főterén áll szülőttjének, Szarvas Gábor nyelvésznek a

büszkje. A Tisza partjain prehisztórikus sírmezőre és egy templomra akadtak. Ada csak a török hódoltság végével keletkezett, s eredetileg OSZTROVA volt a neve; 1694-ben a Csernovics Arzénnel bejött szerbekkel népesült be, 1702-ben a tiszai határőrvidéken katonai helység lett; ennek feloszlata után a kiváltságos tiszai kerülethez tartozott, mely 1791-ben a tiszai koronakerületté alakult. 1848-ban kebeleztetett a vármegyébe, miután 1836-ban mezővárossá lett.

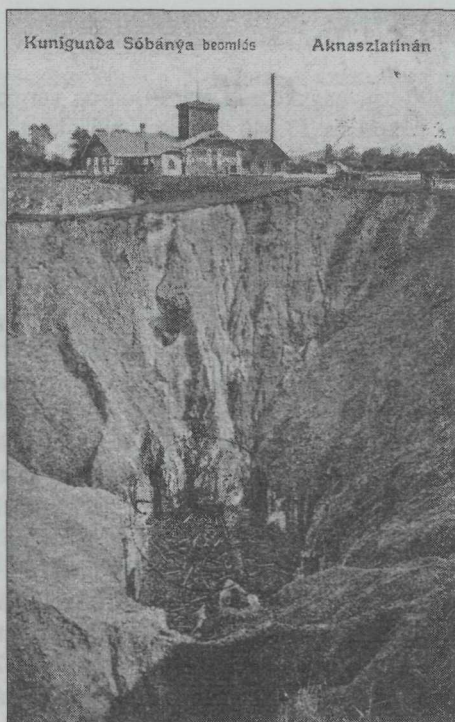
AKNASZLATINA (=SZLATYINE-OKNA)

Nagyközség Máramaros vármegye szigeti járásban. 1900-as adatok szerint 2325 magyar és oláh lakossal, vasúttal, posta-távíróval, telefonállomással, csendőrőrsrel és magyar királyi sóbányahivatallal. Az itt feltárt sótelep 2160 méter hosszú, 1700 méter széles

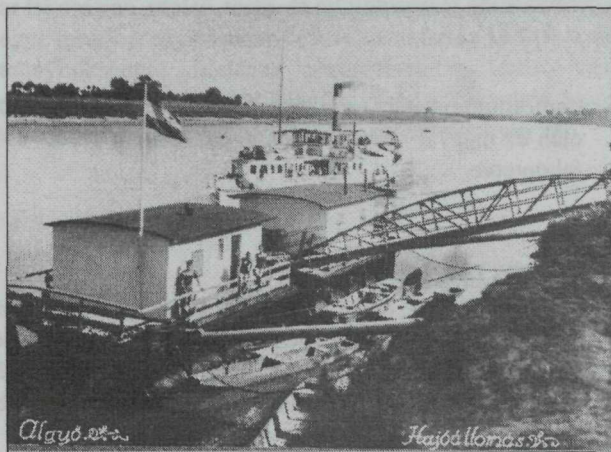
és 167 méter vastag, tiszta sómennyisége 47.937,496 q. Évi termelése átlag 380.000 q kősó és 100.000 q iparsó 7 és fél millió K értékben, a munkások száma 600, az alkalmazott gépek löereje 332. Összesen 4 bánya van benne, a híres Kunigunda-, Miklós-, Ferenc-, és Lajosbánya. Most az egyesült Kunigunda-Miklós-aknát művelik. Az akna óriási terem, magassága 129 m., szélessége 227 m., hossza 720 m., a boltozat tetejéről két hatalmas csillár lóg le, s ha ezeket és a sok fali lámpát meggyújtják, a terem tündéri látványt nyújt. 1905-ben a víz elöntötte a Kunigunda-bányát, s azóta is nagy küzdelemmel foyik a víz kiszivattyúzása.

1941-ben státusa és közigazgatási beosztása ugyanaz marad. Csupán lakóinak száma emelkedik 2502 főre. Ugyanekkor van helyben csendőrőrs, posta-, távírda-, és távbeszélő-hivatala, vasúti és autóbuzs-megállóhelye. Főszolgabírói és adóhivatala Máramarosszigeten, járásbíró-sága Técsőn van.

ALGYŐ

1941-ben nagyközségnek tudják Csongrád vármegye kiskundorozsmai járásában. Az adatok szerint 4499 fő lakja, van csendőrőrs, posta- és távbeszélő-hivatala, vasútállomása személy-, poggyász- és áruforgalommal, de marharakodóhely nélkül, vasúti távírdahivatala, autóbuzs-megállóhelye és gőzhajóállomása. Főszolgabírói hivatala Kiskundorozsmán, adó- és járásbírói hivatala Szegeden van.

APATIN

1900-ban nagyközség Bács-Bodrog vármegye apatini járásában a Duna mellett 2662 házzal és 13.940 lakossal, akik közül 12.115 magyar, 1569 német, felekezetüket tekintve pedig 13.685 római katolikus, 138 pedig izraelita. A vármegye egyik legszebb helyének tartják. Hosszú, széles utcái eperfákkal szegélyezettek, a lakóházak tiszták, csinosak, a lakosok rendszeretéről és jólétéről tanúskodnak. A járás székhelye, szolgabírói hivatal, járásbíróság, telekkönyv, királyi közjegyzőség, csendőrőrs, magyar királyi erdőhivatal és erdőrendezőség, községi polgári fiú- és leányiskola, takarékpénztár, többféle egyesület van. Lakói főleg kenderet termesztenek, de olajütéssel, kereskedéssel, téglá- és cserépszindely gyártásával, halászattal foglalkoznak. Azelőtt az eperfa lehulló gyümölcséből a tudovica (tuda=eperfa) nevű szeszestített készítették, most faszarukat, szalmakalapokat és fűzfakosarakat gyártanak. A kosárfonást szövetkezet vezeti, amely 200 munkást foglalkoztat. A dunai halászat majdnem egészen az apatiniak kezében van. Termékeny határa 12.172 hektár. Apatin (hajdan Apáti) a legrégebb magyar helységek egyike, melyet Szent István 1011-ben a veszprémi apácának adományozott. Később a kalocsai érsekséghez tartozott. Gyakran volt kitéve a környékbeli főurak támadásainak. Itt verte meg 1514-ben a Szapolyay János által kiküldött Bánffy Jakab a temesvári csata után még megmaradt és Lőrinc pap vezetése alatt álló parasztlázadókat. A török alatt elpusztult. 1749-ben Grassalkovics kamarai elnök német iparosokat telepített ide. 1755-ben mezővárosi rangra emelkedett. Jelen állapotában gőzhajóállomása, posta- és táviróhivatala van. Itt kezdődik az úgynevezett római sánc, amely a Tiszáig húzódik.

APÁTI

Századfordulós adatai szerint nagyközség Arad vármegye borosjenői járásában 2959 főnyi oláh és magyar vegyes lakossággal. Utolsó posta- és táviróhivatalaként Seprős van feltüntetve.

ARANYOS (ARIES)

Hunyad vármegye hunyadi járásában fekvő kisközség, amely az 1900-as felmérés szerint 128 oláh lakost tud magáénak. Utolsó postaállomása és táviróhivatala Vajdahunyad. Az 1908. XXX. t.c. értelmében a kormány az itteni vasbánya jogosítványokat megszerezte.

ÁROKTŐ

Nagyközség Borsod vármegye mezőcsáti járásában közel a Tiszához. A századfordulón 2075 magyar földművelő lakta. Helybeli postája van. Utolsó táviróhivatala Mezőcsáton található.

Lakólétszáma 1941-ben 2411, ekkor posta- és távbeszélő-hivatalát említik. Illetve azt, hogy csendőrőrsé Tiszakeszín, főszolgabírói, adó-, járásbírói hivatalai és utolsó vasúti állomása Mezőcsáton, (utóbbi Tiszacsegén is) van.

BADALÓ (BODOLOVO)

A századfordulón kisközségként nyilvántartott település Bereg vármegye tiszaháti járásában 1055 főnyi magyar lakossággal. Utolsó postaállomása Macsolán, utolsó táviróhivatala Tarpán található.

1941-es közigazgatási beosztása szerint továbbra is Bereg vármegye beregszászi járásának kisközsége 1262 lakossal, amelynek körjegyzőségét Macsolán, csendőrőrsét, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatalait, valamint utolsó vasúti állomását Beregszászon, utolsó posta- és táviróhivatalát Macsolán jelölik meg.

BALÁ (BALA)

Kisközség Maros-Torda vármegye marosi felső járásában. Századfordulós adatok szerint (1900) 1179 oláh és magyar lakosa van, utolsó posta- és táviróhivatala Mezőörményes. 1941-ben Maros-Torda vármegye mezőbándi járásához besorolt kisközség 1620 lakossal, körjegyzőséggel és postaügynökséggel. Illetékes csendőrőrsé és utolsó vasúti megállóhelye Mezőrűcsön, főszolgabírói hivatala Mezőbándon, adóhivatala Marosvásárhelyen, járásbíróháza Szászrégenen, utolsó táviróháza Mezőörményesen van.

BALSA

Nagyközség Szabolcs vármegye dadai felső járásában. Az 1900-as adatsorok szerint 1539 magyar lakja. Postahivatala helyben található, utolsó táviróhivatala pedig Gáván.

1941-re lakosság száma 1658-ra változik. Posta-, távbeszélő- és vasúti állomását tudják. És azt, hogy csendőrőrsé és főszolgabírói hivatala Gáván, adó- és járásbíróháza Nyíregyházán van.

BEODRA

Nagyközség Torontál vármegye törökbecsei járásában. 1910-es statisztikai adatok szerint 4671 szerb, magyar és német nemzetiségű személy lakja. A településen található a Beodra-Karlova-i önszegélyögegyet, gazdasági hitelszövetkezet, gőz- és olajmalom, téglavető, szódavízigyár, gyógyszerár, vasúti állomás, posta- és táviróhivatal, telefonállomás. Ugyancsak itt lelhető fel a gr. Karátsonyi Jenő-féle birtoktest.

BESENYSZÖG

Jász-Nagykun-Szolnok vármegye jászsági alsó járásához tartozó nagyközség. 1910-ben 4793 magyar lakja. Ekkor községi hitelszövetkezete, keresztény fogyasztási és értékesítő szövetkezete, postahivatala és telefonállomása is van.

1941-ben Szolnok vármegye központi járásához sorolt nagyközség 5569 lakossal, csendőrőrsrel, posta- és távirati hivattal és autóbusz-megálló-hellyel. Főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Szolnokon, utolsó gőzhajóállomása ugyancsak Szolnokon, utolsó vasúti állomása Szolnokon és Felsőszászberken van.

BÖKÉNY

1910-es népszámlálási adatok szerint kisközség Ugocsa vármegyében.

CIBAKHÁZA

1920-ban nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai alsó járásában 5940 lakossal.

1941-ben Szolnok vármegye tiszai alsó járásába tagolt nagyközség. Lakóinak száma ekkor 5859 fő. Van csendőrőrs, posta-, táviró- és távbeszélő-hivatala, valamint autóbusz-megálló-helye. Főszolgabírói hivatala Tiszaföldváron, adó- és járásbírói hivatala Kun-szentmártonban, utolsó vasúti állomása Tiszaföldváron és Homokon található.

CIGÁND

1920-as adatai szerint nagyközség Zemplén vármegye bodroghközi járásában, ami 1923-ban alakult Kiscigánd és Nagycigánd nevű kisközségekből. Megalakulása táján (1920) 3840 fős volt a lakossága.

Lakóinak száma 1941-ben 4725 fő. Ugyanennek a felmérésnek az adatai szerint a településnek van posta- és távbeszélő hivatala, vasútállomása, ami megálló- és rakodóhelyet jelent személy-, poggyász- és áruforgalommal, de marharakodóhely nélkül, főszolgabírói, adó- és járásbírósi hivatala viszont Királyhelmecezen van.

CSANYTELEK

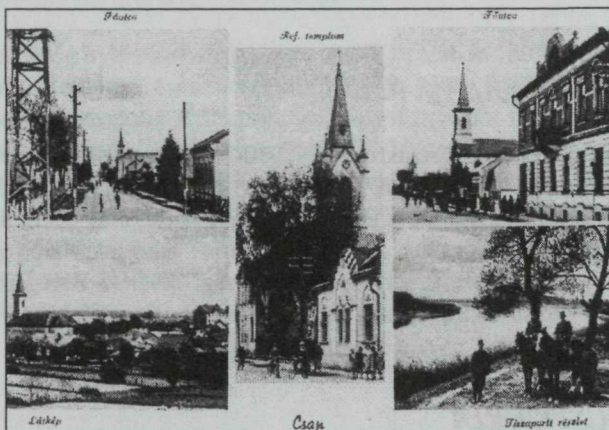
Nagyközség Csongrád vármegye csongrádi járásában. 1910-ben 4231 magyar lakos lakja. Van gőzhajó állomása a Tiszán, valamint postahivatala és telefonállomása.

1941-ben közigazgatási beosztása és státusa a korábbi, csupán lakóinak száma emelkedett 4986-ra. Ugyanekkor jegyzik csendőrőrsét, posta-, táviróhivatalát és távbeszélő állomását, valamint gőzhajó állomását. Főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala ekkor Csongrád, utolsó vasúti állomása pedig Csongrád és Kistelek.

CSAP (ČOP)

1910-es adatfelvételek szerint kisközség Ung vármegye kaposi járásában. 2311 magyar lakos lakja. Jelentékeny vasúti csomópont, ahonnan a magyar királyi államvasutak budapest-lawocnei vonalából az Ungvárra és Nyíregyházára vezető vonalak kiágaznak. Helybeni posta- és táviróhivatallal rendelkezik.

1941-ben Ung vármegye ungvári járásába sorolt 3371 fős kisközség, amelynek van körjegyzősége, csendőrőrs, postahivatala, táviró- és távbeszélő-hivatala, valamint vasúti állomása. Főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Ungváron található.

CSÉPA

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai alsójárásában. 1910-es adatai szerint 3519 magyar lakja. Van postahivatala, telefonállomása, községi hitelszövetkezete és fogyasztási szövetkezete.

1941-ben nagyközségként tartják nyilván Szolnok vármegye tiszai alsó járásában 3570 főnyi lakosságát és csendőrőrsét, posta- és távbeszélő-hivatalát, autóbusz-megállóhelyét. Főszolgabírói hivatala Tiszaföldváron, adó-, járásbírói és utolsó vasúti állomása Kunszentmártonban van.

CSEPE

1910-es adatok szerint kisközség Ugocsa vármegye tiszántúli járásában 967 főnyi magyar lakossal. Utolsó postahivatala és vasútállomása Feketeadó.

CSERMELY (TISZACSERMELY)

Tiszakarádhoz tartozó puszta Zemplén vármegye sárospataki járásában. 1900-ban 729 lakosát írták össze.

CSETFALVA (ČETOVO)

Kisközségként regisztrálják 1910-ben Bereg vármegye tiszaháti járásában 548 főnyi magyar lakosságát. A település utolsó postája és táviróhivatala Tiszaújlakon van.

1941-ben továbbra is Bereg vármegye része, csak ekkor a beregszászi járás közigazgatási egységeként van számon tartva 541 lakosával. Körjegyzősége és csendőrőrs Bene, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Beregszász, utolsó postahivatala Bene, utolsó táviróhivatala és vasútállomása Tiszaújlak.

CSIKÉRIA

Nagyközség Bács-Bodrog vármegye bácsalmási járásában. 1930-ban 1975 lakosa van nyilvántartásba véve. 1922-ben alakult községgé a Szabadka városhoz tartozó Alsócsikeria és Felsőcsikeria nevű pusztákból.

1941-ben megmarad korábbi státusa és közigazgatási beosztása csakúgy, mint lakóinak száma. (A korábbi adatfelvétel számadata is az 1930-as népszámlálási adatot közli a településről). 1941-ben posta- és távbeszélő-, illetve vasútállomását, vasúti távírdahi-

vatalát, autóbusz-megállóhelyét jelentik, illetve azt, hogy csendőrőrsé Kunbaján, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Bácsalmáson található.

CSOBAJ

Kisközség Szabolcs vármegye dadai alsó járásában. 1910-ben 1120 magyar lakosa volt. A település ekkor vasúti állomással, postahivatallal rendelkezett. Utolsó táviróhivatalaként Halmajt jelölték.

1941-re lélekszáma 1308-ra emelkedett, s körjegyzőséget posta- és táviróhivatalát jelentik. Jelentik ugyanakkor, hogy csendőrőrsének állomáshelye Báj, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Tiszalök, utolsó vasúti állomása pedig Tarcál és Tokaj.

CSÓKA (ČOKA)

Település Torontál vármegyében. Az 1920-as népszámlálási adatok szerint 4274 lakosa van. A trianoni békeszerződés a Szerb-Horvát-Szlovén államnak ítélte oda.

CSOMÁNFALVA (azelőtt: CSOMA = ČOMA)

1910-es állapotát tekintve kisközség Máramaros vármegye técsői járásában 1599 rutén és német lakossal. Utolsó postaállomása Kövesliget, utolsó táviróhivatala Bustyaháza.

Az 1941-ben kiadott Csonka-Magyarország Közigazgatási Helységnévtára is említi egy Trianon után Romániához tartozó Coma=Csomafalva kisközséget Ugocsa vármegyében, a halmi járáshoz tartozó településként, melynek lakossága az 1930-as népszámlálási adatok szerint 433 fő. Ennek körjegyzősége Csepén, csendőrőrsé, utolsó posta- és táviróállomása Feketeardón, főszolgabírói hivatala és adóhivatala Halmiban, járásbírói hivatala pedig Beregszászon található.

A két település nem feltétlenül azonos.

CSONGRÁD

Nagyközség Csongrád vármegye csongrádi járásában a Tisza jobb partján, a Körös beömlésével szemben, alacsony fekvésű, árvizektől gyakran sújtott vidéken. 1910-ben lakóinak száma 25.196 fő, akik 24 egyén kivételével valamennyien magyarok és csekély kivétellel római katolikus vallásúak. A nagyközségnek van járásbírói hivatala, telekkönyvi hivatala, szolgabírói hivatala, közjegyzősége, 3 takarékpénztára, 1 hitel-szövetkezete, dohánybevéltő hivatala, 3 gőzmalma, fűrészmalma, élénk faterkedése, téglagyára, kenyérgyára, villamosvilágítása, amelyhez az áramot Sentesről vezetik, polgári iskolája, több egyesülete, vasúti állomása, posta- és táviróhivatala, telefonál-

Ezer év a Tisza mentén

lomása. Csongrádon három hetilap jelenik meg. A Tiszán Szentesre 504 méter hosszú új vasúti és közúti híd épült 1903-ban. Ezen kívül a város alatt hajóhídja van a nagyréti közlekedés számára. Óriási határa (23.329 hektár) leginkább homokos; jó bort terem. A halászat az ármentesítés óta csökkenőben van. A város területén 13 ártézi kút van, ezek táplálják a városi vízvezetékét.

A tanyai ártézi kutak körül pedig újabban a bolgár rendszerű kertészetet honosították meg. Csongrád az Alföld legrégebb lakott helyei közé tartozik. Anonymus szerint Ond fia, Ete a legyőzött szlávokkal építtetett ide földvárat, amelyet ezek Csrenigrádnak, azaz fekete várnak neveztek. Később Csongrád várispánság központjává vált. Csongrádot 1849. július 30-án Haynau osztrák tábornok kirabolta s felgyújtotta, mert lakosai megverték az osztrák előőrsoket.

1941-ben megyei város Csongrád vármegyében. Lakóinak száma 25.638 fő. Polgármesteri hivatala, rendőrkapitánysága, csendőrőrs, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala, posta-, távírda- és távbeszélő hivatala, vasúti állomása, vasúti távíróhivatala, gőzhajó állomása és autóbusz-megállóhelye van.

CSUROG (= CURUG)

Nagyközség Bács-Bodrog vármegye zsablyai járásában. 1910-ben 10.168 lakos lakja. 1920-ban nemzetiségi összetételét tekintve a következő képet mutatja: 2490 fő magyar, 228 fő német és 6685 fő szerb. A nagyközségnek van takarékpénztára, szerb földműves szövetkezete, szerb segélyző- és takarékszövetkezete. Élénk gabonakereskedést folytat. Van vasúti állomása, posta-, távíró és telefonállomása.

1941-ben sem státusa, sem közigazgatási beosztása nem változik, mindössze lakóinak száma módosul kissé: 10.184 főre emelkedik. Ekkor csendőrőrs, posta, távírda és távbeszélő hivatala, valamint vasúti állomása jegyzett, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Zsablyán, adóhivatala Titelen van.

DESZK

Nagyközség Torontál vármegye törökkanizsai járásában. Az 1910-es népszámlálási adatok szerint lakóinak száma 2941, akik szerb, német és magyar nemzetiségűek. A település-

nek ekkor vasúti megállója és postahivatala van. Utolsó távírdahivatala Szőreg. (Egy másik Deszk nevű település a középkorban Arad vármegyében feküdt).

1941-ben nagyközségeként tartják számon Torontál vármegye torontáli járásában 2761 főnyi lakosságát, valamit csendőrőrsét, posta-, távírda- és távbeszélő hivatalát, személy-, poggyász- és áruforgalom bonyolítására alkalmas vasúti állomását (amely azonban marharakodásra nem alkalmas) és autóbusz-megállóhelyét. Ugyanekkor főszolgabírói hivatala Kiszomboron, adóhivatala Makón, járásbírói hivatala Szegeden van.

DÓC (azelőtt: DOLÁC)

Nagyközség Torontál vármegye bánlaki járásában. 1910-ben 1173 német lakosa van. Valamint postaügynöksége. Utolsó távíróállomása a Tolvadia.

DOMBRÁD

Szabolcs vármegye kisvárdai járásának nagyközsége, amelyet 1910-ben 5026 magyar lakik. Van népbankja, tejszövetkezete, csendőrőrs, vasúti állomása, posta- és távíróhivatala.

1941-ben lakóinak száma 6062-re emelkedik, s ekkor csendőrőrsét, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatalát, posta-, távírda- és távbeszélő hivatalát, vasúti állomását, autóbusz-megállóhelyét jelentik. Főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Kisvárdán.

DÖGE

Kisközség Szabolcs vármegye kisvárdai járásában, ahol az 1910-es adatok szerint 1718 magyar lakos él, s Kisvárdán van a postaügynöksége, valamit az utolsó vasúti állomása. Nevezetessége a XVI. században épített református temploma és az 1662-ből származó úrasztali kelyhe.

1941-ben lakóinak száma 1966-ra nő, van körjegyzősége, posta- és távbeszélő hivatala, csendőrőrs, főszolgabírói, adó-, és járásbírói hivatala. Utolsó vasúti állomása Kisvárdán van.

EGYEK

Nagyközség Hajdú vármegye központi járásában. 1910-ben 5154 magyar lakja. Van vasúti állomása, posta-, távíró- és telefonállomása. Lakóinak egy része a XVIII. században az aradvármegyei Kispereg községbe telepedett át.

Ezer év a Tisza mentén

Lakossága 1941-ben 7038 főnyi, s csendőrörse, posta-, táviró-, távbeszélő- és vasúti táviróhivatala, vasúti megállóhelye van a településnek, főszolgabírói, adó- és járásbírói illetékességi körzete Debrecen.

EPERJESKE

Szabolcs vármegyei kisközség a tiszai járásban 1031 főnyi magyar lakossal 1910-ben. Ekkor utolsó posta- és táviróhivatalaként Mándok van feltüntetve.

1941-re lakóinak száma 1217-re nő, van ideiglenesen működő helybeli postahivatala, csendőrörse és főszolgabírói hivatala Mándokon, adó és járásbírói hivatala Kisvárdán. Utolsó táviró és vasúti állomáshelyül Mándok van megnevezve.

ESZENY (ESEŇ)

1910-es adatai szerint kisközség Szabolcs vármegye tiszai járásában. 2000 magyar lakja. Van vasúti megállója, postahivatala helyben, utolsó táviróállomásaként Csap van megnevezve. Eszenyi I. László fia, Tamás 1356-ban ide pálosokat telepített le az általa alapított társházban, de az a XIV. század végén elpusztult. 1631-ben id. Bribéri Melith, királyi tanácsos egy időre helyreállíttatta. Romjai később is láthatóak voltak, csakúgy, mint a kastélyának maradványai.

1941-ben Ung vármegye ungvári járásába sorolt kisközség 2682 lakossal. Van helyben posta-, táviróhivatala és vasúti állomása, csendőrörséinek székhelye Csap, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Ungváron van.

FANCSIKA

Ugocsa vármegye tiszáninneri járásának 924 fős magyar-rutén lakosságú kisközsége az 1910-es számbavétel szerint, vasúti megállóval és postahivatallal. Utolsó táviróhivatala Nagyszöllősen van.

FARKASFALVA

Szepes Vármegye lócsei járásához tartozó 336 főnyi tót és német vegyes lakosságú kisközség az 1910-es nyilvántartás szerint. Utolsó postahivatala Ménhárdon, utolsó táviróhivatala Leibicen található.

FEGYVERNEK

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai közép járásában. 1910-ben a népszámlálási adatok szerint 6438 főnyi magyar és német lakosa van. Van takarékpénztára, vasúti állomása, posta- és táviróhivatala, telefonállomása, tejszövetkezete, fűrész-

malma, népkönyvtára, kaszinója és polgári olvasóköre. Vadas puszta nevű részén pipaszár- és botkészítésre alkalmas, s e célból fenntartott meggyfatelepe van. Templomtornya csúcsíves. Igen régi község, eredete az Árpád-korig nyúlik vissza: már 1214-ben említik. A XV. században népes mezőváros, melyben Külső-Szolnok vármegye többször tartotta gyűléseit. Régi Csonkatornya állítólag 1452-ből való. 1910 táján jelentős a juh- és sertésenyészte.

1941-ben Szolnok vármegye tiszai középjárásának nagyközsége 7213 lakossal, csendőrörssel, posta-, táviráda- és táviróhivatallal, vasúti állomással, vasúti táviróhivatallal, autóbusz-megálló hellyel, s ugyanekkor főszolgabírói és járásbíróági hivatala Törökszentmiklóson, adóhivatala Szolnokon található.

FEKETEERDŐ

1910-ben közép nagyságrendűnek besorolt, s a magyarországi üvegyárak részvénytársaságának tulajdonát képező üvegyártelep Bihar vármegye margitai járásában. 768 fő lakja. Önálló postahivatala van, telefonösszeköttetése csak Élesden keresztül él. A gyár közelében vasas vízű forrás és egy kettős vízesés található.

Közigazgatási értelemben állapota a későbbiekben sem változik: az 1941-es kiadású Csonka Magyarország Közigazgatási Helységnévtára szerint Trianon után Feketeerdő üvegyár néven Romániához tartozó, illetve onnan visszacsatolt település Bihar vármegyében. Nem önálló település, hanem a közelében fekvő Élesdhez tartozik, ahol az utolsó vasúti állomáshelye és a táviróhivatala is található. Önálló postahivatala azonban helyben is van.

FÉNYESLITKE

2237 fős magyar lakosságú, vasúti állomással, posta- és táviróhivatallal, telefonállomással rendelkező Szabolcs vármegye kisdárdai járásába tagozott kisközség.

1941-re lakóinak száma 2400-ra emelkedik. Ekkor körjegyzősége, posta-, táviró-, távbeszélő hivatala, vasúti megállóhelye és vasúti táviróhivatala van, csendőrőre, főszolgabírói, adó-, és járásbíróági hivatala Kisvárdán van.

FORGOLÁNY

Kisközség Ugocsa vármegye tiszántúli járásában — közli a Révai Nagy Lexikon 1913-ban az 1910-es népszámlálási adatokra támaszkodva. Ekkor 668 főnyi magyar lakosa van a településnek, s utolsó postaállomásaként Péterfalva, utolsó táviróállomásaként pedig Feketeerdő van megjelölve. A trianoni döntéssel a község Román fennhatóság alá került. Erdély visszacsatolásáig ezért nevét Forgolan alakban tüntetik fel. 1941-ben kisközségként szerepel, mint Ugocsa vármegye halmi járásának része. Lakosainak

Ezer év a Tisza mentén

száma az 1930-as népszámlálás szerint 791 fő, van helybeni autóbusz-állomása, míg körjegyzőségileg Tiszapéterfalvához tartozik, ami egyúttal az utolsó postaállomása is. Csendőrőrsé Nagypaládon állomásozik, Járásbírósági hivatala Beregszászon található, utolsó táviróállomása a Tiszaújlakon, vasútállomása pedig Feketeardón van.

GÁVA VENCSELLŐ

GÁVA

Nagyközség Szabolcs vármegye dadai felsőjárásában, az 1910-es népszámlálási adatok szerint 2.781 magyar lakosa van. Járási szolgabírói székhely, s van takarékpénztára, hitelszövetkezete, csendőrőrsé, posta- és táviróhivatala és telefontávközpontja.

Gáva Járásbíróság

VENCSELLŐ

1920-ban nagyközségként tartják nyilván Szabolcs vármegye dadai felsőjárásában 2928 magyar lakossal.

Lakóinak száma 1941-ben 3434, van posta- és távbeszélő hivatala, Gávával közös vasúti állomása, csendőrőrsé, főszolgabírói hivatala Gáván, adó- és járásbírói hivatala Nyíregyházán van.

GERGELYI

1910-ben kisközség Bereg vármegye tiszaháti járásában 965 magyar lakossal és postaügynökséggel. Utolsó táviróhivatala Vásárosnaményban van.

1941-ben neve már kettős: Gergelyi néven is szerepel kisközségként, s egyúttal státusza meghatározására megjegyzik, hogy 1939-ben egyesült Ugornya kisközséggel, így újabb neve is ki van tüntetve: vagyis Gergelyiugornya. Az egyesülés után természetesen megnő lakóinak száma is, s ez 1658 főt jelent a Bereg vármegyei vásárosnaménybeli járás kisközsége számára, amelynek ideiglenesen szünetelő postaállomása, táviróhivatala, és autóbusz-megállója helyben található, míg körjegyzősége Jádon, csendőrőrsé, főszolgabírói, adó és járásbírói hivatala, valamint utolsó vasúti állomása Vásárosnaményban van megjelölve.

GULÁCS

Bereg vármegyei kisközség a tiszaháti járásban 1372 főnyi magyar lakossággal az 1910-es statisztikai adatok szerint, ahol postaügynökség működik. Utolsó táviróhivatala Tarja. Az ősi Gulácsi-család származási helye, s már a XIV. században virágzó település volt. Határából előkerülő urnák, aranykarikák bukkantak felszínre.

1941-ben a települést már a vásárosnaményi járáshoz csatolva regisztrálják 1464 főnyi lakosságával, helybeni körjegyzőségével, valamint posta- és táviróhivatalával. Illetékes csendőrőrsre Tarpán, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala, s utolsó vasúti állomása Vásárosnaményban van.

GYÁLA (= DALA = GYÁLANAGYRÉT)

Nagyközség Torontál vármegyében. A trianoni békeszerződés a Szerb-Horvát-Szlovén államnak ítélte oda.

1941-ben státusát illetően ugyancsak nagyközség Torontál vármegye torontáli járásában. Lakóinak száma 202 fő. Postaügynöksége helyben található, míg csendőrőrs Szőregen, főszolgabírói hivatala Kiszomboron, adóhivatala Makón, járásbírói hivatala Szegeden van, s ugyanitt található az utolsó táviróhivatala és vasúti állomása is.

GYŐRŐCSKE

Ung vármegyei kisközség a nagykaposi járásban. 1910-ben 258 magyar lakja. Utolsó postaállomásaként Záhony, utolsó táviróhivatalaként pedig Csap van megjelölve.

1941-ben ugyancsak Ung vármegyei, de ekkor a tiszai járáshoz tartozó kisközségként tartják számon 200 lakosával, amelynek körjegyzősége és csendőrőrs Záhony, főszolgabírói hivatali helye Mándok, adó- és járásbírói hivatala Kisvárda, utolsó posta- és táviróhivatala valamint vasútállomása Záhony, s a község utolsó vasúti megállóhelye, amely személy-, poggyász- és expresszáruforgalmat bonyolít le, Tiszabездéd.

GYŰRŐ

Az adatfelvételkor (1910) 913 főnyi magyar lakossal rendelkező Szabolcs vármegyei kisközség s tiszai járásban, amelynek vasútállomása, posta- és táviróhivatala van.

1941-es adatai szerint közigazgatási besorolása az fentebb közöltekkel megegyező, viszont lakóinak száma 1093 főre emelkedett, körjegyzősége, csendőrőrs posta-, táviró- és telefonállomása, valamint autóbusz-, vasútállomása és vasúti táviróhivatala helyben van, míg főszolgabírói hivatala Mándokon, adó- és járásbírói hivatala pedig Kisvárdán található.

HEJŐKÜRT (azelőtt: TISZA-KÜRT)

Kisközség Borsod vármegye mezőcsáti járásában. 1910-ben 492 magyar lakja. Utolsó postaállomása Tiszatarján, utolsó távíróhivatala Mezőcsát.

1941-ben lakosságszáma 528. Körjegyzősége utolsó posta- és távíróhivatala ekkor Tiszatarjánon, csendőrőrsa Tiszakeszin, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala, valamint utolsó vasúti állomása Mezőcsáton, utolsó vasúti megállóhelye, amely személy-, poggyász- és expressz forgalmat bonyolít le, Igriciben van.

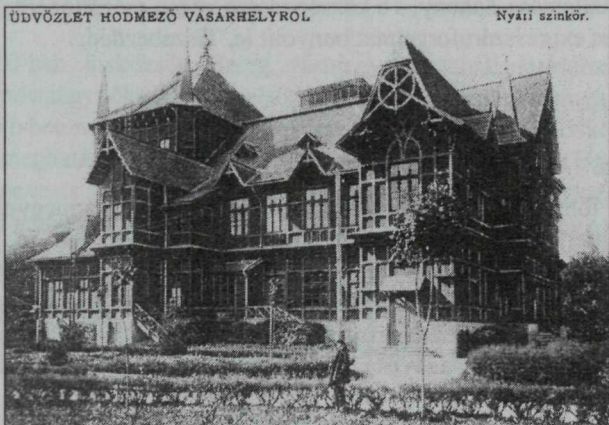
HETYÉN (HETÍN)

1910-ben Bereg vármegyei kisközségként nyilvántartott település a mezőkaszonyi járásban 751 főnyi magyar lakossal. Ekkor utolsó postahivatala és távírdája Mezőkaszonyon található.

1941-ben neve a felvidékről visszatért települések között szerepel, mint a Bereg vármegye beregszászi járásához tartozó kisközség. Az 1930-as népszámlálási adatok szerint lakossága ekkor 862 fő, körjegyzősége Beregsomon, Csendőrőrsa Mezőkaszonyon, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Beregszászon, utolsó postahivatala Mezőkaszonyban, utolsó vasútállomása pedig Beregsom-Mezőkaszonyon található.

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY

Törvényhatósági joggal felruházott város Csongrád vármegyében. Belterülete 8 közigazgatási kerületre oszlik, melyek közül a régi várost a Hód-tó partján főleg IV. kerület alkotja. Itt összpontosul a kereskedelem és az ipar, itt van népes heti piacainak színhelye: a Kossuth-tér a városházával és Kossuth-szoborral. Közvetlenül a székház

mellet van az 1898-ban emelt református főgimnázium, mellyel szemben a régi Hód-tó területén létesült az Erzsébet sétány, keleti részében a város közfürdőjével, a nyugatiban pedig a szinkörrel. A város nevezetesebb épületei még a Kossuth téren a gazdasági egyesület épülete szállodával egybekötve, az állami polgári leányiskola, az internátussal egybekötött katolikus leánynevelő intézet

és az Erzsébet Kórház épületszoportja. A város által ajándékozott telepen nyert elhelyezést az állami óvónőképző intézet. A János téren a református új templommal szemben a város legnagyobb vízbőségű ártézi kútja található, amelyet az adományozó után Nagy András János kútjának neveznek. Az óvónőképző mellett az állami polgári fiúiskola új, modern épülete áll. A város nevezetességei a közegészségügy szolgáltatásban szinte missziós funkciót betöltő ártézi kutak; a közel harminc közkút naponként 3 millió liter vizet hoz a felszínre, s ezen kívül a belterületen mintegy 35, külterületen közel 190 magán ártézi kút van. A városban van járásbíróház, adóhivatal, MÁV osztálymérnökség, királyi közjegyző, posta- és táviróhivatal, telefonhálózat. Van villamos közvilágítása, aszfalt- és téglaburkolata, modern közvágóhídja és csatornázása. Lakóinak száma a századfordulón 60.833, akik néhány száz német, tót és oláhon kívül magyarok. Felekezeti megosztásukat tekintve: 17.616 római katolikus, 161 görög katolikus, 39.503 református, 2550 evangélikus, 535 görögkeleti, 477 unitárius és 1381 izraelita hitű. A város lakosságának túlnyomó többsége mezőgazdasággal foglalkozik. Igen jelentékeny azonban a munkások száma is. Különösen jelentős lótenyésztése. Az iparvállalatok közül legfontosabbak: a 8 gőzmalom, melyek egyike gőzfürdővel és jéggyárral, másika gőzfürésszel van csatlakoztatva, van tégl- és cserépgyára, és villamos világítási telepe. Van 3 takarékpénztára, 1 népbankja és hitelszövetkezete. Tanintézetei a református főgimnázium, amely 1724 óta működik, állami óvónőképző, földművesiskola, női ipariskola, állami polgári fiú- és leányiskola, római katolikus polgári leányiskola, 3 községi tanonc- és 1 gazdasági ismétlő iskola, 51 elemi iskola (20 felekezeti és 3 állami a belterületen, 1 felekezeti és 35 állami a külterületen), 8 kisdudóvó. Van községi kórház, községi szeretetház, városi múzeum, 89 egyesület, nyári színház, 5 hírlap (köztük 2 napilap). Óriási határa (132.256 kataszteri hold) kitűnő televényföld, amelyen főleg búza terem. A gazdálkodási rendszere tanyai gazdálkodás (5000 tanya van a határában). Hódmezővásárhely 17 községből alakult, melyeket a török dúlás tett tönkre, s csak határnevek őrzik az egykori települések neveit a külterületi részeken. Jelentős fazekasipara van.

1941-ben törvényhatósági joggal felruházott város Csongrád vármegyében 61.729 főnyi lakossal, főispáni és polgármesteri hivatallal, rendőrkapitánysággal, csendőrőrsrel, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatallal, posta-, táviróhivatallal és távbeszélő állomással, vasúti állomással, vasúti táviróhivatallal és autóbusz-megállóhellyel.

HORGOS

Nagyközség Csongrád vármegye tiszáninneni járásában (1910). 1533 háza és 8037 magyar lakosa van. Van vasútállomása, posta- és táviróhivatala, telefonállomása.

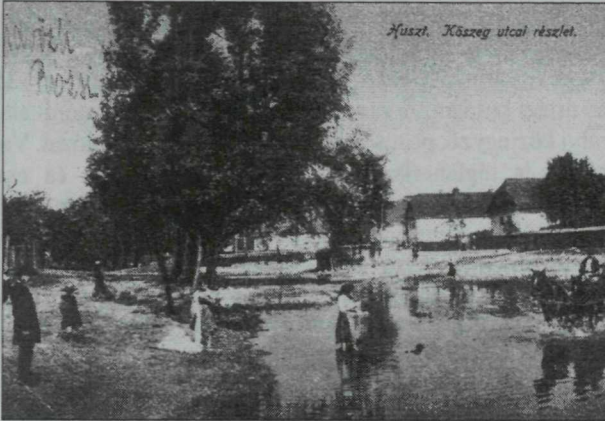
HUSZT

1910-ben Huszt (Husztoje) néven regisztrálva nagyközség Máramaros vármegye Huszti Járásában, a Tisza partján 1965 házzal és 10.292 lakossal, amely nemzetiségi meg-

Ezer év a Tisza mentén

oszlása szerint 3505 magyart, 1535 németet és 5230 rutént jelent, vallási hovatartozásuk alapján pedig 1405 közülük római katolikus, 5902 görög katolikus, 531 református és 2371 izraelita vallású. Huszt a járási szolgabírói hivatal, görög és római katolikus

esperesség székhelye; van járásbíróháza telekkönyvi hatáskörrel, közjegyzősége, adóhivatala, pénzügyőrbiztosi állomása, csendőrőrs, 2 takarékpénztára, 3 hitelszövetkezete, tejszövetkezete, iparostanonc iskolája, polgári fiú- és leányiskolája, bútorgyára, mely 2-300 munkást foglalkoztat, vasúti állomása, posta- és távíróhivatala, telefonállomása. Nevezetes dombon fekvő régi temploma, melyet 1533

óta reformátusok bírnak, s amely a reformáció előtt a pálosoké volt. Huszt határa 9635 hektár.

Huszt alapítását legkésőbbre a tatárjárást követő ország rendezés idejére tehetjük, amikor legvalószínűbben épült vára is. Az 1329-iki privilégium Husztot a 4 koronavárosnak — melyekhez 1352-ben Máramarossziget is csatlakozott — főhelyévé tette. A XIV. század közepén a Drágfyak Zsigmondtól adományul kapták. A XV. század végén a város újra a korona birtokába került vissza. A várban a XIV. század elején a Kanizsaiakat találjuk. A Wesselényi-féle összeesküvés idejében I. Rákóczi Ferenc hadainak egy része 1670-ben ott talált menedéket Spork elöl. 1703-ban Rákóczi híve, Ilosvay Imre a várba lopózván, a fizetetlen német őrséget Rákóczi pártjára állította, minek folytán Huszt lett a felvidéki mozgalom főhelyévé. 1706. március 18-án Rabutin 1705-iki segesvári végzésére az erdélyi bujdosók itt kötöttek szövetséget a magyar urakkal, hogy Ausztriával külön békére nem lépnek és Rákóczit a magyarok is elismerik Erdély fejedelmének. Rákóczi a nemzeti ügy hanyatlásakor 1711. április 27-én Husztra hívta végső tanácskozássra a szövetséges karokat és rendeket, de mielőtt a gyűlés összejött volna, megkötötték a szatmári béke, amely fölött alkudozva Pálffy János a többi vár között Huszt átadását is kívánta. A béke megkötése után az 1715. XCII. törvénycikk Máramaros vármegyét Magyarországhoz visszacsatolván, Huszt is visszakerült. Mint erődeink általában, Huszt is leszereltetett és átadatott lassan az enyészetnek. A várat 1723-ban három villámcsapás érte, ekkor kezdődött pusztulása. A várhegy tövében ma is áll a II. Rákóczi Ferenc lakóházául szolgált régi emeletes épület, amelyet a fejedelem itt tartózkodásának emlékére 1907-ben emléktáblával jelöltek meg.

JÁND

Kisközség Bereg vármegye tiszaháti járásában (1910). 1003 magyar lakosa van. Utolsó postája: Gergelyi; utolsó távírda: Vásárosnamény.

KÁNKÓ (KANKÓVÁR, UGOCSAVÁR)

Várrom Nagyszőlős határában Ugozca vármegyében az úgynevezett Feketehegyen.

KENÉZLŐ

Kisközség Szabolcs vármegye dadai felső járásában. 1910-es adatai szerint 1483 magyar lakja, s postaügynöksége van. Utolsó távíróhivatala Balsa.

Lakóinak száma 1941-re 1888 főre növekszik. Ekkor körjegyzőségét, csendőrőrsét, posta-, távbeszélő hivatalát, személy-, poggyász- és áruforgalmazásra alkalmas vasúti megállóhelyét jelentik, illetve azt, hogy főszolgabírósága Gáván, adó- és járásbíróági hivatala Nyíregyházán van.

KÉCSKE (ÓKÉCSKE; ÚJKÉCSKE)

ÓKÉCSKE

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye kiskunfélegyházi járásához tartozó nagyközség 3100 főnyi lakossal az 1910-es adatfelvételek szerint. Lakói magyarok, s a nagyközség ekkor posta- és telefonhivatallal rendelkezik.

1941-ben nagyközség Pest vármegye kiskunfélegyházi járásában 3091 lakossal, posta- és távbeszélő hivatallal autóbusz megállóhellyel, gőzhajóállomással, amely Ókécske és Újkécske településeké együttesen. Csendőrőrsé és utolsó vasúti állomása Újkécskén, főszolgabírósága Kiskunfélegyházán, adó- és járásbíróági hivatala Nagykőrösön van.

ÚJKÉCSKE

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye kiskunfélegyházi járásának nagyközsége 1920-ban. 9000 magyar lakos lakja.

Ezer év a Tisza mentén

1941-ben Pest vármegye kiskunfélegyházi járásába tagolt 10.388 fős nagyközség posta-távírdá- és távbeszélő hivattal, vasútállomással, vasúti távirdahivattal, autóbusz megálló helyel és gőzhajóállomással, amely közös használatú Ókécskével. Főszolgabírói hivatala Kiskunfélegyházán, adó- és járásbírói hivatala Nagykőrösön van.

KIRÁLYHÁZA (azelőtt: KIRÁLYHÁZA-TÖLGYESFALVA)

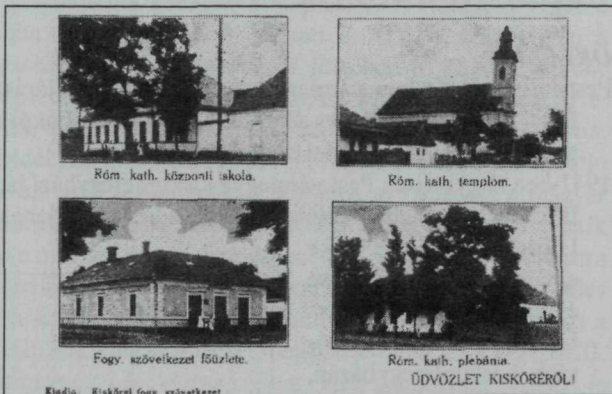
1910-ben nagyközségként tartják számon Ugocsa vármegye tiszántúli járásában, amelyet 3167 magyar és rutén lakos lakik. A községnek vasútállomása és postahivatala van. A középkorban FELSZÁSZ-nak említették.

KISAR

1018 fős kisközség Szatmár vármegye fehérgyarmati járásában. Magyar lakosságú. Utolsó postahivatala Nagyaron, utolsó távíróállomása 1910-ben Fehérgyarmaton van. 1941-ben lakosainak száma 1113. Helybeli ideiglenesen működő postaügynöksége van, Körjegyzőségének helye Nagyar, csendőrőrs Szatmárcsekén, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Fehérgyarmaton, utolsó távíróhivatala Nagyaron, utolsó vasúti állomása Fehérgyarmaton van.

KISKÖRE

1910-es adatai szerint nagyközség Heves vármegye

hevesi járásában 3171 magyar lakossal. Vasútállomás távíróhivattal és postával jegyzett.

1941-ben lakóinak száma 3680. Ekkor posta-, távbeszélő- és vasúti távirdahivatalát, vasúti megállóhelyét nyugtáz-zák helyben, csendőrőrsét pedig Pélyen, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatalát pedig Hevesen.

KISLÓNYA

Bereg vármegyei kisközség a mezőkászonyi járásban 1910-ben 677 főnyi magyar lakossal.

Utolsó postaállomása Nagylónya, utolsó táviróállomása Bátyu.

1934-ben Lónya néven egyesült Nagylónya kisközséggel.

KISTÁRKÁNY (MALÝTARKAŇ)

Zemplén vármegye bodrogközi járásának kisközsége. 1910-ben 1068 magyar lakja. Utolsó postahivatala Nagytárkányon, utolsó táviróhivatala Bélyen van.

1941-ben lakosainak száma 1341 fő. Körjegyzősége Nagytárkány, csendőrőrsé és utolsó vasútállomása Bély, fősolgabírói, adó és járásbírói hivatala Királyhelmece, utolsó posta- és táviróhivatala Nagytárkány községek.

KISVARSÁNY

Szabolcs vármegye tiszai járásába besorolt kisközség az 1910-es adatfelvételek szerint, amelynek 1034 magyar lakosa van. A település vasúti állomása is ismert, utolsó posta- és táviróállomása ekkor Gyüre.

1941-ben is ugyanez a közigazgatási besorolása, csak ekkorra lakossága 1102 főre gyarapodik. Van ideiglenesen működő postautógnöksége, vasúti és autóbussz-megállóhelye, körjegyzősége és csendőrőrsé ugyanekkor Gyüre, fősolgabírói hivatala Mándokon, adó- és járásbírói hivatala Kisvárdán van, utolsó táviróhivatala és vasúti állomásaként Gyüre van megjelölve.

KISVÁRDA

Szabolcs vármegye kisvárdai járásának 10.019 magyar lakost számon tartó nagyközsége az 1910-es adatok szerint. Nagy forgalmat bonyolító vasúti pályaudvara van, ezen kívül kincstári posta-, táviró- és távbeszélő hivatala. Nyíregyháza után Szabolcs vármegye legfontosabb ipari és kereskedelmi központja. 8 osztályú állami főgimnáziumot, polgári fiú- és leányiskolát, iparos- és kereskedőtanonci iskolát tart fent, s az egyes felekezeti népiskolákon kívül több paralel osztályú állami népiskolát. Szolga- és járásbírói hivatala van, a felsőszabolcsi ármentesítő társulat székhelye, s ezen kívül van királyi körjegyzősége, adóhivatala, magyar királyi dohánybeváltó hivatala, pénzügyőri biztosítási állomásbírói hivatala, csendőrsége, nyilvános kereskedelmi árúraktára, több pénzügyi intézet, iparvállalatai, modern közvágóhídja, műjéggyára s több kulturális és gazdasági egyesülete, hetilapjai (köztük a Felsőszabolcsi Hírlap — azelőtt Kisvárdai Lapok —, amely ekkor már több mint harmincéves múltat tekint vissza). A Kisvárdai és vidéki gazdakör tenyészállat-vásárai és kiállításai országos híresek s a magyar királyi föld-

Ezer év a Tisza mentén

művelésügyi minisztérium ezeken állandóan képviselteti magát. A község nevezetessége és látványossága a várrom, amely állítólag Szent László király idejéből maradt fenn.

1941-ben lakóinak száma 14.711 fő. Ekkor csendőrőrsét, főszolgabírói, adó- és járásbírói, posta-, távírda-, távbeszélő hivatalát, vasútállomását, vasúti távíróhivatalát és autóbusz-megállóhelyét közli egy statisztikai adatfelvétel.

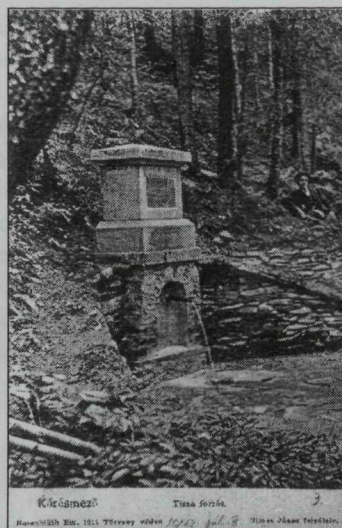
KOMORÓ

1910-ben 886 főnyi magyarlakta kisközség Szabolcs vármegye kiskvárdai járásában vasúti megállóhellyel, postaügynökséggel, távbeszélő hivattal.

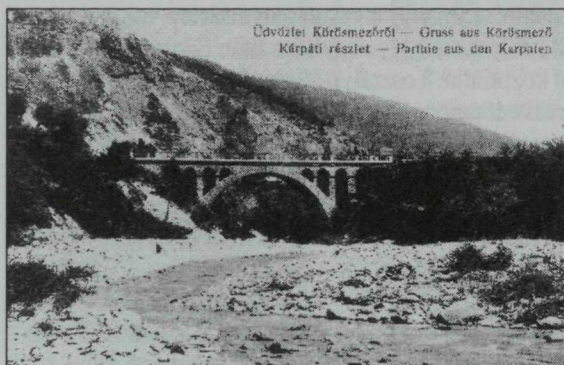
1941-ben lakossága 979-re gyarapodik. Ekkor posta- és távíróhivatalát, illetve vasúti megállóhelyét jelentik, s utolsó vasútállomása és körjegyzőségi székhelyeként Fényeslitkét, csendőrörsi, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatali helyeként Kisvárdát.

KÖRÖSMEZŐ (= JÁSZINYÁ)

Nagyközség Máramaros vármegye tiszavölgyi járásában, 1910-ben 2351 házában 9795 vegyes nemzetiségű lakossal. (1461 magyar, 1484 német, 6824 rutén, felekezeti megoszlásuk szerint pedig 1285 római katolikus, 6904 görög katolikus, és 1520 izraelita). Van posta- és távíróhivatala, vasútállomása, királyi erdészeti hivatala. 45.453 hektárnyi határát magas hegységek és erdők borítják. A lakosok juhtenyésztéssel, sajtkészítéssel foglalkoznak, a település közelében petróleumforrások vannak. A település nevezetessége a Tisza forrása elnevezésű kútja.

Körösmező Tisza forrása
Károlyi K. H. 1911. Tiszay néven 1912. júli. 8. Német-János Török.

Üdvözlő Körösmezőről — Gruss aus Körösmező
Kérpáti részlet — Parthie aus den Karpateen

1941-ben a máramarosi közigazgatási kirendeltség rahói járásába tartozó nagyközség 12.679 főnyi lakossal, csendőrőrs kirendeltséggel, posta-, távírda-, távbeszélő hivattal, vasúti állomással és autóbusz-megállóhellyel. Főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Rahón található.

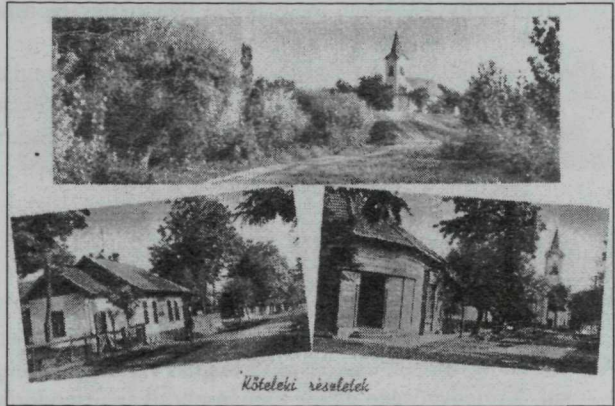

KÖTELEK

1910-es adatai szerint nagyközség Jász-Nagykunszolnok vármegye jászsági alsó járásában. 2989 magyar lakos lakja. Posta- és távbeszélő hivatalát is jegyzik.

1941-ben Szolnok vármegye központi járásához tartozó nagyközségként jelenti 3510 lakossal, csendőrőrsével posta- és

távbeszélő hivatalával, gőzhajó- és autóbussz-állomásával, s hozzáteszik, hogy főszolgabírói, adó és járásbírói hivatala Szolnokon, utolsó vasúti állomása Fegyverneken és Szolnokon van.

LAKITELEK – KECSKEMÉT

Még 1941-ben is a Pest vármegyei Kecskemét törvényhatósági joggal felruházott városhoz tartozó, nem önálló település, bár már ekkor regisztrálják helybeli csendőrőrsét, posta- és távbeszélő állomását, vasúti állomását és vasúti távírdahivatalát, valamint autóbussz-megállóhelyét.

MAGYARKANIZSA (azelőtt: ÓKANIZSA=STARA KANJIŽA)

1909-től rendezett tanácsú város Bács-Bodrog vármegyében a Tisza mellett, amelyen át hajóhidat viszt át Törökkanizsára. Van községi polgári fiúiskolája, Haynald-féle római katolikus polgári leányiskolája, községi szegényháza, árvaháza és aggápolója, takarékpénztára, népbankja, 3 gőzfűrészüzeme és gőzmalma, gőz tégl- és cserépgyára, vasúti és gőzhajó állomása, posta-, távíró- és telefonhivatala, jelentékeny gabona- és dohánytermesztése, gabonakereskedése és marhatenyésztése, van 15 bővízü ártezi kútja, amelyeknek egyike gyógyító hatású, ennek vizét nagyszabású gyógyfürdő létesítésére használták fel, amely a városi népkertben van. Lakóinak száma 1857-ben 11.010, 1910-ben 17.018 fő volt, akik közül 329 szerb, a többi magyar nemzetiségű. Magyar-kanizsa nagy múltú település, a honfoglaló magyarok Anonymus szerint itt, Kenesnánál keltek át a Tiszán. A XIV. században már Kanizsa a neve. A török uralom alatt elpusztult, a XVI. század végén a gróf Schönborn-családnak volt itt uradalma, de a Rákóczi-szabadságharc után a tiszai koronaterületet alakították ki belőle. 1751-ben mezővárosi rangra emelkedett. A tiszai határőrvidék megszűntével a szerb katonaság

Ezer év a Tisza mentén

elköltözött. 1753-ban magyarokat telepítettek be a helyükre. 1949-ben nagy tűzvész pusztította.

1941-ben Bács-Bodrog vármegye mezővárosaként regisztrálják 17.018 lakossal, polgármesteri hivattal, rendőrkapitánysággal, csendőrőrsel, posta-, távírda- és távbeszélő hivattal és vasúti állomással. Ugyanekkor adó- és járásbírói hivatala Zentán található.

MAGYARTÉS (azelőtt: TÉS)

Kisközség Csongrád vármegye tiszántúli járásában. 1910-ben 430 főnyi magyar lakosa volt. Ekkor utolsó posta- és távíróhivatali állomásaként Szentest jelölik meg.

1941-ben ugyancsak kisközség Csongrád vármegye csongrádi járásában 415 főnyi lakossal. Körjegyzősége ekkor Fábiánsebestyén, csendőrőrs Szentesen, főszolgabírói hivatala Csongrádon, adó-, járásbírói, utolsó posta- és távíróhivatala és utolsó vasúti állomása, valamint utolsó gőzhajóállomása Szentesen van.

MARTONOS (= MARTONOS)

Nagyközség Bács-Bodrog vármegye zentai járásában. Az 1910-es népszámlálási adatok szerint 6311 magyar és szerb lakosa van. Van még ezen kívül a településen vasútállomás távíróhivattal és postahivatal is.

1941-ben továbbra is nagyközség Bács-Bodrog vármegye zentai járásába betagolva 6311 főnyi lakossal, posta-, távírdahivattal és távbeszélő állomással. Vasúti állomása is van. Csendőrőrs Magyarokizsán, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Zentán található.

MÁNDOK

3106 főnyi magyar lakta nagyközség Szabolcs vármegye tiszai járásában. 1910-ben a járási szolgabírói hivatal székhelye, vasúti állomással, posta- és távíróhivattal és telefonállomással. Van takarékpénztára, hitelszövetkezete, alsó fokú ipariskolája, gőzmalma és szeszgyára, gr. Forgács tulajdonában lévő ménese, tehenészete és juhászata.

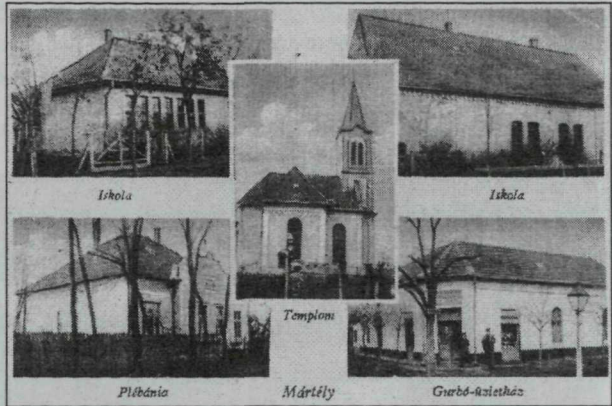
1941-re lakóinak száma 4117 főre emelkedik, s ugyanekkor helybeli csendőrőrsét, főszolgabírói hivatalát, posta-, távírda-, távbeszélő-, vasúti távírdahivatalát, vasúti és autóbusz-megállóját, illetve Kisvárdán lévő adó- és járásbírói hivatalát tartják említésre méltónak.

MÁRTÉLY

Hódmezővásárhelyhez tartozó pusztá Csongrád vármegyében, 1910-ben 711 lakossal. Van vasúti állomása, postaügynöksége. Utolsó távíróhivatala Hódmezővásárhelyen van.

1941-ben is a törvényhatósági joggal felruházott Hódmezővásárhelyhez tartozó településként regisztrálják Csongrád vármegyében, amelynek van a vasúti pályaudvaron működő postaügynöksége, távbeszélő hivatala és vasútállomása.

MÁTYUS

Bereg vármegye mezőkászonyi járásához tartozó kisközség az 1910-es adatok szerint 590 magyar lakossal. Utolsó postaállomása ekkor Tiszakerecseny, utolsó táviróállomása pedig Beregsom.

1941-ben közigazgatásilag átkerül a vásárosnaményi járásba. Lakóinak száma ekkorra 550 főre csökken. Körjegyzősége Tiszakerecsényen, csendőrőrsé Mezőkászonyban, főszolgbírói, adó- és járásbírói hivatala Vásárosnaményban, utolsó posta- és táviróállomása a Tiszakerecsenyen, utolsó vasúti állomása Tornyospálcán van.

MEZŐLADÁNY

1910-es adatfelvételek szerint Szabolcs vármegye tiszai járásába betagozott kisközség 991 magyar lakossal. Utolsó posta és táviróállomása Tornyospálcán van.

1941-re lakosságának létszáma 1187-re emelkedik. Ekkor helybeli körjegyzőségét, táviróállomását és autóbusz-megállóhelyét jelentik, míg csendőrőrsét Tornyospálcán, főszolgbírói hivatalát Mándokon, adó- és járásbírói hivatalát Kisvárdán, utolsó vasúti megállóhelyét Tornyospálcán jelölik meg.

MILOTA

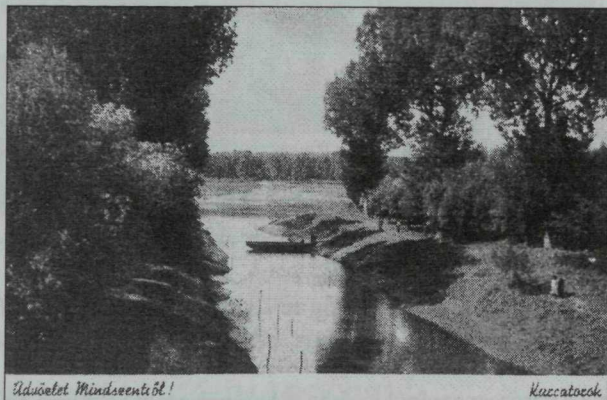
1910-ben kisközség Szatmár vármegye fehérgyarmati járásában. Lakóinak száma 1008 főnyi magyar. Utolsó postaállomása Tiszabecs, utolsó táviróhivatala Tiszaújjak.

1941-es adatai a következők: lakóinak száma: 1030 fő, ideiglenesen szünetelő postaügynöksége helyben, míg körjegyzősége Tiszabecsen, csendőrőrsé Kölcshén, főszolgbírói, adó- és járásbírói hivatala Fehérgyarmaton, utolsó táviróállomása Tiszabecsen, utolsó vasúti állomása Tiszaújjakon és Penyigén van.

MINDSZENT

Nagyközség Csongrád vármegye tiszántúli járásában, a Tisza mellett. 1910-ben 10.057 magyar lakos él 1845 házában. Járási szolgabírói hivatal székhelye, takarékpénztárral, vasúti és gőzhajóállomással, posta-, és táviróhivatallal és telefonállomással.

1941-ben továbbra is nagyközség Csongrád vármegyében, de ekkor a mindszeinti járáshoz tartozik 9946 főnyi lakosságával. Van csendőrső, posta-, táviró-, és távbeszélő hivatala, vasúti és gőzhajóállomása és vasúti táviróhivatala. Adó-, és járásbírói hivatalának székhelye Szentes.

MOHOL (=MOL)

Nagyközség Bács-Bodrog vármegye zentai járásában, a Tisza mellett. Az 1910-es népszámlálás adatai szerint 10.254 főnyi magyar és szerb lakosa van. Van vasúti és gőzhajóállomása, posta- és táviróhivatala.

1941-ben továbbra is őrzi nagyközségi státusát, s közigazgatási beosztása is ugyanaz, mint korábban. Lakóinak száma 10.254 fő, van posta-, táviró- és távbeszélő állomása, valamint vasúti állomása. Főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Zentán található.

NAGYAR

889 főnyi lakosságú kisközség Szatmár vármegye fehérgyarmati járásában az 1910-es adatok szerint helyben működő postahivatallal. Utolsó táviróhivatala Penyigén van.

Lakosainak száma 1941-ben 955 fő, ekkor posta- és táviróhivatallal, valamint helybeli körjegyzőséggel rendelkezik, csendőrső viszont Szatmárcsekén, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Fehérgyarmaton, utolsó vasútállomása Penyigén és Fehérgyarmaton van.

NAGYKÖRŰ (azelőtt: NAGYKÜRÜ)

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye jászági alsó járásában. 1910-ben 3422 főnyi magyar lakosságát, posta- és telefonhivatalát jegyzik.

1941-ben Szolnok vármegye központi járásához sorolt nagyközség 3654 főnyi lakossal, posta és távírdahivatallal, gőzhajóállomással és autóbusz-megállóhellyel. Csendőrörse Kötelken, főszolgabírói, adó és járásbírói hivatala Szolnokon, utolsó vasúti állomása Fegyverneken és Szolnokon van.

NAGYLÓNYA

Bereg vármegye mezőkászonyi járásában lévő kisközség, amely az 1910-es népszámlálási adatok szerint 2063 főnyi magyar lakossal bír. Postahivatala helyben található, utolsó távíróállomásaként pedig Bályu van megemlítve. A Lónyiai uradalma, kiknek itt már IV. Béla alatt birtokuk volt. A kastély kertjében hajdani földvárak nyoma látható, mely a kastéllyal földalatti utakkal függött össze. A Lónyai család sírboltja a református templomban van. A települést 1934-ben egyesítették Kislónyával, mitől kezdve a neve is változott: attól kezdve Lónya néven számon tartott község.

NAGYRÉV (azelőtt: TISZANAGYRÉV)

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai alsó járásában. Az 1910-es népszámlálási adatok szerint 1537 magyar lakja. Van posta- és telefonhivatala.

1941-ben Szolnok vármegye tiszai alsó járásának nagyközsége. Lakóinak száma ekkor 1646 fő. Van posta- és távbeszélő hivatala is. Csendőrörse Cibakházán, főszolgabírói

rói hivatala Tiszaföldváron, adó- és járásbírósi hivatala Kunszentmártonban, utolsó vasúti állomása Újbögön, Homokon és Tiszaföldváron, utolsó gőzhajóállomása Ókécskén van.

NAGYSZŐLLŐS

1910-ben rögzített adatai szerint nagyközség Ugocsa vármegye tiszáninneni járásában. 1235 házában 7811 lakost írtak össze melyek közül 5943 magyar, 540 német és 1266 ruténként lett regisztrálva. Felekezeti megoszlásuk szerint 1096 római katolikus, 3311

Ezer év a Tisza mentén

görög katolikus, 1.124 református 3237 pedig izraelita. A nagyközség a vármegye törvényhatóságának és a járásnak is székhelye, s a településen található tanfelügyelőség, államépítészeti hivatal, közjegyzőség, járásbíróság, adóhivatal, csendőr-szakaszparancsnokság, magyar királyi erdőgondnokság, vármegyei kórház, Ferenc-rendi kolostor, állami polgári fiú- és leányiskola, takarékpénztár, hitelintézet, kőbánya, van vasútállomása, postája, távírója és telefonja. Egyik központi terén áll Perényi Zsigmond vértanú mellszobra, melyet Székely Ernő szobrászművész készített 1906-ban. A község fölött emelkedő hegyen található Kankó-, vagy Ugocsavár romjai, ahonnan az egész vármegye is a nevét kapta.

1941-ben a minősítése ugyancsak nagyközség, s továbbra is Ugocsa vármegye nagyszőlősi járásába van besorolva. Sevlus néven is ismert. Az 1930-as népszámlálási adatok szerint ekkor 13.324 lakosa van, illetve csendőrörse, járási főszolgabírói és adóhivatala, járásbírósága telekkönyvi és királyi közjegyzői hivatala, posta- és távírdahivatala, az összes távbeszélő hivatalok közvetítésére felhatalmazott távbeszélő hivatala, vasútállomása és autóbusz-megállóhelye.

NAGYTÁRKÁNY (VEL' KÝTARKAŇ)

Zemplén vármegye bodrogközi járásának 1120 magyar lakost számláló kisközsége postaügynökséggel. 1910-ben utolsó távíróhivatala Bély.

1941-ben 1487 fő lakja, van helyben körjegyzősége, posta- és távíróhivatala, de csendőrörse és utolsó vasútállomása Bélyen, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Királyhelmeceken van.

NAGYVARSÁNY

1910-es statisztikai adatok szerint Szabolcs megyei kisközség a Tiszai járásban 1077 magyar lakossal. A település utolsó posta- és távíróhivatalaként Gyüre van megnevezve.

1941-ben ugyanez a közigazgatási beosztása, ám lakóinak száma már 1459 főben van megjelölve. A településen ekkor autóbusz-megállóhely van, körjegyzősége és csendőrörseként Gyüre van megnevezve, főszolgabírói hivatala Mándokon, adó- és járásbírósi hivatala Kisvárdán, utolsó posta- és vasútállomása Gyüren található.

NYALÁBVÁR

Egykoron ott állott, ahol a Tisza kilép az Alföldre. A vár alatt keletkezett község „FELSZÁSZ”, amit később „KIRÁLYHÁZA” néven említenek a források. Ez az utód település 1272-ben V. István királyunktól szabadalmat nyert. IV. László korában az Ubulfiaaké volt, de az Anjoukhoz csatlakozott Tamásfiak elvették tőlük. Nagy Lajos

király 1378-ban Drágnak adományozta, de a Drágfiaktól 1405-ben Zsigmond elvette és Perényi Péternek adta. 101 éven át folyt emiatt a pör a Drágfiak és Perényiek közt, míg 1506-ban a Perényiek győztek. Dózsa idejében az ugocsai és szatmári alsóbb nemesség egy része a hatalmas Perényieknek ezt a várat sikertelenül ostromolta. Perényi Gábornak a mohácsi csatában történt eleste után özvegye, Frangepán Katalin kisfiával, Perényi Jánossal a várban maradt s azt békében bírta. A béke e napjaiban itt fordítgatta magyarra Komjáthy Benedek, Perényi János nevelője, Szt. Pál apostol leveleit, melyeket Krakkóban 1533-ban nyomtattak ki. A vár sok viszontagság közt a Perényi-családé maradt, míg a Wesselényi-féle összeesküvés idejében, 1671-ben Lipót rendeletére lerombolták.

ÓBECSE (azelőtt: RÁC, vagy MAGYARBECSE=STARJ BEČEJ)

Nagyközség Bács-Bodrog vármegye óbecsei járásában, a Tisza egyik kanyarulata és a Ferenc-csatorna torkolata mellett, Törökbecsével és Araccsal szemben. A Szabadka—Óbecse—Újvidék és Zombor—Óbecse vasútvonalak csomópontja. 1910-ben a statisztikai adatok szerint 3707 házában 19.372 lakos élt (ebből 12.488 magyar, 193 német, 6624 szerb nemzetiségű, vallásilag pedig 11.870 római katolikus, 6624 görög keleti és 594 izraelita vallású). Egykoron a tiszai koronakerület főhelye volt, az első világháború tájkán a járás székhelye. Amikor is van szolgabírósága, járásbírósága, adóhivatala, közjegyzősége, mértékhitelítő hivatala, pénzügyőrsége és csendőr szakaszparancsnoksága, hitelbankja, 2 takarékpénztára, 2 önszegélyző egylete és számos testülete. Az Osztrák—Magyar Bank itt kirendeltséget tart fenn. Van több gőzmalma, 3 téglagyára, két gőzfűrészsüzeme, vasöntödéje, selyemgubó-beváltó hivatala. Halászata, gabonakereskedése egyike az ország legjelentékenyebbjeinek. Fontos az épületfa-, tojás- és hízottlúd-kereskedelme, valamint a tiszai ártéren folytatott zöldség-, különösen a káposztatermelése. Van egy kénes ártézi gyógyfürdője is. Itt székel az óbecsei római katolikus és a Bács—óbecsei Görögkeleti Esperesség. Van zárdája, községi polgári fiú- és leányiskolája, vasúti hajóállomása, posta- és távíróhivatala, városi telefonhálózata. Görögkeleti háromtornyú temploma egyike az ország legszebb és legnagyobb görögkeleti templomainak, díszes ikonosztázán Predits Uros belgrádi festő szép képei láthatók. A római katolikus templom freskói Klausen bécsi festőművész munkái. Ugyanitt, illetve a városháza dísztermében több híres Than Mór festette jeles kép is fellelhető. A város déli oldalán van a Ferenc-csatorna tiszai torkolata, amelynek zsilipeit villamos áram működteti. Az országban egyedül Óbecse határában, a Tisza hajóállomás mellett található az 1908-ban felfedezett *Xanthium italicum* nevű növény. A település határa 24.032 hektár. A város nevezetes szülötte Than Mór festőművész, Than Károly vegyész és Allaga Géza zeneszerző. Óbecse már Szent István korában jegyzett település. Várát a község és Törökbecse közti szigeten 1342-ben említik először. 1429-ben Brankovics György a tulajdonosa. 1526—1551 között a törökök kezére kerül. 1699-ben a várat lerombolják. 1694-ben szerbek települnek a községbe. 1702-ben a határőrvidék szervezésekor katonai sánc lesz. 1751-ben emelkedik mezővárosi rangra, s ekkor magyarok telepednek a nagyközségbe. A szabadságharc alatt sokat szenvedett.

Különösen 1848. április 26-án, amikor is a menekülő magyarok felgyújtották. 1849. április 19-én Perczel Mór honvédtábornok kiverve a rácoakat, másodszor is elfoglalta, aminek emlékét egy 1894-ben állított emlékmű örökítette meg. Itt verték meg a magyarok Jellachich horvát bánt 1849. június 22-én. A város régiségét a Ferenc-csatornán túli Botra szőlőteleppel szokás igazolni, melyet állítólag még a régi görög császárok telepítettek.

1941-ben Bács-Bodrog vármegye óbecsei járásába tartozó nagyközség 19.372 főnyi lakosságával, csendőrőrsével, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatalával, postatávírdahivatalával és telefonállomásával, vasúti megállóhelyével és gőzhajóállomásával.

OLCSVAAPÁTI

Kisközség Szatmár vármegye mátészalkai járásában. Az 1910-es népszámlálási adatok szerint 830 magyar lakja. Utolsó posta- és táviróállomásaként Vitka van megnevezve. 1941-re lakóinak száma 882-re emelkedett. Ekkor helyben körjegyzőségét jelentették. Ugyanekkor csendőrőrsé Nagydoboson, főszolgabírói és adóhivatala Mátészalkán, Járásbíróháza Vásárosnaményban volt, utolsó posta- táviró- és vasúti helyét Vitka jelentette.

OSZLÁR (TISZAOSZLÁR)

Kisközség Borsod vármegye mezőcsáti járásában. 1920-ban 459 magyar lakosát tartják nyilván.

Ez a lélekszám 1941-re 503-ra módosul. Ekkor körjegyzőségét és csendőrőrsét, valamint utolsó posta- és táviróhivatalát Tiszapalkonyán, főszolgabírói, adó és járásbírói hivatalát Mezőcsáton, utolsó vasúti állomását Hejőbábán nevezik meg.

ŐRMEZŐ (SZAMOSŐRMEZŐ = VAR)

Kisközség Szilágy vármegye zsigóbi járásában. Az 1910-es statisztikai adatok szerint 505 főnyi román lakosa van. A trianoni döntéssel Romániai közigazgatású.

Lakóinak száma 1941-re 520-ra emelkedett. Van helybeli vasúti állomása. Körjegyzősége, csendőrőrsé, főszolgabírói, adó-, járásbírói hivatala és utolsó telefonállomása Zsigón, utolsó postaállomása Kettősmezőn található.

ÖRVÉNY (TISZAÖRVÉNY)

Nagyközség Heves vármegye tiszafüredi járásában. 1920-ban 653 magyar lakosát számlálják.

1941-ben 737 fő a lakossága és postaügynöksége van. Csendőrőrsét, főszolgabírói, adó-, járásbírói hivatalait és utolsó távíró- és vasúti állomását Tiszafüreden jegyzik.

PADÉ

Nagyközség Torontál vármegye nagykikindai járásában. 1910-es népszámlálási adatok szerint 1641 főnyi szerb és magyar lakossal. A trianoni békekötés a Szerb-Horvát-Szlovén államnak ítélte oda.

PÉLY

Nagyközség Heves vármegye hevesi járásában. 1920-ban 2859 főnyi magyar lakosa volt. Lakóinak száma 1941-ben 2871. E regisztráció szerint csendőrőrsé, posta- és távbeszélő hivatala van, s főszolgabírói, adó- és járásbírói Hévésen, utolsó vasúti állomását Jászkiséren és Tarnaszentmiklóson jegyzik.

PÉTERFALVA (PETRIFALVA; PETERSDORF)

1911-ben közölt adatok szerint nagyközség Széchenyi vármegye szászsebesi járásában 2320 főnyi német és román vegyes lakossággal. A településen van egy papírgyár ebben az időben. Régi szász alapítású település, amelynek az életében az ide való Henning-család a szászok életében meghatározó szerepet játszott: egyik tagja a Tamás vajda ellenében vívott kőhalmi csatában esett el. A trianoni döntés után a település román fennhatóság alá került.

POLGÁR (azelőtt: TISZAPOLGÁR)

Nagyközség Szabolcs vármegye dadai alsó járásában. Az egri káptalan uradalmával együtt lakóinak száma 1920-ban 11.421 főnyi magyar lakos.

1941-ben 15.161 főnyi lakosságát regisztrálják. Valamint csendőrőrsét, szolgabírói kirendeltségét, posta-, távíró- és távbeszélő hivatalát, vasúti állomását, vasúti távírdahivatalát és autóbusz-megállóhelyét. Ugyanekkor főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatalának helye Tiszalök.

POROSZLÓ

Nagyközség Heves vármegye tiszafüredi járásában. 1920-ban 5135 magyar lakosát jegyzik. Kődiógombgyárral, vasúti állomással, posta- és táviróhivatallal és telefonállomással jellemzik. Anonymus szerint itt pihent Árpád táborának egy része. Szerinte itt vár is volt. Itt békült ki IV. Béla fiával, V. Istvánnal. Egykoron sólerakóhely volt.

Régi apátsága már 1299-ben a bencések kezében volt. 1299-ben a Gyula-nemzetiség tagjai elcserélték Domokos királyi tárnokmester több más birtokáért.

1941-ben 5187 lakosát regisztrálják. Csendőrorse, posta-, táviró-, távbeszélő hivatala, vasúti táviróhivatala, vasúti megállóhelye van, adó-, főszolgabírói és járásbírói hivatalának székhelye Tiszafüred.

PUSZTASZER (korábban: SZER)

Magyarországon az első országgyűlés színhelye, ahol Árpád és vezérei Anonymus szerint a Gyümölcsény-erdő mellett „megállapíták az ország minden igazát, miképpen szolgáljanak a vezérnek és előkelőinek, vagy miképpen tegyenek törvényt minden elkövetett vétekről”. A nagy esemény emlékére a hely Árpád-kori birtokosai megalapították a Boldogságos Szűz Mária pusztaszeri apátságát a bencések számára, ami jóval 1233 előtt történt. Birtokosai ez időben az Omdtól származott Kalánok voltak. Kalán nemzetsége a szeri Póságban fiú-ágon kihalván, Mátyás király 1475-ben Szer mezőváros egyik felét Országh Mihálynak, a másikat pedig Ungor Jánosnak adta. 1526-ban e mezőváros elpusztult, de később ismét felépült, s több birtokos között oszlott meg. Később — 1637 táján — pusztulhatott el, mert ezentúl min-

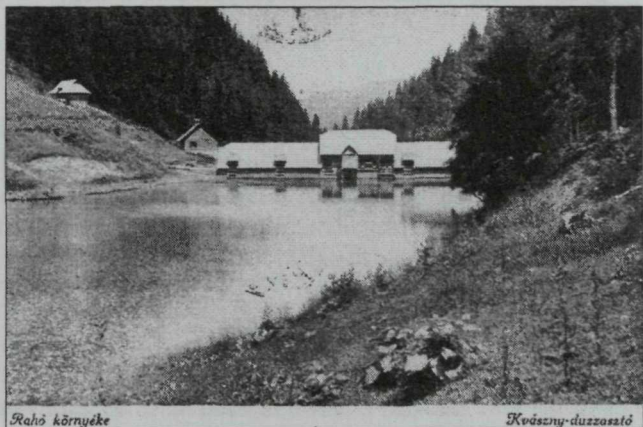
dig Pusztaszernek nevezték. 1699-ben a kecskeméti lakosok szerezték meg s attól fogva Kecskeméhez tartozott. 1726-ban azonban ítélet útján a királyi kincstár foglalta el, s azt III. Károly 1733 december 4-én Erdődy György grófnak adta, kinek utódai 1803. január 3-án a rajta lévő terhekkkel együtt eladták a Pallavichini örgrófoknak, a mai tulajdonosoknak. Az apátság romjai a Pusztaszeri majortól északkeletre láthatók. 1896. június 27-én az egyik millenniumi emlékművünk alapkövét itt tették le nagy ünnepek közepette. Csongrád vármegye a nevezett napon itt tartotta ezredéves díszközgyűlését. 1902. augusztus 4-én megalakult az emlékeket ápoló Pusztaszeri Árpád Egyesület.

1941-ben nagyközség Csongrád vármegye csongrádi járásában. Lakóinak száma 1857. Postaügynöksége és autóbusz-állomása van helyben, míg csendőrőrsé Kistelken, főszolgabírói hivatala Csongrádon, adó- és járásbírói hivatala Szegeden van. Utolsó távírdahivatala Kistelken, utolsó vasúti állomása Kistelken és Csengelén található.

RAHÓ (=RÁCHOV)

Kisközség Máramaros vármegyében, a Tisza völgyében. 1910-ben 6577 rutén, magyar és német lakja. Ásványos forrásai vannak. Az 1914-i orosz betörés alkalmával Rahó környékén heves küzdelmek folytak. A trianoni békeszerződés Cseh-Szlovákországnak ítélte.

1941-ben nagyközség, a máramarosi közigazgatási kirendeltség rahói járásában, 12.449 lakossal, körjegyzőséggel, csendőrőrssel, főszolgabírói, adó-, és járásbírói hivattal. Van posta-, távírda- és távbeszélő hivatala, vasúti állomása és autóbusz-megállóhelye.

RAKAMAZ

Nagyközség Szabolcs vármegye dadai felső járásában. Az 1920-as népszámlálási adatok szerint 4315 magyar lakosa van, s van vasúti állomása, posta- és távíróhivatala és telefonállomása. A település és környéke nevezetes történelmi csatározások színhelye: 1604. október 25-én Belgiojoso császári vezér seregét itt verte le Bocskay István. 1630-ban I. Rákóczi György szintén itt verte meg II. Ferdinánd seregét. 1710-ben a fenyegetett Nagykunság lakóit II. Rákóczi Ferenc itteni birtokaira menekítette, hogy megóvja őket a pusztulástól. 1849-ben a magyar és orosz csapatok között folytak itt jelentős harcok.

Lakosságának létszáma 1941-re 5327-re emelkedik. Ekkor van csendőrörse, posta-, távírda-, távbeszélő- és vasúti távíróhivatala, vasúti megállóhelye, főszolgabírói hivatala Gáván, adó- és járásbírói hivatala Nyíregyházán található.

RAKASZ

1910-es állapotát tekintve nagyközség Ugocsa vármegye tiszáninneri járásában 2943 főnyi rutén, német és magyar lakossal. A trianoni békeszerződés után Cseh-Szlovákország fennhatósága alá tartozik.

RÉVLEÁNYVÁR

1920-ban 824 fős magyar lakosságú kisközségként regisztrálják Zemplén vármegye bodrogi járásához tartozóan.

1941-ben lakóinak száma 1091, postaügynöksége van, körjegyzősége, utolsó távíróhivatala és vasútállomása Zemplénagárd, csendőrörse Ricse, főszolgabírói, adó-, és járásbírói hivatala Királyhelmece, utolsó vasúti megállóhelye, ahol személy-, poggyász- és expresszáruforgalma bonyolódott, Órhegy.

RICSE

1920-ban kisközség Zemplén vármegye bodrogi járásában 2025 magyar lakossal.

1941-ben 2677 lakosát, körjegyzőségét csendőrörsét posta- és távíróhivatalát vasútállomását, autóbusz-megállóhelyét, illetve Királyhelmeceen lévő főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatalát tudatják.

Ezer év a Tisza mentén

Balsán, csendőrsége és utolsó vasúti állomása Rakamazon, főszolgabírói hivatala Gáván, adó- és járásbírói hivatala Nyíregyházán van.

SZABOLCSVERESEMART

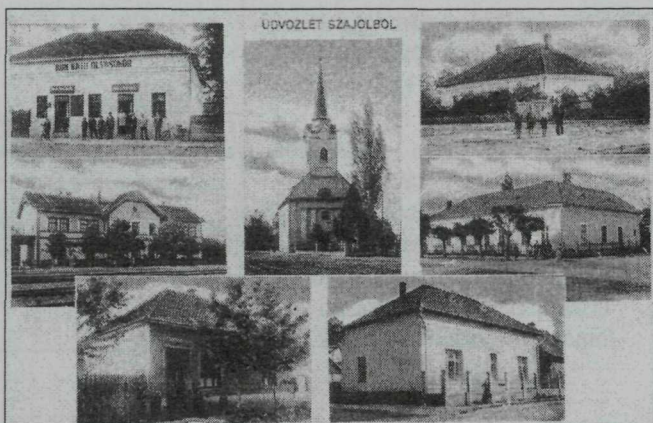
Kisközség Szabolcs vármegye kisvárdai járásában, 1920-ban 1373 magyar lakossal. Lakóinak száma 1941-ben 1776, mikor is posta-, és tábeszélő hivatalát helyben, körjegyzőségét Dögén, csendőrörsét, főszolgabírói, adó-, és járásbírói hivatalát, valamint utolsó vasútállomását Kisvárdán jelölik meg.

SZAJOL

Az 1920-as adatok szerint 2005 magyar lakosa van a Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai közép járásába tartozó nagyközségnek. Vasúttal, posta- és táviróhivattal, vasútállomással bír. Fontos vasúti csomópont: itt ágazik

el a budapest—aradi vasútvonalból a debreceni és hódmezővásárhelyi szárny.

1941-ben Szolnok vármegye központi járásába sorolják a nagyközséget. Ekkor lakóinak száma 2809. Van csendőrörse, posta-, táviró- és táviróhivatala, vasúti állomása, vasúti táviróhivatala és autóbusz-megállóhelye. Főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Szolnokon van.

SZALÓKA (SALOKA)

1941-ben Ung vármegye ungvári járásában 824 fős lakóval regisztrált kisközség helybeli vasútállomással, amelynek körjegyzőségi illetékessége Eszeny, csendőrörse Nagydobrony, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatali központja Ungvár. Utolsó posta- és táviróhivatala, valamint vasúti állomása Eszeny.

Szabolcs vármegyei kisközség a tiszai járásban, melyet az 1910-es adatok szerint 791 magyar ember lakott. A trianoni döntéssel Csehszlovákiához került.

SZANÁD (SANA)

Nagyközség Torontál vármegye törökkanizsai járásában. 1910-ben 2317 szerb, német és magyar nemzetiségű lakos lakja. A trianoni békekötés értelmében a Szerb-Horvát-Szlovák államhoz csatolják.

SZATMÁRCSEKE

1920-ban nagyközség Szatmár vármegye fehérgyarmati járásában 1.768. magyar lakos lakja. Jeles szülőtte, Kölcsey Ferenc, kinek sírja és emlékszobra is megtalálható itt. 1941-ben lakóinak száma 1801 fő, csendőrörse, posta-, távíróhivatala és autóbusz-megállóhelye helyben van, főszolgabírói, adóhivatali és járásbírósi hivatala Fehérgyarmaton, utolsó vasútállomása pedig Penyigén.

SZÁSZFALU (SZÁSZFALVA, MĂGEAȚI)

1910-ben kisközség Bihar vármegye élesdi járásában 528 főnyi román lakossal. A trianoni békeszerződés Romániának ítélte. 1941-ben közigazgatási beosztása változatlan. Az 1930-as népszámlálási adatok szerint 260 főnyi román lakosa van. Körjegyzősége, vasútállomása helyben, csendőrörse, utolsó postaállomása és távíróhivatala Réven, főszolgabírói, adó és járásbírói hivatala Élesden található.

SZEGED

Ősrégi szabad királyi város, a Nagyalföld közepén, a Marosnak a Tiszába való beömlésével átellenben fekszik, a Tisza mindkét, de túlnyomóan a jobb partján terjeszkedik. Az 1879—83. évi újjáépítés óta 7 belső és 3 külső kerületre oszlik, két párhuzamos körút félkör

alakban szeli át; a belső körüttől 7 sugárút vezet a kültelekekre. Nagy terei, széles fásított főutcai, aszfaltos gyalogjárói és élénk üzletei, izléses köz- és magánépületei a modern város bélyegét nyomják reá. A város központja az 50.000 m² nagyságú parkírozott Széchenyi tér, a Lechner és Pártos által 1883-ban épített barokk stílusú városházával,

Ezer év a Tisza mentén

a törvényszékkal és más díszes középülettel. A parkban Strobl Alajos Széchenyi, Szécsi Antal és Mátray Lajos Vásárhelyi Pál, Fadrusz János Tisza Lajos, Zala György Deák Ferenc, és ifj. Vastagh György II. Rákóczi Ferenc lovas szobra áll. A Széchenyi tértől délre van a kisebb Klauzál tér Kossuth Lajos szobrával (Róna Józseftől) és a Dugonocs tér az egyetem központi épületével

és Dugonics András Izsó Miklós készítette szobrával. Azon túl a Gizella tér az 1849. augusztus 5-i újszeged-szőregi mezőségen vívott csata emlékére emelt honvédszoborral, és a Templom tér a fogadalmi templommal (Schulek Frigyesztől és Förk Ernőtől, 1913.) A belváros közepén és egyúttal a Tisza partján van a Rudolf tér és a fenyvessel és díszfákkal beültetett Stefánia sétány, ahol az egykor híres várból fennmaradt Mária Terézia-kapu maradványa áll; itt van Erzsébet királyné szobra (Ligeti Miklóstól), Dankó Pistáé (Margó Edétől) és Klauzál Gáboré (Vastagh Györgytől). A sétány és a Rudolf tér közt emelkedik a város milleniumi alkotásainak egyike, a *közművelődési palota*, melyben a városi múzeum és a Somogyi Könyvtár van elhelyezve. Ugyancsak a sétány mellett van a városi színház, Fellner és Helmer alkotása 1883-ból. A Rudolf-térről a *tiszai közúti vashíd*ra jutunk, melyet Feketeházy János tervei szerint Eiffel Gusztáv épített. A Tisza Lajos körút felső végpontjánál van a pénzügyigazgatóság palotája, s a körúton lefelé az Evangélikusok és a Reformátusok temploma, utóbbi Schulek Frigyes alkotása, mellette van a ref. hitközség palotája és szemben az ártézi gőzfürdő, valamint a magyar államvasutak vezetőségének díszes palotája. A közeli Korona utcában a Baumhorn Lipót építette impozáns zsinagóga. A körút aztán átszeli a Dugonics és Gizella teret és a vízműtelepnél ér véget.

A két körút közt fekvő gyűrű a még városias jellegű II. és III. kerületet alkotja, míg a többi kerület már inkább kisvárosi, falusi képet mutat. Etekintetben jellegzetes a VII. kerület (Alsóváros), ahol a paprikatermés idején a házak elején felaggatott füzérek messze virítanak. E városrésznek is két nagy tere van, a Szabadság és Mátyás király tér. Ez utóbbinál van a Ferenc-rendiek kolostora és a régi csúcsíves Mátyás-templom, Szeged legrégebbi műemléke, a XIV. századból. Szentélye 1498-ból való, 1900-ban lett felújítva. Belsejében több történelmi ereklye közt Mátyás király palástjából készült kazula van. A VI. kerületben (Móra) van a városi szegények és az árvák háza, továbbá az új csapatkórházak, valamint a kupolás kálváriatemplom. Az V. kerületben (Rókus) van a nagy Mars téren a gyalogsági kaszárnya és a híres Csillag börtön, a Kossuth Lajos sugárúton a gótstílusú Rókus-templom (Aigner Sándor és Rainer Károly építette) a felső ipariskola, a közkórház, a honvéd lovassági kaszárnya, több gyár és nagy iparvállalat. A IV. kerületben (Felsőváros) van a minoriták barokk temploma. A Tisza bal partján

fekszik Újszeged (1880-ban Torontál vármegyéből átszerveelve), az Erzsébet ligettel és nyaralóteleppel.

Szeged nem vármegyei székhely, s így közigazgatási hatóság csakis a törvényhatósági bizottság. Jelentékenyebb hatóságai és hivatalai szabad királyi város státusával vannak összefüggésben.

A város lakóinak száma az 1879. évi árvíz után rohamosan emelkedett. Míg 1900-ban 102.991 főt, 1910-ben 118.328 főt számláltak, 1919-ben a megcsönkített területen a lakosok száma 119.109 fő volt. Ebből magyar 115.270, német 2528, tót 347, oláh 232, szerb 319; hitfelekezet szerint 103.522 r. kat., 517 gör. kat., 5443 ref., 1773 ág. evang., 738 gör.kel., 6954 izr., 154 egyéb. A népességnek mintegy 40 százaléka elszórtan tanyákon él. A lakóházak száma 14.490.

A kiterjedt tanyavilág miatt a közműveltség elmaradottabb, mint más városban. 1880-ban a 6 éven felüli népesség 46,5%-a, 1900-ban a 27,7%-a, 1925-ben a 14,6%-a analfabéta. Szegeden összesen 202 iskola áll fenn a kisdedóvótól az elemi és kereskedelmi szakiskoláig, gimnáziumig, a felsőfokú tanintézményekig. Intézetei közül legrégebb a kegyesrendiek vezetése alatt álló községi főgimnáziuma, melyet a város 1719-ben alapított és 1792-ben líceumi vagyis bölcsészeti tanfolyammal egészített ki, s mint ilyen a délvidéknek hosszas időn át egyedüli főiskolája volt. Emellett még az összes felekezet rendelkezik saját tanintézménnyel, több magán nevelőintézet is működik a városban. Legújabban itt működik a Ferenc József Tudományegyetem, amelyet Kolozsvárról átmenetileg Budapestre majd 1921-ben Szegedre helyeztek.

A tudományos, irodalmi, művészeti intézmények és egyesületek között kiemelkedik a Somogyi Könyvtár, a városi múzeum képtára, éremtára, régiségtára és természetrajzi tára. A Dugonics-társaság a tudományok és az irodalom művelésével foglalkozik. Szegednek 5 helyi napilapja és több szaklapja jelenik meg. Van 16 nyomdája, egész évben játszó, 1800 fős befogadóképességű színháza, városi zenédeje, közel száz egyesülete.

Szeged mezőgazdaságában a kisbirtok dominál. A nem városi tulajdonban lévő földek birtokosaink 95,3%-a harminc holdon alul gazdálkodik, s a város is saját földjeit kisbirtokok formájában hasznosítja. A termelés különlegessége a paprika. Nagyipari vállalatainak száma 1900-tól 1910-ig 31-ről 62-re, 1920-ig pedig 80-ra emelkedett. Összes ipari üzemek száma ugyanekkor 2758. Legjelentékenyebb ipari ágai a fonó- és szövőipar, ruházati ipar, élelmezési (malom) ipar és építőipar. Kereskedelme a trianoni döntést igen megsínylette, mert a Szegedtől délre eső vonzási körzet elveszett. A korábban hét irányban működő vasúti összeköttetés 1924-ben csak Budapest és Békéscsaba felé, illetve egy vonallal Jugoszlávia felé közlekedett. A hajóforgalom Szeged és Csongrád közötti járatra szorítkozik. A városban villamosvasút is működik. Több posta- és távíróhivatala, telefonhálózata, bank- és takarékpénztár intézete van.

1941-ben státusát tekintve Csongrád vármegye törvényhatósági joggal felruházott szabad királyi városa. Lakóinak száma 136.375 fő. Főispáni és polgármesteri hivatala, rendőrkapitánysága, csendőrorse, adó-, és járásbírósi hivatala, királyi ítélőtáblája, posta-, távírda-, távbeszélő hivatala, vasúti állomása, vasúti távírdahivatala, gőzhajóállomása és autóbusz-megállóhelye van.

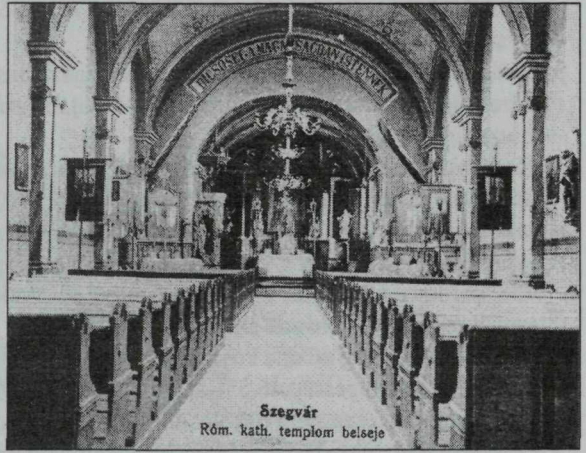
Ezer év a Tisza mentén

SZEGVÁR

Nagyközség Csongrád vármegye tiszántúli járásában. 1920-ban 7872 lakosát jelentették, valamint vasúti állomását, posta- és táviróhivatalát és telefonállomását. Korábban a vármegye törvényhatóságának székhelye volt.

1941-ben nagyközségként tartják nyilván Csongrád vármegye Mindszenti járásában 7979 lakossal, csendőrőrs-

sel, posta- és távbeszélő állomással, vasúti állomással, vasúti táviróhivatallal. Főszolgabírói hivatala Mindszenten, adó- és járásbírói hivatala Szentesen van.

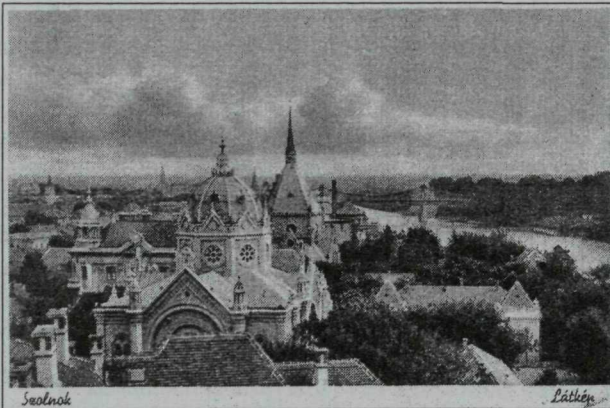
Szegvár
Róm. kath. templom belseje

SZIRMA

1920-ban adatai szerint Borsod vármegye miskolci járásában található kisközség 1568 főnyi magyar lakossal.

Az 1930-as népszámlálási adatok szerint 1941-ben 1794 fő lakja, körjegyzősége postahivatala és csendőrőrs Hejőcsabán, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala, valamint utolsó vasúti és táviróállomása a Miskolcon található.

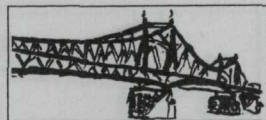
SZOLNOK

Szolnok

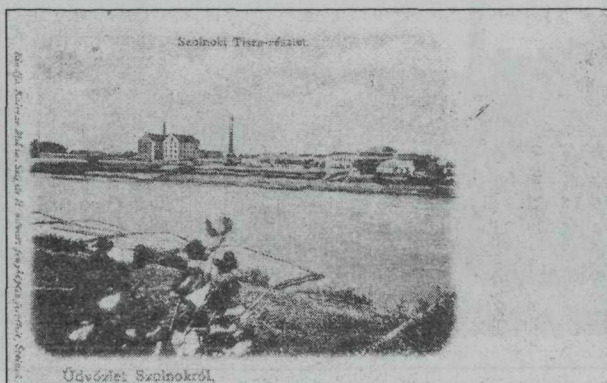
Látvány

Rendezett tanácsú város Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében a Zagyva és a Tisza összefolyásánál, a Tisza jobb partján. A várost egyenes irányban átszeli Baross utca a Kossuth térről és a Gorove utcával tengelyként jelenti a város főutcáját, melyen a város legfontosabb épületei (vármegyeháza, városháza, törvényszék, pénzügyigaz-

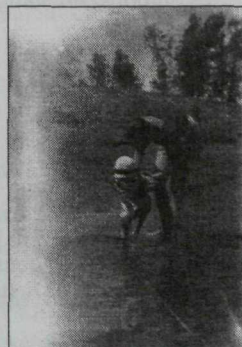

gatóság) sorakoznak. E tengelyt keresztező Szapáry utca és Templom utca — a város régi, történelmi része — ad helyet a három templomnak (ferences templom, zsinagóga, református templom), s ugyan e térségben található a város neves gimnáziuma, a Verseyhy Ferenc Gimnázium és a színház épülete. A város vármegyei székhely, s mint ilyen, a vár-

megye törvényhatósági székhelye, járásbírósi, királyi közjegyzőségi, pénzügyigazgatósági, államépítészeti hivatali, királyi tanfelügyelőségi, csendőrpáncsnoksági székhely is. Van dohánybeváltó felügyelősége és hivatala, sóhivatala (ösrégtől fogva), magyar királyi folyam-mérnöki hivatala, adóhivatala; továbbá állami főgimnáziuma (Verseyhy), állami polgári leányiskolája, egyesületi polgári fiúiskolája, kereskedelmi iskolája, több pénztézet, több nagy gyári vállalata (malmok, gőzfűrészek, mechanikai asztalosműhelyek, villamostelep, magyar államvasúti műhely =

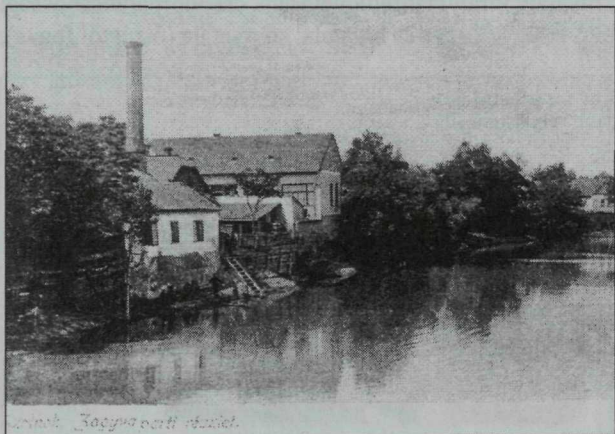
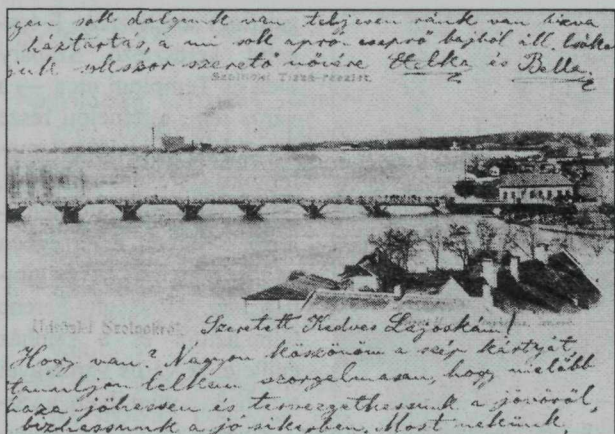

MÁV Műhely), vasúti és gőzhajóállomása, posta- és távíróhivatala és telefonállomása. Dinamikusán fejlődő város. Míg lakóinak száma 1850-ben csak 10.617, 1920-ban már

Ezer év a Tisza mentén

32.500. Lakosai között hitfelekezetiileg főleg a római katolikusok a meghatározók (27.475), de jelentős számuk a reformátusoknak (2425) és az izraelitáknak (2103) is. Lakói nemcsak földműveléssel, baromfitenyésztéssel és halászáttal foglalkoznak, de nagy mértékben kereskedelemmel és iparral is. Áruforgalma mind vasúton, mind gőzhajón igen élénk, fa-, búza és szarvasmarha-kereskedése igen jelentős. A városban — a városi lét mutatójaként — számos közművelődési, emberbaráti egyesület és ipartársulat működik. 1902 óta művésztelepe és az ott dolgozó országos elismertségű művészek munkásságának köszönhetően meghatározó szerepet játszik az ország képzőművészeti életében elsősorban a plein air festészet terén.

1941-ben Szolnok továbbra is marad Szolnok vármegye székhelye. Lakosság száma ekkor 42.008. Székhely jellegéből következik, hogy fő-, alispáni- és polgármesteri hivatal, rendőrkapitányság, csendőrös, fősolgabírói, adó-, járásbírói- és törvényszéki hivatali székhely, valamint posta-, táviráda-, táviróhivatal helye, ahol van vasútállomás, gőzhajóállomás és autóbusz-megállóhely is.

SZŐREG

Nagyközség Torontál vármegye törökkanizsai járásában. 1920-ban 3369 magyar és szerb lakos lakta. Ekkor vasútállomását, posta-, táviró- és telefonállomását tüntetik fel. Szőreg és környéke az 1848—49-es szabadságharc alatt jelentékeny ütközetek színhelye volt; 1849. február 9-én Theodorovics szerb csapatai a magyarokat kiűzték a sáncokból, mire válaszul Hadik honvédezredes a szerbeket hátráltatta meg és kény-

szerítette visszavonulásra az égő városból. Augusztus 5-én a szőregi csatából azonban a magyarok visszavonultak. A hadi események során a nagyközség romhalmazzá vált. 1941-ben Szőreget nagyközségként tartják nyilván Torontál vármegye torontáli járásában. Lakóinak száma ekkor 4468 fő, van posta-, távírda- és távbeszélő hivatala, vasúti állomása, vasúti távírdahivatala és autóbusz-megállóhelye. Főszolgabírói hivatala Kiszomboron, adóhivatala Makón, járásbíróháza Szegeden van.

TAKTAKENÉZ

Kisközség Szabolcs vármegye dadai alsó járásában. 1920-ban 901 magyar lakos lakja. 1941-ben lakóinak száma 1210, postaügynökséggel. Körjegyzőségének illetőségi helye Prügy, csendőrsége Báj, főszolgabírói, adó- és járásbíróháza Tiszalök, utolsó távíróhivatala Prügy, utolsó vasúti állomása Taktaharkány és Tiszadada.

TARPA

1920-as adatok szerint nagyközség Bereg vármegye tiszaháti járásában 3692 főnyi magyar lakja. Református templomát a Báthoryak építették. A község a Rákóczi-féle szabadságharc idején neves szülőttéről, Esze Tamásról híresült el. 1941-ben Bereg vármegye vásárosnaményi járásába sorolták 4001 lakosát. Csendőrsége, posta- és távíróhivatala, távbeszélő állomása és autóbusz-megállóhelye a nagyközségen belül van, míg főszolgabírói, járásbíróháza, adóhivatala és utolsó vasúti állomáshelye Vásárosnaményben.

TÁPÉ

Nagyközség Csongrád vármegye tiszáninneni járásában. 1920-ban 3823 főnyi magyar lakossága van.

1941-ben Csongrád vármegye kiskundorozsmai járásába sorolt nagyközség 4303 lakossal. Ekkor csendőrsége, posta- és távírdahivatala ismert, főszolgabírói hivatala Kiskundorozsmán, adó- és járásbírói hivatala, utolsó vasúti, illetve gőzhajóállomása Szegeden van.

TEKEHÁZA

1910-ben kisközségként van nyilvántartva Ugocsa vármegye tiszántúli járásában 1182 magyar és rutén lakosával. A trianoni döntés értelmében Cseh-Szlovákiához került közigazgatásilag.

1941-ben a közigazgatási beosztása szerint kisközség Ugocsa vármegye nagyszőlősi járásában 1225 lakossal. Van körjegyzősége és anyakönyvi hivatala, valamint vasúti

Ezer év a Tisza mentén

megállóhelye. Csendőrörse Feketeardón található, az illetékes járásbíróháza és telekönyvi, járási főszo­l­gá­bí­rói és adóhivatala pedig Nagyszőlő­sön. Utolsó postája és távirója Királyházán van.

TÉCSŐ (=ТІАЧЕВО)

Nagyközség Máramaros vármegye técsői járásában. 1910-es adatai szerint 5910 magyar, rutén, és német lakja. Üveggyára van. Régi pálos kolostora 1363 előtt már létezett. Nagy Lajos király és leánya Mária, továbbá I. Mátyás özvegye Beatrix királyné gazdagon megajándékozták. 1914 októberében a betörő oroszokkal heves küzdelmek folytak a térségben. A nagyközség nevezetessége, hogy a Nagybányai Festőiskola alapító festőművésze Hollósy Simon Nagybánya után itt folytatta oktatói tevékenységét. A Trianoni békeszerződés Cseh-Szlovákországnak ítélte.

1941-ben sem státusa, sem közigazgatási beosztása nem változik. A népszámlálási adatok szerint lakóinak száma 10.715. Ugyanekkor csendőrörse, főszo­l­gá­bí­rói, adó-, járásbírói, posta-, és táviróhivatala, távbeszélő és vasúti állomása és autóbusz-megállóhelye van.

TÍMÁR

Nagyközség Szabolcs vármegye dadai felső járásában 1660 magyar lakossal az 1920-as adatok szerint.

1941-ben népessége 1.890 főnyi, s ekkor helybeli postaügynöksége van, miközben csendőrörset, utolsó táviróhivatalát és vasúti állomását Rakamazon, főszo­l­gá­bí­rói hivatalát Gáván, adó- és járásbírói illetékességi helyét Nyíregyházán jelölik meg.

TISZAADONY

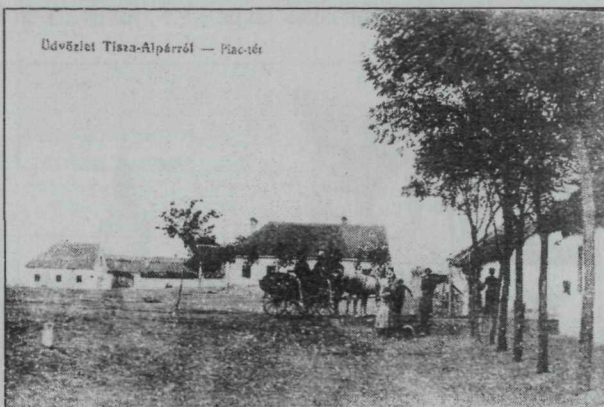
1920-ban kisközség Bereg vármegye mezőkaszonyi járásában 857 főnyi magyar lakossal. 1941-ben, mikor is lakóinak száma 920-ra növekszik, a vásárosnaményi járás kisközsége saját, ideiglenesen működő helybeni postaállomással. Körjegyzőségi hivatalának helye

Tiszaszalka, csendőrörse, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Vásárosnaményon, utolsó táviróállomása Tiszaszalkán, utolsó vasúti állomása Kopócsapátin, illetve Vásárosnaményban van.

TISZAALPÁR (korábban: ALPÁR)

Nagyközség Pest vármegye kiskunfélegyházi járásában a Tisza mellett. 1900-ban 3537 magyar lakost számlál, akik földművelésen kívül kosárfonást is űznek. A településnek van önszegélyző szövetkezete, gőzmalmi, vasúti állomása, posta- és táviróhivatala. A krónikák szerint mezejéről hoztak a magyar követek egy nyaláb fűvet és

később, 895 körül itt verte meg Árpád Zalán fejedelmet, akinek Alpár közelében erős földvéra volt. Ennek maradványai a templom körüli Nagyobbvár nevű töltésben később is felismerhetők voltak. A domb legalsó rétegei prehisztorikus népek településnyomait mutatják (konyhahulladékok, cserépdarabok, csontok), de fellelhetők a jazygok, hunok, rómaiak, avarok és szlávok telepnyomai is. Valószínűnek tartották, hogy a szlávokhoz köthető a domb tetejének szélét övező körsánc-maradvány.

1941-ben Alpár néven nagyközségként tartják nyilván Pest vármegye kiskunfélegyházi járásában 4802 főnyi lakosságával, csendőrörseivel, posta- és távbeszélő állomásával, vasúti állomásával és vasúti táviróhivatalával. Főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Kiskunfélegyházán van.

TISZABÁBOLNA

Nagyközség Borsod vármegye mezőcsáti járásában. 1920-ban 975 magyar lakosa volt. A lélekszám 1941-re 1248-ra emelkedett. A községnek postakirendeltsége van, csendőrörse Tiszadorogmán, főszolgabírói, adó- és járásbírói Mezőcsáton, utolsó

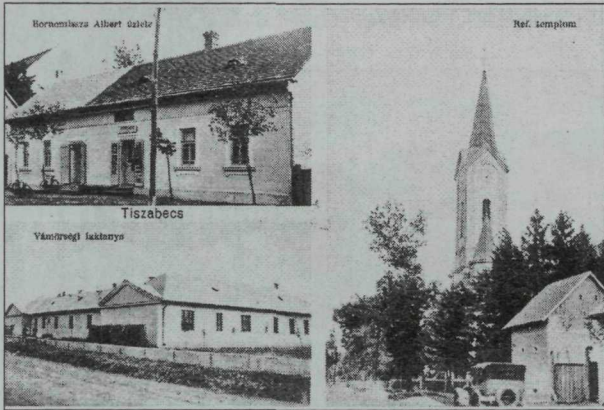

Ezer év a Tisza mentén

távíróhivatala Tiszadorogmán, utolsó vasúti állomása Mezőcsáton, Poroszlón és Tiszafüreden van jelezve.

TISZABECS

Kisközség Szatmár vármegye fehérgyarmati járásában. Az 1920-as statisztikai adatok szerint 1399 magyar lakos lakja. 1703. július 14-én II. Rákóczi Ferenc és Bercsényi

Miklós a községnél hadaival megverte a császáriakat. E győzelem emlékére két oszlopot emeltek 1903. szeptember 20-án, az egyiket a tiszaujlaki Tisza-híddal szemben, a másikat a község református temploma mellett.

1941-ben státusa szerint Szatmár vármegye fehérgyarmati járásába betagozott kisközség 1539 lakossal, ahol van posta- és távírdahivatal, hivatal, vasútállomás

és autóbusz-megállóhely. Csendőrőrsége Kölcсэн, főszołgabírói, adó- és járásbírószági hivatala Fehérgyarmaton van. Utolsó vasútállomásaként Tiszaujlak van megnevezve.

TISZABERCEL

1920-ban nagyközségként tartják nyilván Szabolcs vármegye dadai felső járásában 2229 magyar lakossal.

Lakóinak száma 1941-ben 2559 és van a településen a vasúti állomáson kívül posta- és távbeszélő hivatal is. Csendőrőrsé és főszołgabírói hivatala Gáván, adó- és járásbírószági hivatala Nyíregyházán található.

TISZABEZDÉD

Kisközség Szabolcs vármegye tiszai járásában. 1920-ban 1482 magyar lakja.

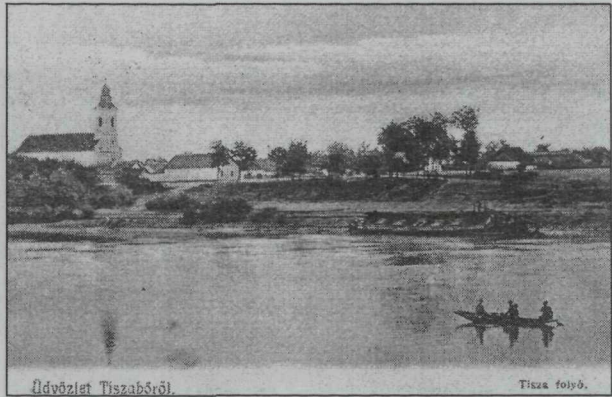
Lakóinak száma 1941-re 1489 főre szaporodik. Ekkor helyben van posta-, távíró és vasútállomása, körjegyzősége és utolsó vasútállomása Tuzséron, csendőrőrsé Záhonyban, főszołgabírói hivatala Mándokon, adó- és járásbírói hivatala Kisvárdán van.

TISZABŐ

1920-ban nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai középjárásában. 2066 magyar lakosa van.

1941-ben Nagyközségként tartják számon Szolnok vármegye tiszai középjárásában. 2250 főnyi a lakossága, van posta-, távírda- és távbeszélő hivatala, gőzhajóállomása, valamint autóbusz-megállóhelye. Csendőrörse Fegyverneken, főszolgabírói és járásbírói hivatala Törökszentmiklóson, adóhivatala Szolnokon, utolsó vasútállomása Fegyverneken és Kunhegyesen található.

TISZABURA

1920-ban nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai középjárásában 2524 magyar lakos lakja.

1941-ben lakóinak száma 2658 fő, van posta-, távírda-, távbeszélő hivatala, gőzhajóállomása és autóbusz-megállóhelye. Csendőrörse Tiszaroffon, főszolgabírói hivatala Törökszentmiklóson, adóhivatali illetékességi fóruma Kisújszálláson, járásbírósága Abádszalókon, utolsó vasútállomása Abádszalókon és Pusztataskonyban van.

Ezer év a Tisza mentén

TISZACSEGE

Tiszacsege

Átkelés csónakkal a Tiszán

Nagyközség Hajdú vármegye központi járásában. 1920-as statisztikai adatai szerint 4630 magyar lakosa van.

1941-ben népessége 5521 főnyi, van csendőrőrs, posta-, távírda-, távbeszélő hivatala, vasúti állomása, vasúti távírdahivatala, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Debrecenben van.

TISZACSECSÉ

1920-as közigazgatási minősítése szerint kisközség Szatmár vármegye fehérgyarmati járásában, amelyet 329 magyar lakos lakik.

Ugyanígy minősítik 1941-ben is (Szatmár vármegye, fehérgyarmati járás, kisközség), lakossága 371 fő, körjegyzősége Tizsakóródon, csendőrőrs Szatmárcsekén, főszolgabírói, adóhivatali és járásbírói főhatósága Fehérgyarmaton, utolsó postahivatala Tizsakóródon, utolsó vasútállomása Tizsajújlakon van.

TISZADADA

Nagyközség Szabolcs vármegye dadai alsó járásában. 2808 magyar lakossággal az 1920-as népszámlálási adatok szerint. 1941-ben 3107 főnyi a lakossága, van posta-, távírdahivatala vasúti állomása és vasúti távírdahivatala, ellenben csendőrőrs Tiszadobon, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Tiszalökön található.

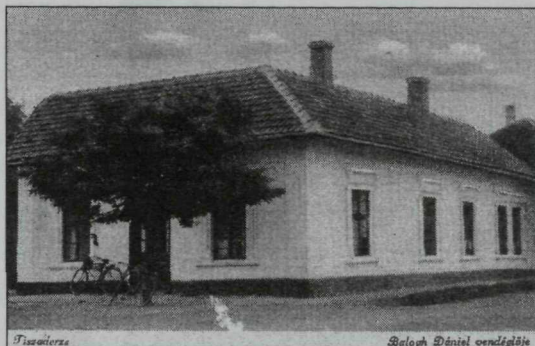

Tiszadadától
Bölcsöz Naraicsomji
Községet hívni a
Esek család!

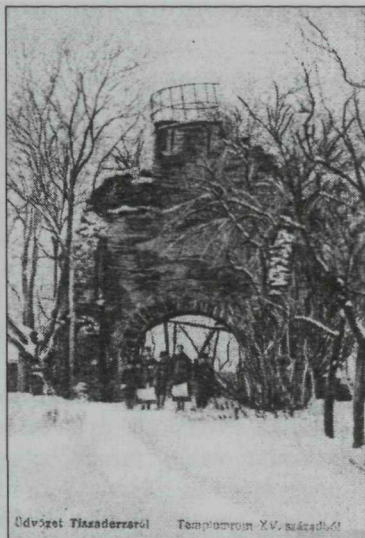
TISZADERZS

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai felső járásában. Az 1920-as statisztikai felmérés szerint 3298 magyar lakos lakja.

Tiszaderzs

Selye Dániel vendégháza

Ödvözet Tiszaderzsről

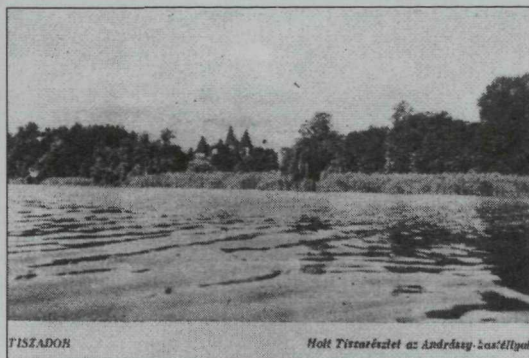
Templom torny XV. századból

1941-ben Szolnok vármegye tiszai felső járásának nagyközsége 3045 főnyi lakossal posta-, táviráda- és távbeszélő hivattal, s autóbusz-megállóhellyel, csendőrőrs, járásbíróháza Abádszalókon, főszolgabírói hivatala Kunhegyesen, adóhivatala Kisújszálláson, utolsó vasúti állomása Pusztataksony-Abádszalók, Kunhegyesen bejegyzett.

TISZADOB

Nagyközség Szabolcs vármegye da-dai alsó járásában. 1920-as állapot szerint 3298 magyar lakosa van.

Ezek száma 1941-ben 3915-re emelkedik. A település az adatfelvételkor csendőrőrssel, posta-, táviró-, távbeszélő hivattal, vasúti megállóhellyel, vasúti távirádhivattal ellátott, főszolgabírói, adó- és járásbíróháza Tiszalökön működik.

TISZADOB

Holt Tiszavízszel az Andreassy-ház mellett

TISZADOROGMA

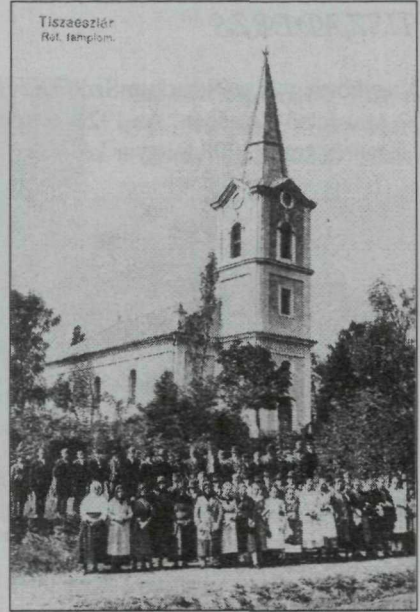
Nagyközség Borsod vármegye mezőcsáti járásában. 1211 magyar lakos lakja 1920-ban. Ez a szám 1941-ben 1302-re változik. Ekkor posta- és távbeszélő hivatalát is jegyzik. Valamint csendőrőrsét Tiszakesziben, főszolgabírói, adó- és járásbíróháza Tiszalökön, illetve utolsó vasúti állomását Egyeken és Mezőcsáton.

TISZASZAESZLÁR

Nagyközség Szabolcs vármegye dadai alsó járásában. 1920-ban 3441 magyar lakta. A hírhedt tiszaezlári per tette országszerte ismertté a település nevét, amely során több zsidó ellen emeltek vádat, mondván, hogy 1882. április 1-jén rituális célból megölték a keresztény Sólymossy Esztert. A vádlottakat a nyíregyházi törvényszék 1883. augusztus 3-án felmentette.

1941-ben a településnek 3802 fő volt a lakossága, s volt posta- és távbeszélő hivatala, valamint vasúti megállóhelye személy-, poggyász- és expresszáru-forgalommal. Ugyanekkor csendőrörse, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Tiszalökön, utolsó vasúti állomása Bashalmon volt.

TISZAFÖLDVÁR

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai alsó járásában. 1920-ban 9722 lakosát jelentik.

1941-ben Szolnok vármegye tiszai alsójárárába tagolt nagyközség 12.090 lakossal, csendőrörssel, főszolgabírói hivatallal és pályaudvaron működő postahivatallal, postautógnökséggel, távírda- és

távbeszélő hivatallal, személy-, poggyász- és expresszáru-forgalom bonyolítására alkalmas vasúti megállóhellyel, de marharakodó hely nélkül, vasúti távírdahivatallal és autóbusz-megállóhellyel, gőzhajóállomással, amelyet Vezsennyel közösen használ. Adó- és járásbírói hivatala Szolnokon van.

TISZAFÜRED

Nagyközség Heves vármegye tiszafüredi járásában, a Tisza bal partján. 1920-ban 9543 magyar lakja. A járási szolgabírói hivatal székhelye, van járásbírói hivatala, takarékpénztára

Ezer év a Tisza mentén

Mezőcsát, utolsó postaállomásaként Tiszaszederkény, utolsó táviróhivatalaként Tiszadob, utolsó vasúti megállóhelyeként Tikostanya, utolsó vasúti állomásaként Tiszadob és Tiszaluc van megnevezve.

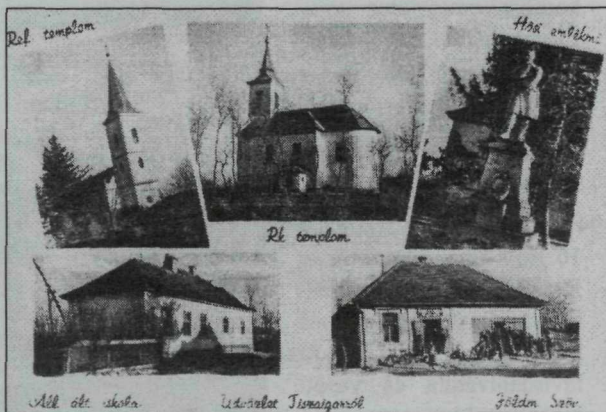
TISZAHEGYES (IDOS)

Nagyközség Torontál vármegye nagykikindai járásában. Az 1910-es adatok szerint 3202 főnyi szerb és magyar lakja. A trianoni békeszerződés a Szerb-Horvát-Szlovén államnak ítélte oda.

TISZAIGAR

Nagyközség Heves vármegye tiszafüredi járásában, 1920-ban 1610 magyar lakosát jelentik.

1941-ben csupán lakosainak számában történik némi változás: 1635 főre emelkedik. Ekkor postahivatala és távbeszélő álló-

mása ismert, csendőrőrsé Tiszaörsön van, főszolgabírói, adó-, és járásbírói hivatala, illetve utolsó vasúti állomása Tiszafüreden van.

TISZAINOKA

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai alsó járásában. 1920-ban 1079 magyar lakosa van.

1941-ben Szolnok vármegye tiszai alsó járásához tartozó nagyközségként jegyzik 1139 főnyi lakosságát, illetve csendőrőrsét, posta- és távbeszélő állomását, autóbusz-megállóhelyét és gőzhajóállomását, melynek hivatalos megjelölése Tiszakürt-Tiszainoka. Főszolgabírói hivatala Tiszaföldváron, adó- és járásbírói hivatala Kunszentmártonban van, utolsó vasúti állomásaként Újkécskét, Tiszaföldvárt, Tiszaugot és Kunszentmártont jelölik meg.

TISZAKANYÁR

Szabolcs vármegye kiskördai járásában 1920-bn 1204 főnyi magyar lakosságú kisközsége. Lakóinak száma 1941-ben 1458, s az ugyanekkor felvett adatok szerint postaügynöksége és autóbusz-megállóhelye van, csendőrőrs, utolsó távíróhivatala és vasútállomása Dombrádon, főszolgabíróháza, adó- és járásbírói hivatala Kiskördán van.

TISZAKARÁD

Nagyközség Zemplén vármegye sárospataki járásában. 1920-ban 2870 magyar lakosa van, ami 1941-re 3739-re nő. Ekkor csendőrőrs, posta- és távbeszélő hivatala, személy-, poggyász- és áruforgalmat lebonyolító vasútállomása van, főszolgabírói, adó- és járásbíróháza Sárospatakon, közjegyzőségi hivatala Sátoraljaújhelyen működik.

TISZAKERECSENY

1920-as statisztikai adatai szerint 1462 főnyi magyar lakosú kisközség Bereg vármegye mezőkászonyi járásában. 1941-ben ugyanannak a vármegyének a vásárosnaményi járásához tartozó 1526 fős lakosságú kisközsége, amelynek helyben ideiglenesen működő postaügynöksége és távbeszélő hivatala van, csendőrőrs Mezőkászon, főszolgabírói, adó- és járásbíróháza Sárospatakon, utolsó vasúti állomása Tornyospálca helységeiben van feltüntetve.

TISZAKESZI

Nagyközség Borsod vármegye mezőcsáti járásában. 1920-ban 2612 magyar lakost számlál. 1941-ben ez a szám 2966-ra módosul, s ekkor csendőrőrsét, posta-, és távbeszélő hivatalát jelentik. Valamint azt, hogy főszolgabírói, adó- és járásbíróháza Sárospatakon, utolsó vasúti állomásának helye Mezőcsát.

TISZAKÉCSKE (korábban: ÚJKÉCSKE)

Nagyközség Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye kiskunfélegyházi járásában. 1920-ban 9000 magyar lakja. 1941-ben ugyancsak nagyközségi besorolása van Pest vármegye kiskunfélegyházi járásában. Lakóinak száma ekkor 10.383 fő, van csendőrőrs, posta-, távírda- és

Ezer év a Tisza mentén

távbeszélő állomása, vasúti állomása, vasúti távírdahivatala, autóbusz- és gőzhajó-megállóhelye (utóbbi Ókécske-Újkécske közös használatában); főszolgabírói hivatala Kiskunfélegyházán, adó- és járásbírói hivatala Nagykőrösön van. (További részletes ismertetést KÉCSKE címszó alatt közlünk.)

TISZAKÓRÓD

Szatmár vármegye fehérgyarmati járásának kisközsége 1920-ban 1170 magyar nemzetiségű lakossal. Csakúgy, mint 1941-ben, csak akkorra lakosságának létszáma 1195 főnyi. Körjegyzősége, posta- és távíróhivatala, valamint autóbusz-megállóhelye helyben található, csendőrőrs Szatmárcsekén, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Fehérgyarmaton, utolsó vasúti állomása Nagyborzsova-Nagymuzsaly településen van.

TISZAKÜRT

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai alsó járásában 1920-as adatok szerint 4367 magyar lakossal.

1941-ben Szolnok vármegye tiszai alsójárájának része a nagyközségi státusú település. Lakóinak száma 4885 fő. Van csendőrőrs, posta-, távíró- és távbeszélő hivatala, autóbusz-megállóhelye, Tizsakürt-Tiszainoka megnevezésű gőzhajóállomása. Főszolgabírói hivatala Tiszaföldváron, adó- és járásbírói hivatala Kunszentmártonban van. Utolsó vasúti állomásaként Tiszaugot nevezik meg.

TISZALADÁNY

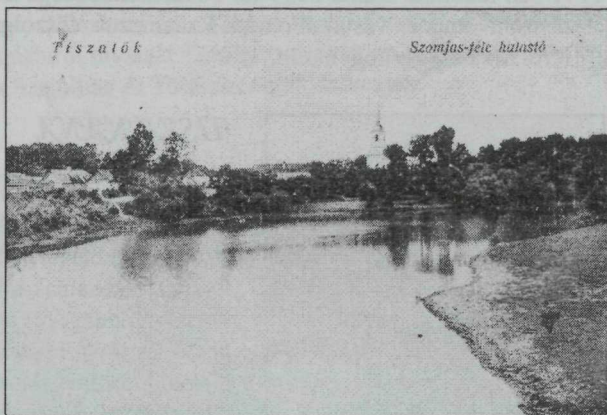
Kisközség Szabolcs vármegye dadai alsó járásában. 1920-ban 1330 magyar lakta. 1941-ben lakóinak száma 1503. Van körjegyzősége, posta- és távbeszélő hivatala, csendőrőrs Bájdon, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatalának székhelye Tiszalök, utolsó vasúti állomásának Tokaj van megnevezve.

TISZALÖK

Nagyközség Szabolcs vármegye dadai alsó járásában. 1920-ban 4977 magyar lakosa volt.

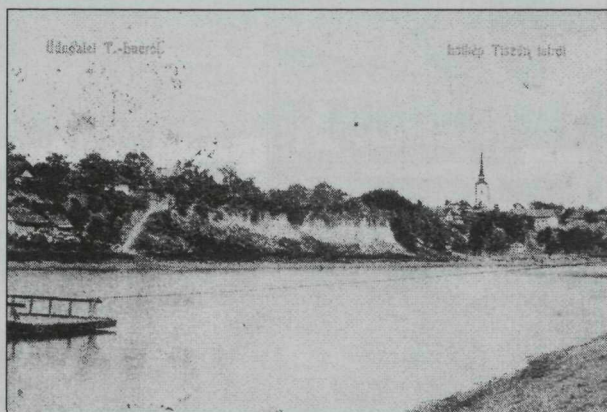
Ezek száma 1941-re 5302 főre emelkedett, s a településen csendőrőrsöt, főszolgabírói, adó- és járásbírói-, adó- és járásbírói-, posta- és távbeszélő hivatalt, vasúti állomást és vasúti táviróhivatalt regisztráltak.

TISZALUC

Nagyközség Zemplén vármegye szerencsi járásában. Az 1910-es évből való jelentés szerint 2785 magyar lakosa van.

Lakóinak száma 1941-ben 3470 főre gyarapodik, s ekkor csendőrőrsét, posta-, táviró- és távbeszélő hivatalát, vasúti állomását, vasúti táviróhivatalt jegyzik. Főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala ekkor Szerencsen van.

TISZAMOGYORÓS

1920-ban kisközség Szabolcs vármegye tiszai járásában. Ekkor 797 magyar lakja. 1941-ben lakóinak száma 873. Körjegyzősége Eperjeskén, csendőrőrs, főszolgabírói hivatala, utolsó posta és táviróhivatala, illetve vasútállomása Mándokon van. Illetékes adóhivatala és járásbírói Kiszvárdán.

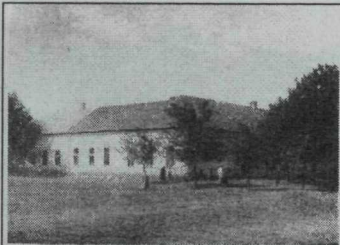
TISZANAGYFALU

Szabolcs vármegye dadai felső járásához tartozó, 1718 főnyi magyar lakta nagyközség 1920-ban.

Ezer év a Tisza mentén

1941-ben lakóinak száma 2034 fő. Postakirendeltsége helyben van, csendőrörse, utolsó távíróhivatala és vasúti állomása Rakamazon, főszolgabírósága Gáván, adó- és járásbírói hivatala Nyíregyházán.

Róna kath. iskolája

Tiszánána

Községi iskola

TISZANÁNA

Nagyközség Heves vármegye tiszafüredi járásában, 1920-ban 4847 magyar lakossal.

1941-ben közigazgatási beosztása ugyanez marad. Csupán lakosainak száma emelkedik meg 4986 főre. Postakirendeltsége van, és csendőrörsi illetékessége, posta- és távíróhivatala, főszolgabírói, adó- és járásbírói fóruma Tiszafüreden van, Utolsó vasútállomását Kiskörén és Füzesabonyban jegyzik.

TISZAÖRS

es vármegye tiszafüredi járásának nagyközsége. 1920-ban 2414 magyar lakja.

1941-ben lakóinak száma 2408-ra csökken, ekkor csendőrörsét, postahivatalát és távbeszélő hivatalát

jegyzik. Főszolgabírói, adó-, és járásbírói hivatala Tiszafüreden, utolsó vasúti állomása Kunmadarason és Tiszafüreden található.

TISZAPALKONYA

Borsod vármegye mezőcsáti járásában fekvő község 1645 magyar lakossal az 1920-as esztendei jelentés szerint.

1941-ben 1726 lakost számlál, van csendőrörse, körjegyzősége, posta- és távíróhivatala, valamint autóbusz-megállóhelye, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Mezőcsáton, utolsó vasúti megállóhelye Hejőbábán van.

TISZAPÜSPÖKI

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai közép járásában. 1920-ban 2261 magyar lakja.

TISZAPÜSPÖKI

Sajóvári udo. Fényk. Tel. Sz. udo.

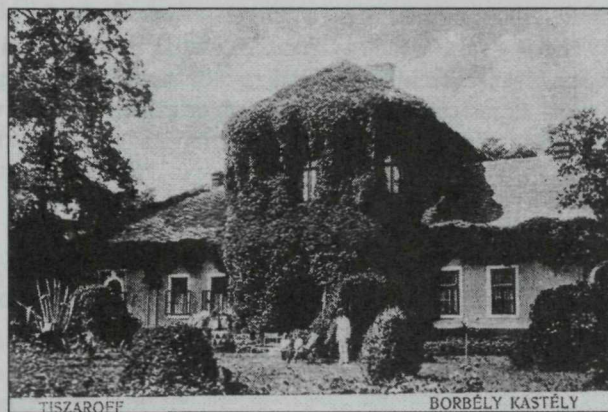
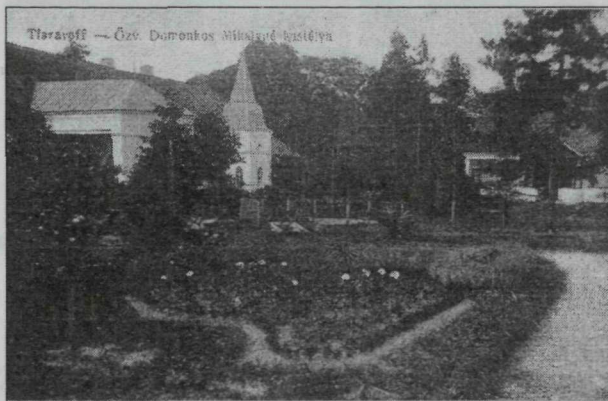

1941-ben Szolnok vármegye tiszai közép járásában lévő nagyközség 2437 főnyi lakossal, posta-távírdahivatallal, gőzhajó állomással és autóbusz-megállóhellyel. Csendőrörse Szajolban, főszolgabírói és járásbírói hivatala Törökszentmiklóson, adóhivatala Szolnokon, utolsó vasúti állomása Szajolban és Törökszentmiklóson van.

TISZAROFF

Az 1920-as esztendőben Jász- Nagykun- Szolnok vármegye közép tiszai járásában 4983 főnyi lakossal rendelkező nagyközség.

Lakosságának létszáma 1941-ben 5282 fő és csendőrörst, posta-, távírda-, távbeszélő hivatalt, autóbusz-megállóhelyet és gőzhajóállomást mondhat magáénak, míg főszolgabírói hivatalának székhelye Törökszentmiklós, adóhivatala Kisújszálláson van, járásbíróisége Abádszalókon és utolsó vasúti állomása Pusztataskony-Abádszalók.

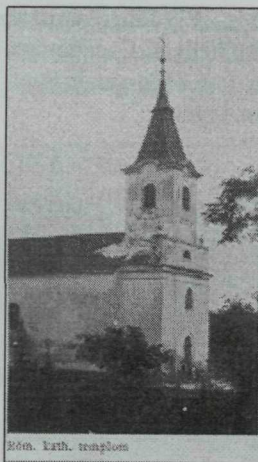
TISZASAS

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai alsó járásában. Az 1920-as népszámlálási adatok szerint 1682 magyar lakja.

1941-ben Szolnok vármegye tiszai alsó járásának nagyközségeként regisztrálják. Lakossága ekkor 1877 fő. Van posta-, távírda- és távbeszélő hivatala, valamint autóbusz-megállóhelye. Csendőrörse Csépan, főszolgabírói hivatala Tiszaföldváron, adó és járásbírói hivatala Kunszentmártonban, utolsó vasúti állomása Tiszaugon és Kunszentmártonban van.

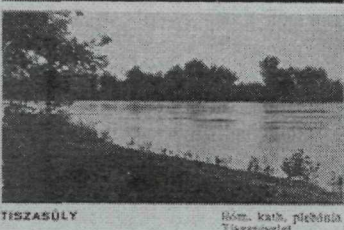
Ezer év a Tisza mentén

Róm. kath. templom

TISZASÜLY

Róm. kath. plébánia
Tiszasüly

TISZASÜLY

1920-ban 2585 fős magyar lakossal jegyzett nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye jászsági alsó járásában.

1941-ban 3154 fő lakja, van posta-, távirda- és táviróhivatala, autóbusz-megállóhelye. Csendőrörse Jászladányon, fősolgabírói, adó és járásbírói hivatala Jászapátin, utolsó vasúti állomása Jászladányon van.

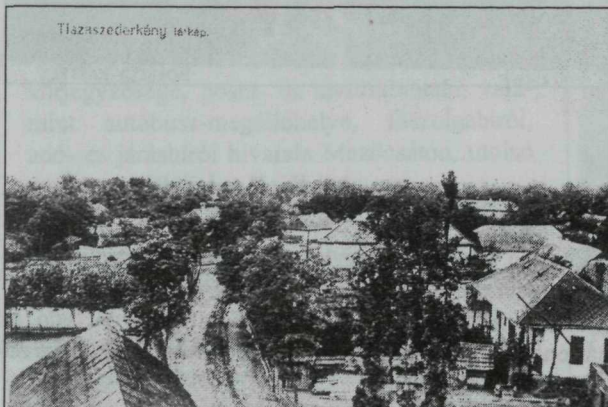
TISZASZALKA

1920-as számbavétel szerint Bereg vármegyei kisközség a mezőkaszonyi járásban 1096 főnyi magyar lakossal.

1941-ben a vásárosnaményi járáshoz osztják be 1192 főnyi lakosával, helyben lévő posta-, táviró-távbeszélő hivatalával együtt, míg körjegyzőségi, csendőrörsi, főbíró-hivatali, adó és járásbírói hivatali székhelye, valamint utolsó vasútállomási illetékességi helyeként Vásárosnamény van megjelölve.

TISZASZEDERKÉNY

Borsod vármegye mezőcsáti járásának kisközsége, 1920-ban 1415 magyar lakja.

Tiszaszederkény lakás.

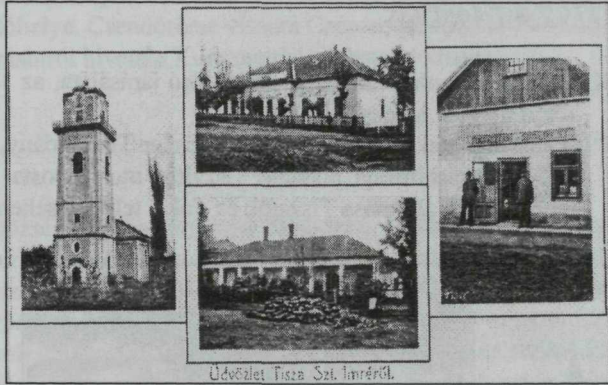
Ez a lakosságszám 1941-re 1553-ra emelkedik. Ekkor körjegyzőségét, postahivatalát és autóbusz-megállóhelyét jegyzik, míg csendőrörse Tiszapalkonyán, fősolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Mezőcsáton található. Utolsó táviróhivatala Sajószögeden, utolsó vasúti állomása Hejőbábán és Tiszalucon van.

TISZASZENTIMRE

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai felső járásában. 1920-ban 3744 lakossal.

Lakóinak száma 1941-re 3581 főre csökken. ekkor posta-, távírda-, és távbeszélő hivatalát, vasúti állomását, vasúti távírda-hivatalát jelentik, csendőrőrsé Kunmadarason, főszolgabírói hivatala Kunhegyesen, adóhivatala Karcagon, Járásbírósága Abádszalókon van.

TISZASZENTMÁRTON

1920-as minősítése szerint kisközség Szabolcs vármegye tiszai járásában 1070 főnyi magyar lakossal.

1941-ben lakóinak száma a korábban felvett adathoz képest 7 fővel nőtt. Helyben volt körjegyzősége, ideiglenesen működő postahivatala vasúti megállója és vasúti távíróhivatala, míg csendőrőrsé Záhonyban, főszolgabírósága Mándokon, adó- és járásbírói hivatala Kisvárdán volt elérhető.

TISZASZENTMIKLÓS (= MALI SENT MIKLUŠ)

Nagyközség Torontál vármegye törökkanizsai járásában. Az 1910-es népszámlálási adatok szerint 3530 magyar, szerb, német és tót lakosa van. A trianoni békeszerződés a Szerb-Horvát Szlovén államnak ítélte oda.

TISZASZŐLLŐS (= TISZASZŐLLŐS)

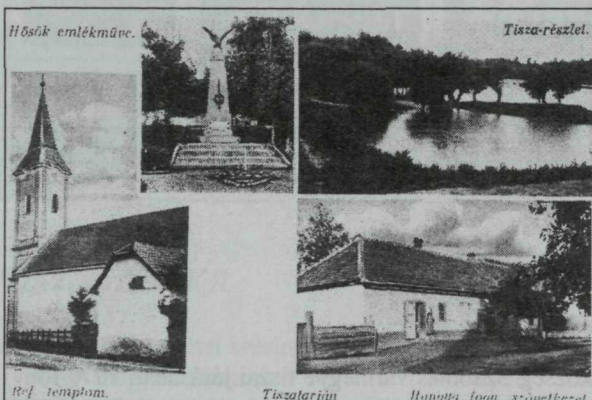
Nagyközség Heves vármegye tiszafüredi járásában, 1920-ban 2543 magyar lakóval. Akiknek száma 1941-re 2621-re nő. Mikor is posta-, távbeszélő-, távírdahivatala, vasúti megállóhelye, vasúti távírdahivatala regisztrált, s csendőrőrsét, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatalát Tiszafüreden jegyzik.

TISZATÁRDOS

Kisközség Szabolcs vármegye dadai alsó járásában, az 1920-as ismereteink szerint 593 főnyi magyar lakossal.

1941-ben lakóinak száma 706, körjegyzősége Tiszaladány, csendőrörse Báj, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Tiszalök, utolsó posta- és táviróhivatala Tiszaladány, utolsó vasúti állomása Tiszalök és Tokaj településeken van.

TISZATARJÁN

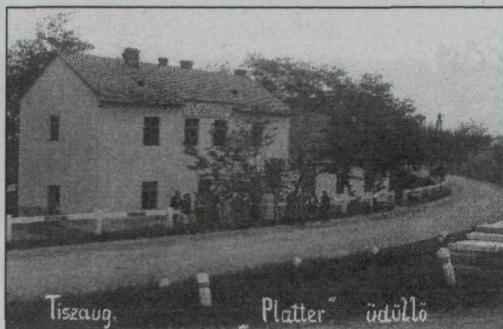
Kisközség Borsod vármegye mezőcsáti járásában. 1920-ban 1460 magyar lakosa volt. Számuk 1941-ben 1542. Körjegyzőséggel, posta- és távbeszélő hivattal rendelkező település, csendőrörsenek állomáshelyeként Tiszakeszi, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatali helyeként Mezőcsát van megnevezve. Ugyancsak Mezőcsátton van az utolsó vasúti állomása is.

TISZAUG (UGH)

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai alsó járásában, a Tisza partján. 1920-ban 1005 magyar lakosát jegyzik. Vasúti és gőzhajóállomása van, illetve posta- és táviróhivatala. Székhelye a tiszazugi régészeti társulatnak, amely sok becses ajándékkal gyarapította az Alföld archeológiai ismeretét.

1941-ben Szolnok vármegye tiszai alsó járásának nagyközségeként regisztrálják 1269 lakossal, posta-távírda- és távbeszélő hivattal, vasúti megállóhellyel, mely alkalmas személy-, pogy-

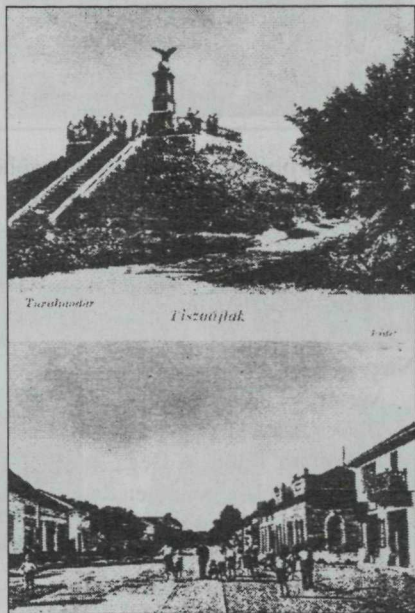
gyász- és expresszáru-forgalom bonyolítására, de marharakodó nélkül, van gőzhajóállomása és autóbusz-megállóhelye. Csendőrörse viszont Csépan, főszolgabírói hivatala Tiszaföldváron, adó- és járásbírói hivatala Kunszentmártonban található.

TISZAÚJHELY

1910-es kimutatás szerint kisközség Ugocsa vármegye tiszáninneni járásában 737 magyar lakossal. A trianoni békeszerződés alapján Cseh-Szlovákiához került. Ettől kezdve elnevezése egészen a visszacsatolásig NOVO SELO NAD TISOU volt, s Ugocsa vármegye nagyszöllősi járásának kisközségeként szerepelt. Az 1930-as népszámlálás 1049 főt regisztrált a településen, amelynek csendőrörse, főszolgabírói és adóhivatala Nagyszöllősön, járásbíróháza Beregszászon, utolsó posta és táviróállomása Tiszaújlakon volt.

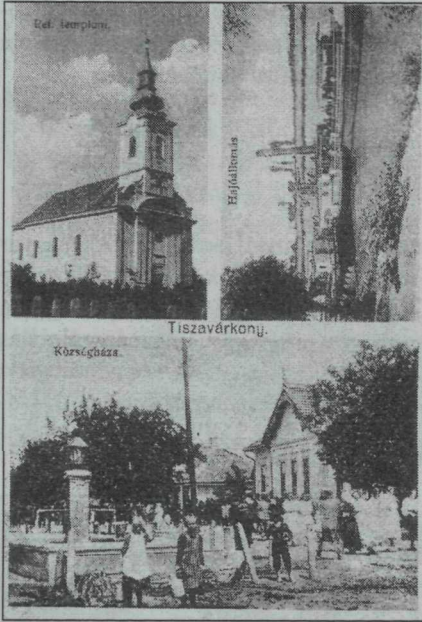
TISZAÚJLAK

1910-es felmérés szerint 3470 főnyi magyar lakos lakta nagyközség Ugocsa vármegye tiszáninneni járásában. Az itt készített ba-juszpedrő kenőcséről országszerte híressé vált. A trianoni döntés alapján Cseh-Szlovákiához került közigazgatásilag. Ekkor VYLOK néven a nagyszöllősi járáshoz sorolták ugyancsak Ugocsa vármegye részét képező nagyközségként. Az 1930-as népszámlálási adatokat közölve 1941-ben 3502 főnyi a település lakossága, csendőrörse, posta- és táviróhivatala, távbeszélő állomása vasúti és autóbusz-megállóhelye helyben található, főszolgabírói és adóhivatala Nagyszöllősön, járásbíróháza Beregszászon található.

TISZAVALK

Nagyközség Borsod vármegye mezőkövesdi járásában. 1910-es adatok szerint 615 magyar lakja. 1941-ben 658 főnyi lakosságáról tudósítanak. Illetve arról, hogy csendőrörse Mezőkeresztesen, főszolgabírói, adó- és járásbíróháza Mezőkövesden, utolsó posta- és táviróhivatala Borsodivánkán, utolsó vasúti állomása Mezőkövesden, Poroszlón és Tiszafüreden van.

TISZAVÁRKONY

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai alsó járásában. 1920-ban 1970 magyar lakost számlál. Van gőzhajó- és vasúti állomása, postahivatala és telefonállomása. A történelemben nagy találkozások színhelye. 1058-ban András király itt próbálta ki öccsét, Béla herceget, a „korona és kard” jeleneteként ismert találkozásukkor, mikor is Bélának a kettő között választania kellett. 1103-ban pedig szintén testvérháborúban, itt állt egymással szemben Kálmán király és Álmos herceg, akik azonban itt fegyverszünetet kötöttek.

1941-ben Szolnok vármegye központi járásához tartozó nagyközség 2233 lakossal, csendőrőrssel, posta- és távbeszélő hivatallal, vasúti állomással, vasúti távirtdahivatallal és gőzhajóállomással, postaügynöksége és táv-

beszélő hivatala Tiszavárkonyi szállók néven, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Szolnokon van feltüntetve.

TITEL (TITELJ)

Nagyközség Bács-Bodrog vármegye titeli járásában, a Tiszának a Dunába való torkollása fölött, a Béga torkolatával szemben, 1910-ben 5792 szerb, magyar és német lakosa volt, itt székel a tiszai és dunai töltésfenntartó társulat. Titel régebben a csajkások kerületének székhelye, igen régi hely, már a rómaiak lakták, az Árpádok korában is szerepelt. Volt híres prépostsága, amelyet a Hunyadiak idejében megerősítettek, romjai ma is láthatók a titeli fennsíkon, a kálvária mellett. Titel 1701-ben katonai sánc lett, 1745-ben a tiszai határőrvidékhez csatolták s 1763-ban a csajkások kerületének székhelye lett.

A csajkások kerülete (vagy titeli csajkások zászlóaljja), azelőtt annak a pétervárad-i határőrvidékből kihalított szögletnek neve, melyet a Duna és Tisza összefolyása alkot Bács-Bodrog vármegyében. Hajós lakosai a katonai határőrvidék fennállásakor tar-

toztak a Dunán, Tiszán s Dráván katonai szolgálatokat tenni. Főhelye Titel volt. Ezen kerület Mária Terézia alatt 1763—64-ben létesítették, kinek rendeletére itt állandó csajkás századok szerveztettek, a dunai és szávai hajózás, továbbá a határvonal szigorú őrzése céljából. Titelt 1873-ban bekebelezték a vármegyébe.

1941-ben nagyközség Bács-Bodrog vármegye titeli járásában. A Trianoni békeszerződés a Szerb-Horvát-Szlovén államnak ítélte, ahonnan 1941. március 31-ig visszacsatolták az anyaországhoz. Az 1941-es népszámlálás adatai szerint lakosainak száma 5792 fő, s van csendőrőrs, főszolgabírói, adó-, járásbírói, posta- és távirtdahivatala, távbeszélő állomása, vasúti és gőzhajó állomása.

TIVADAR

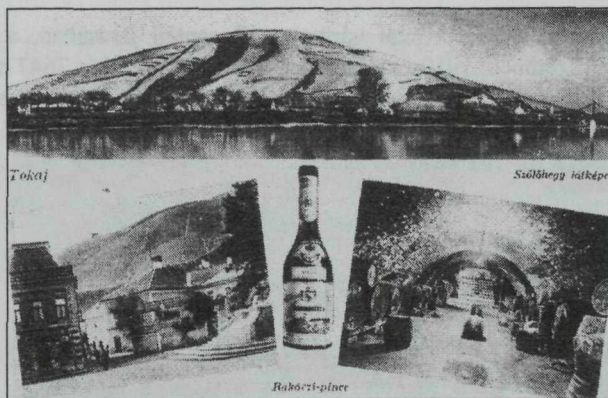
1920-ban rögzített adatok szerint kisközség Bereg vármegye tiszaháti járásában 286 főnyinek számlált magyar lakossal.

Az 1941-es paraméterei szerint Bereg vármegye vásárosnaményi járásában fekvő 364 fős kisközség, amelynek körjegyzősége és utolsó postaállomása Gulács, csendőrőrsé Tarpán, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala, valamint utolsó vasúti állomása Vásárosnaményban található.

TOKAJ

Nagyközség Zemplén vármegye tiszai járásában, a Bodrog és a Tisza összefolyásának közelében. 1920-as adatok szerint 5073 főnyi magyar lakja. Járási szolgabírói hivatal székhelye, új katolikus temploma, járásbíróháza, körjegyzősége, adóhivatala, cognac- és gyufafára, folyammérnöki hivatala, vasúti, posta- és táviróhivatala, telefonállomása van említve a község fejlettségi állapotát jelző intézményekként. A település a tokaji Nagyhegy tövében fekszik, amely a hozzá csatlakozó Hegyaljával együtt világhírűvé vált az itt termő szőlőből készített borai által.

1941-ben lakóinak száma 5844. Ekkor a tokaji járásba nyer közigazgatási beosztást. Van a településen csendőrőrs, posta-, távirtda- és távbeszélő hivatal, vasútállomás és vasúti táviróhivatal is.

ТОПОЛҮА (BÁCS-ТОПОЛҮА=ТОПОЛА БАЇКА)

Nagyközség Bács-Bodrog vármegye hasonló nevű járásában. 1910-es adatok szerint 12.471 magyar lakossal. A trianoni békeszerződés a Szerb-Horvát-Szlován államnak ítélte.

1941-ben továbbra is nagyközség Bács-Bodrog vármegye topolyai járásában, lakóinak száma 12.471 fő, van csendőrőrs, főszolgabírói, adó-, és járásbírói hivatala, posta és távírdahivatala, távbeszélő és vasúti állomása.

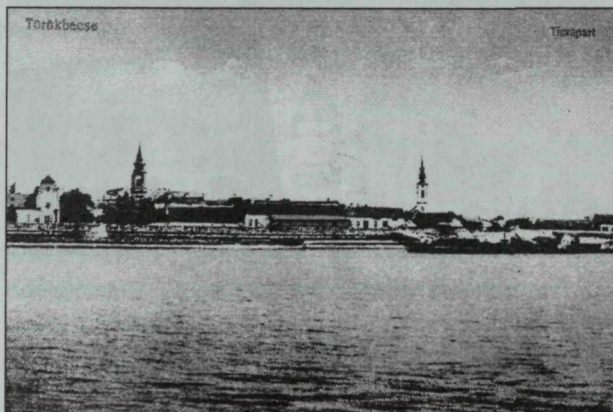
ТÓСЗЕГ

1920-ban nagyközség Pest-Pilis-Solt-Kiskun abonyi járásában. 3859 magyar lakosa van. Bronzkori régészeti lelőhelyéről Európa-szerte ismert.

1941-ben Pest vármegye abonyi járásához besorolt nagyközség 4413 főnyi lakosával, csendőrőrsével, posta- és távbeszélő hivatalával, vasúti állomásával, vasúti távírdahivatalával. Adó- és járásbírói hivatala Cegléden van.

ТӨРӨКБЕЦСЕ (=ТҮРСКИ БЕЇЕЈ)

Nagyközség Torontál vármegye Torontáli járásában, a Tisza bal partján, Óbecsével szemben. 1910-es adatok szerint 1297 házzal és 7647 magyar és szerb lakossal. Az itt birtokos gróf Leiningen Károlynak 1911-ben szobrot emeltek, Radnai Béla alkotását,

a Szabadság téren pedig 1903 óta szabadságharc-emlék áll. Törökbecse római őshely volt, a Tisza szigetén állott várának cölöpös alapjai fölött a XIII—XIV. században magyar erődítmény épült, amely egy ideig a vármegye székhelye volt. A mohácsi vész után Szapolyai János kezén maradt. 1551-ben Ferdinánd birtokába került, de ugyanazon évben a törökök foglalták el. Az ötvenes években egyike volt

házánk legfontosabb gabonapiacainak, azóta azonban a Tisza áradásai következtében kereskedelme csökkent, dohánytermelése ma is jelentékeny. Itt verte meg Perczel Mór honvédtábornok 1848. április 24-én a Theodorovics alatt küzdő osztrák-szerb sereget. Törökbecsét a Trianoni békeszerződés a Szerb-Horvát-Szlovén államnak ítélte.

TÖRÖKKANIZSA (=TURSKA-KANIŽA)

Nagyközség Torontál vármegyében a Tisza bal partján, Magyarkanizsával átellenben. A két települést hajóhíd köti össze. 1910-ben 4938 főnyi magyar és szerb nemzetiségű lakos lakta. Ekkor említik közkórházát, selyemfonó és gombolyító gyárát. Révének a közép-

korban és a török hódoltság idején hadászati jelentősége volt: a királyi naszádosok, majd sajkások egyik jelentős tiszai állomásaként tartották számon. Századunk első harmadában jelentős gabona rakodó helynek számított. A trianoni békeszerződés során a Szerb-Horvát-Szlovén államhoz került.

TÖRÖKSZENTMIKLÓS

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tiszai közép járásában. 1920-ban 4379 házában 26.303 lakos él, akik felekezeti megoszlásuk szerint az alábbi képet mutatják: 16.109 római katolikus; 149 evangélikus; 9262 református és 671 izraelita. A járási szolgabírói hivatal székhelye, van takarékpénztára, népbankja, polgári iskolája, gőzmalma, több nagy téglagyára, vasútja, posta- és táviróhivatala, telefonállomása.

Termékeny határa 33.059 hektár. 1898. november 27-én leplezték le a katolikus temetőben a felállított honvédelemkővet.

1941-ben nagyközség Szolnok vármegye tiszai közép-járárásában 30.147 lakossal. Van táviró-, posta- és távbeszélő hivatala, vasútállomása, vasúti táviróhivatala, autóbussz-megállóhelye, csendőrőrs, főszolgabírói és járásbírói hivatala. Adóhivatala Szolnokon van.

TUZSÉR

Szabolcs vármegye tiszai járásának egyik kisközsége, amelyben 1920-ban 1525 magyar lakik.

A lakosság szám 1941-re 1707, ekkor helybeni körjegyzőségét, posta, táviró-telefon- és vasútállomását, valamint autóbusz-megállóhelyét, vasúti táviróhivatalát jelentik. Ugyanekkor csendőrőrsé és főszolgabírói hivatali helye Mándok, adó- és járásbírói ügyintézési helye pedig Kisvárda.

ÚJKENÉZ

1920-as adatok szerint Szabolcs vármegye tiszai járásához tartozó kisközség 748 magyar lakossal.

1941-ben lakóinak száma 809 fő, saját helybeli vasúti állomása van. Körjegyzősége ugyanekkor Mezőladány, csendőrőrsé Tornyospálca, főszolgabírói hivatala Mándok, adóhivatala és járásbírói hivatala Kisvárda, utolsó posta és táviróállomása Mezőladány, utolsó vasútállomása Tornyospálca.

ÚJLŐRINCFAKVA

Nagyközség Heves vármegye tiszafüredi járásában. Az 1920-as statisztikai adatai szerint 441 magyar lakja.

1941-ben kisközségként Poroszló nagyközséghez van beosztva ugyancsak Heves vármegye tiszafüredi járásához tartozó illetőséggel. Lakóinak számát ekkor 493 főben jelölik, s helybeli postaügynökségét regisztrálják. Jegyzői és anyakönyvi hivatala, valamint csendőrőrsé, utolsó táviróállomása és vasúti állomása Poroszlón, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Tiszafüreden van.

ÚJSZENTIVÁN

Kisközség Torontál vármegye törökkanizsai járásában. 1920-ban 1200 német, szerb és magyar lakja.

1941-ben státusa szerint nagyközség Torontál vármegye torontáli járásában 1394 főnyi lakossal. A nagyközségnek van posta-, és távbeszélő hivatala, személy-, poggyász- és áruforgalmat bonyolítani képes vasúti állomása marharakodóhely nélkül és vasúti táviróhivatala, amelyet közösen használ Ószentiván és Újszentiván. Csendőrőrsé Szőregen, főszolgabírói hivatala Kiszomboron, adóhivatala Makón, járásbírói hivatala Szegeden van.

VÁRI (MEZŐVÁRI=VARY)

1910-ben kisközség Bereg vármegye tiszaháti járásában 2625 magyar lakossal. A trianoni döntéssel Csehszlovákiához csatolták.

1941-ben státusza szerint nagyközség Bereg vármegye beregszászi járásában. Lakóinak száma 2924, van jegyzői és anyakönyvi hivatala, posta- és távbeszélő hivatala. Csendőrőrsa Benén, főszolgabírói, adó- és járásbírói hivatala Beregszászon található. Utolsó vasútállomása Nagyborzova-Nagymuzsla.

VÁSÁROSNAMÉNY

1920-ban Bereg vármegye tiszaháti járásában nyilvántartott 2393 fős magyar lakosú nagyközség.

1941-ben vármegyei besorolása megmaradt, járási hovatartozása változott, amennyiben a vásárosnaményi járás nagyközségeként nyert besorolást. Lakossága ekkor 3388 fő volt. Csendőrőrsa, főszolgabírói, adó-, járásbírói, posta- és táviró-, távirda- és vasúti táviróhivatala, vasúti és autóbusz-megállóhelye helyben volt.

VERESMART (VERESMORT, ROTHBERG)

1910-ben Szeben vármegye nagyszebeni járásának 1116 főnyi román és német lakosságú nagyközségeként tartották nyilván, akik élénk fakereskedelmet folytattak. A trianoni békeszerződés értelmében Romániához csatolták.

VERÉCE

1910-beni besorolása szerint kisközség Ugocsa vármegye tiszántúli járásában 961 főnyi rutén, német és magyar lakossal. A községet a trianoni békeszerződés Cseh-Szlovákiának ítélte oda.

VEZSENY

Nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vármegye Tiszai alsó járásában. 1920-ban 1548 magyar lakosa van.

1941-ben Szolnok vármegye központi járásához tartozó nagyközség 1814 lakossal. Helyben van

Ezer év a Tisza mentén

csendőrörse, posta- és távbeszélő hivatala, személy-, poggyász- és áruforgalom bonyolítására alkalmas vasútállomása marharakodóhely nélkül, vasúti távírdahivatala és gőzhajóállomása, amely közös Tiszaföldvárral. Csendőrörse Tiszavárkonyban, fősztolgabírói, adó- és járásbírósi hivatala Szolnokon van.

VID (TISZAVID)

Bereg vármegye mezőkaszonyi járásába betagolt 572 magyar lakosú kisközség az 1920-as állapotrajza szerint 1941-ben kisközségként tartják nyilván Bereg vármegye vásárosnaményi járásában 546 lakosát, s helyben ideiglenesen működő postahivatalát. Közlik továbbá, hogy körjegyzősége Tizzaszalkán, csendőrörse, fősztolgabírói, adó és járásbírósi hivatala Vásárosnaményban, utolsó vasúti állomása Vásárosnaményon és Kopócsapátiban, utolsó távíróhivatala Tizzaszalkán van.

ZALKOD

Szabolcs vármegye dadai felsőjárásához tartozó kisközség. Az 1920-as kimutatások szerint 704 magyar lakja. Lélekszámát 1941-ben 789 fősnek jelentik, s egyben közlik, hogy a településnek ugyanebben az időben postaügynöksége van, míg körjegyzői-anyakönyvi hivatala, valamint csendőrörse, utolsó távírdája és vasúti állomása Kenézlőn, járási fősztolgabírói hivatala Gáván, adó- és járásbírói hivatala, amely egyúttal telekkönyvi és királyi körjegyzői hivatal is, Nyíregyházán van.

ZÁHONY

Ung vármegyei kisközség a kaposi járásban. 1920-ban 1171 magyar lakja. 1941-ben Ung vármegye tiszai járásába tagolt 1267 fős lakosú kisközség körjegyzőséggel, rendőrkirendeltséggel, csendőrörssel, postahivatallal, távírda- és távbeszélő hivatallal, vasútállomással, vasúti távíróhivatallal. Ugyanekkor fősztolgabírói hivatala Mándokon, adó és járásbírói hivatala Kisvárdán található.

ZEMPLÉNAGÁRD

1603 főnyi magyar lakosságú kisközség 1920-ban Zemplén vármegye bodrogközi járásában.

Lakóinak száma 1941-re 1963-ra emelkedik, s ekkor helybeni körjegyzősége, posta-, táviróhivatala és vasúti megállóhelye van, csendőrőrségének állomáshelye ugyanekkor Bély, illetékes főszo­l­gá­bí­rói, adó és járásbíró­sa­ga pedig Királyhelme­cen található.

ZENTA (= SENTA)

Rendezett tanácsú város Bács-Bodrog vármegyében, a Tisza jobb partján. Igen termékeny a határa. Falusias külsejű, ám a század első évtizedeiben ütemesen fejlődő városiasodó település, amelynek azonban egyelőre csak a városháztéren vannak figyelemre méltó épületei (városháza, a román stílusú, kéttornyú Szent István-templom). A trianoni békekötés előtt Zenta székhelye volt a járási szolgabírói hivatalnak, járásbíró­sa­gnak, kö­z­jeg­yzősé­gnek és adóhivatalnak, volt községi főgimnáziuma, községi polgári leányiskolája, városi kórháza, többféle egyesülete és társulata, 2 takarékpénztára, vasúti és táviróhivatala, telefonállomása. A Tisza partja (Rákóczi-rakpart) vasbeton támfallal van megerősítve és fásított. Lakóinak száma 1890-ben 25.725, 1920-ban 30.697 fő, akik közül 27.221 magyar, 177 német és 2020 szerb nemzetiségű. Felekezeti hovatartozásokat tekintve 26.023 fő római katolikus, 2026 görög keleti, 62 evangélikus, 135 református és 1328 fő izraelita. Fő foglalkozásuk a földművelés és gabonaszállítás, de jelentékeny a malomipara is. Forgalma élénk, a Tisza túlsó partjával vashíd köti össze. Termékeny határa óriási: 37.279 hektár. Zenta már 1216-ban virágzó település volt. 1246-ban Szintarév néven említik. Később a budai káptalan tulajdona. 1506-ban már rendezett tanácsú város. 1526-tól 1686-ig török kézbe kerül, azután határőrvidéki sáncként jelentős. 1751-től szabadalmazott tiszai kamarakerület, majd 1790-től 1848-ig koronakerületi székhely. A trianoni békekötés értelmében a Szerb-Horvát-Szlovák államhoz kerül.

1941-ben megyei város Bács-Bodrog vármegyében. Lakóinak száma 29.666. Polgármesteri, adó- és járásbírói hivatala székhelye, van csendőrőrsé, rendőrkapitánysága, postatávírda és távbeszélő hivatala, vasúti megálló helye és gőzhajóállomása.

ZSURK

1920-ban Szabolcs vármegye tiszai járásába sorolt 884 fős magyar lakosú kisközség.

Lakóinak száma 1941-ben 919 főre emelkedik, s ekkor körjegyzősége Tizsaszentmártonban van, csendőrőrsé Záhonyban, főszo­l­gá­bí­rói hivatala Mándokon, adó- és járásbírói hivatala Kisvárdán. Utolsó posta- és táviróhivatala, illetve vasúti megállóhelyeként Záhony van megnevezve.

Ezer év a Tisza mentén

Írott források:

Révai Nagy Lexikona, 1911 és 1935 között (kiadatott Budapesten)

Csonka-Magyarország Közigazgatási helységnévtára, 1941 (kiadatott Budapesten, szerkesztette: Vitéz Várady Károly)

Illusztrációs források:

Damjanich János Múzeum Történeti Adattárának képeslapgyűjteménye (Szolnok)

Zempléni Múzeum képeslapgyűjteménye (Szerencs)

Magyarország (A Kereskedelmi M. Kir. miniszter megbízásából kiadja a Magyar Kir. Államvasutak Igazgatósága, szerkesztette: Kain Albert, Budapest, 1909)

Az „Ezer év a Tisza mentén” című millenniumi különszám kiemelt támogatója:

Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzata

Szolnok

A kiadvány megjelenésének támogatói:

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI
MÚZEUMOK IGAZGATÓSÁGA
SZOLNOK

JÁSZKUNSAÉG – XLVI. ÉVF. 3. SZÁM – 2000. július–szeptember

AZ MTA JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI TUDOMÁNYOS TESTÜLETE FOLYÓÍRATA

A szerkesztőség címe: Jászkunság, 5000 Szolnok, Kossuth tér 4. ☎ 56-421-602

Szerkeszti a szerkesztőbizottság: Felelős szerkesztő: Szabó László

A szerkesztőbizottság tagjai: Józsa Árpád, Hamar József, Boronkai Piroska, Pethő László, Nyári Katalin, Szabó József, Pelikán Lajos, Vass Lajos, Vadász István, Madaras László, Vörös Miklós, Újlaki Csaba, Pár Nándor, Barabás Imre, Nemes András

Olvasószerkesztő: Fábián Péter. Grafika: Katona József. Tervezőszerkesztő: Bodolai Mária

Szerkesztőségi titkár: Varju Gabriella

ISSN 0448-9144

A címlapon: Deák-Ébner Lajos: Hajóvontatók

(Olaj, vászon, 132x98 cm; J.b.l. „Louis Ébner”; MNG. Ltsz. 63.131

Kéziratokat nem őrünk meg és vissza nem küldünk.

Kérjük szerzőinket, hogy írásaikat lehetőleg mágneslemezen (floppyn) rögzítve is küldjék meg.

Megrendelhető a szerkesztőség címén.

Kapható a J-Nk-Sz Megyei TIT Könyvesházában és a Művelődési Központ KHT-ban (Szolnok)

Készítette a Kapitális Nyomdaipari Bt.

Felelős vezető: Kapusi József

MTA
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei
Tudományos Testülete

TARTALOM

EZER ÉV A TISZA MENTÉN – MILLENNIUMI KÜLÖNSZÁM

Eligazító szavak összeállításunkhoz (Szabó István)	145
Szabó István: A Tisza és mellékfolyói a befolyás sorrendjében (Összeállítás)	147
Gulyás Katalin: Települések a Tisza mentén (Összeállítás)	160
Szabó István: A Tisza menti települések adattára (Összeállítás)	163

Ára: 250,- Ft